

TODS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

SEPTEMBRIE 2000, Nr. 9 (362), anul V (XXXV) • 16 pagini — 4500 lei

• Numar ilustrat cu lucrari de Vladimir Hagi

BLESTEMUL

În 1971, după revenirea lui Ceaușescu din China, unda „revoluției culturale” s-a propagat urgent și pe malul mării. Plenare explozive, exorcizări proletcultiste și, firește, vânătoare de vrăjitoare. Practica autoflagelării, statutar numită autocritică, se însoțea cu „critici” virulente la adresa a ceea ce părea a fi împotriva cursului socotit fatalmente comunist al istoriei României. Se vulgarizau, prin ieftină sacralizare, concepte nobile precum patria și poporul, ratiuni adânci ale devenirii noastre, tocmai pentru a înfiera cumănie proletară tot ceea ce ieșea din canoane sau se lăsa refuzat de o înțelegere obtuză. Parte dintre aceste filipici rostite sau scrise, rămase în procese verbale sau în pagini obscure din ziarele vremii, n-au prea făcut rău, cu atât mai puțin bine; altele însă, „încadrate politic”, scoase la rampă, au înflorit fabulos și dramatic, deturnând destine și mutilând conștiințe. Din păcate, Constantei îi revine antiperformanța de a fi amorsat un asemenea „sacrificiu ritual” în măsură s-o stigmatizeze pentru mult timp de atunci încolo. Victima a fost Crișan, fie-i tărâna ușoară. Nu voi afla probabil niciodată ce-l îndemna pe ofiterul de securitate cu nume de înger să depună atâta zel în distrugerea unui biet om, contabil de meserie, care, între două operațiuni de casă, scria poezii modeste, aproape plate: devotament netarmurit, interes de avansare, idiosincrazie congenitală față de tot ceea ce, chemați sau nechemati, căscăleau și altceva decât rapoarte informative? Cert este că, pe baza unor dovezi izvorâte dintr-o interpretare vicioasă a manuscriselor poetului, o instantă operativă de natură cazonă, descinsă din chiar inima țării, l-a condamnat pe nea Crișan la o duzină de ani de puscărie. A fost nevoie de intervenția energică și curajoasă a unor oameni de litere care l-au convins pe Ceaușescu să dispună eliberarea necondiționată a contabilului-poet și repunerea lui în drepturile civile. Numai că nea Crișan n-a supraviețuit acestor încercări; traumatizat, ars pe rugul anchetelor nesfârșite, terorizat de perspectiva detenției îndelungate, și-a dat obstescul sfârșit, lăsând în urma sa naive versuri cu frunză verde.

Toate acestea se cunosc deja. Motivele mai puțin știute pentru care le reevoc sunt două. Primul: nu cred să mai fi întâlnit vreodată nici înainte de, nici după, o ilustrare atât de vie, de evidentă a *justiției imanente*. Să fim de acord că multe fapte reprobabile se sustrag acesteia, punând la grea încercare răbdarea omului iubitor de dreptate. Se vede însă treaba că, în cazul Crișan, gravitatea acestui gen de fapte l-a determinat pe Dumnezeu să-și lase baltă alte îndatoriri și să ne scruteze mai îndeaproape. În consecință, la scurt timp de la decesul lui Crișan, exofiterul anchetator moare de moarte naturală. Paradoxul face ca feciorul să se manifeste ca un elev remarcabil, dotat cu o neobișnuită capacitate de interpretare critică a fenomenului literar. Nu trece prea mult timp și tânărul

CONSTANTIN NOVAC

continuare în pag. 2

LITORALUL — FINAL DE SEZON

Noua organizare la nivel național a turismului românesc, prin desființarea Ministerului Turismului și trecerea atribuțiilor acestuia, la care s-au adăugat altele noi, în seama Autorității Naționale pentru Turism (ANT), înseamnă un nou avatar a unei importante activități economice, care acum pune accentul pe pragmatismul managerial.

Alte instituții, ca Oficiul de Promovare a Turismului, Federația Industriei Hoteliere din România, Federația Patronală din Turism, însoțesc eforturile ANT. Noua organizare, cu părțile ei bune și rele, ce vor fi evidențiate în ancheta noastră de manageri ai turismului românesc, este însă numai un aspect al problemei. Trebuie să ținem seama că, spre deosebire de țările învecinate, turismul românesc nu se bucură de o susținere hotărâtă a statului român. Și, cu toate acestea, pentru anul 2000 se poate vorbi despre un reviriment al turismului românesc, în special în ce privește litoralul, *dacă îl raportăm la ultimul deceniu*. Pietele pierdute din occidentul european, sunt recăstigate încetul cu încetul și străinii încep să revină la Pontul Euxin, în stațiunile românești de la Marea Neagră.

O iluzie, sau poate că numai o speranță oarecum dezamăgită, a fost aceea a interesului pe care turiștii l-ar nutri pentru oferta culturală a României. Există și dintre aceștia, turiști străini mai cu seamă, întrucât românii cărora buzunarul le permite să petreacă un sejur pe litoral, sunt interesați doar de apă, soare, ultraviolete. Pentru străini, oferta culturală, desi pare destul de diversificată, nu depășește din partea organizatorilor un anume prag al imaginației, ba chiar s-ar putea spune că nu depășește o stereotipie binecunoscută. Aceeași rută străveche e bătută și astăzi: program folcloric la restaurante, câteva muzee, monumentele istorice și bisericile românești, adică tot ce poate bucura auzul și ochiul, fapt care nu înseamnă însă și un contact spiritual real. Ancheta de față ne-a convins că turismul românesc răspunde astăzi cu totul altor comandamente, oferta culturală rămânând la „frumusețile patriei” și „încărcătura istorică” a unor locuri unde s-au descoperit vestigii istorice.

Dar, atât despre cele îmbucurătoare, cât și despre neajunsurile turismului, ne vorbesc managerii marilor societăți pe acțiuni.

continuare în pag. 2

Se credea până nu de mult că toate manuscrisele rămase de la Eminescu, ca și toate documentele referitoare la existența lui au fost publicate. Istoricii literari au prezentat, ca o mare descoperire, până și o chitanță pe numele poetului de la o spălătorie de rufe din Berlin. Pentru ca dintr-odată să fie puse în circulație 93 de scrisori necunoscute ale lui Eminescu către Veronica Micle.

Proveștea celor 93 de scrisori se cunoaște, din presă. Păstrate cu sfintenie și transmise din generație în generație de urmașii Veronicăi Micle, ele se aflau în ultima vreme în posesia doamnei Anna Maria Grigorec-Messeri — strănepoată a Veronicăi Micle, stabilită în Italia. Christina Zarifopol-Illias — o eminentă intelectuală originară din România, aflată în Statele Unite — a obținut dreptul de a le publica, după îndelungi demersuri făcute de mama ei, care a călătorit de numeroase ori în acest scop în Italia.

Norocul nesperat de a publica scrisorile a căzut asupra unei edituri din Iași, Polirom, care și-a legat astfel numele de cel mai răsunător eveniment editorial din ultimul secol și și-a asigurat, totodată, un

spectaculos succes financiar (cartea costă 440.000 de lei exemplarul și se vinde, totuși, cu repeziciunea cu care se vinde un ziar cu stiri senzationale). Trebuie spus însă că editura a fost la înălțimea situației, realizând o editie elegantă. Există și greseli de transcriere, dar ele se explică prin febrilitatea cu care s-a realizat volumul (respectivele erori se pot corecta chiar de cititor, care are la dispoziție, în afară de textul tipărit, și manuscrisele facsimilate).

În volum figurează, în afară de cele 93 de scrisori ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle, 15 scrisori ale Veronicăi Micle către Mihai Eminescu, plus, la *Addenda*, două scrisori ale Veronicăi Micle către Harieta Eminovici, sora poetului, ca și o scurtă scrisoare a lui Titu Maiorescu către Mihai Eminescu.

Ceea ce ne interesează cu precădere citind cartea este, bineînțeles, „romanul” dragostei marelui poet pentru Veronica Micle. Lectura ne transportă în perioada 1878-1882, când Eminescu lucrează din greu la ziarul *Timpul* din București și locuiește în câte o cameră sărăcăcioasă luată cu chirie, în care se rusinează să o primească pe Veronica Micle. Aceasta, aflată la

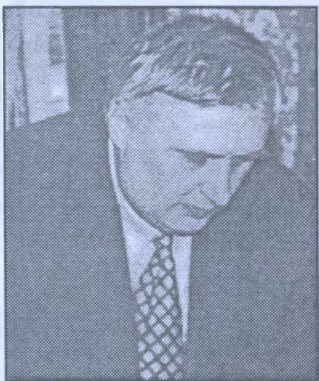
continuare în pag. 5

Mihai Eminescu și Veronica Micle

de ALEX. ȘTEFĂNESCU

în celelalte pagini:

- DIMITRIE STELARU (**Portile s-au deschis**)
- EUGEN URICARU (**Portulan**)
- OCTAVIAN ȚACU, POMPIIU BACANU, ȘTEFAN CARAGICU, CARMEN STOICA (**Litoralul — final de sezon — Ancheta T.**)
- ION BUZAȘI, ȘTEFAN VIOREL BĂNICĂ (**Eminesciana**)
- ION ROȘIORU, EVELINA CÂRLIGEANU, CAMELIA POPA (**Opinii critice**)
- IULIA PANĂ, AMELIA ȘTĂNESCU (**Poezie**)
- CORINA CRISTEA, VICTOR CORCHEȘ (**Proză**)
- VERONICA GAVRILĂ, CĂTĂLIN SEREDIUC, MAGDALENA GHEORGHE, VASILE MUSTE, MARIN SLIJERU, COSMIN ȘTEFĂNESCU, ELENA DULGHERU (**Voci tinere**)
- SIMONA RUSU, VIRGIL MOCANU (**Artele**)
- MIHAI IRIMIA, CAIUS DOBRESCU (**Știință**)

PORTULAN

EUGEN URICARU

drumul spre modernitate

Pierderea Basarabiei de sud și recunoașterea ca teritoriu românesc a Dobrogei a însemnat pentru tânărul Regat al României o piatră de încercare și provocare. Transformarea vechiului aliat, Rusia, într-un vecin primejdios, nimeni nu putea garanta la acel moment că Rusia se va opri din expansiunea sa, mai ales că întotdeauna problemele grave interne împing autocratii sau dictatorii la conflicte externe, măcar pentru a invoca necesitatea „unității naționale” în fața adversarilor, acest cinism și această perfidie a unui „camarad de arme” trebuia să dea de gândit responsabililor față de soarta României. Consecința a fost orientarea, chiar dacă în secret, prin semnarea unui Pact „discret”, către Puterile din centrul Europei — Germania și Austria. Ca de obicei în istoria lor, românii se aflau în fața unei alegeri delicate — o alianță cu Germania și Austria pentru a avea cât de cât o garanție împotriva expansionismului rusesc însemna implicit și situarea pe o poziție cel puțin stânjenitoare față de Franta, marele prieten al României, statul care a contribuit în mod decisiv la formarea și recunoașterea României moderne. Franta și Anglia, aceasta din urmă din motive diferite (dar, în istorie, rezultatul contează), s-au găsit întotdeauna în epoca modernă pe poziții de adversitate față de Puterile Centrale. Era firesc să-și caute un aliat în Rusia, iar dacă Rusia era dispusă să respecte înțelegerile sale cu niște mari puteri era total lipsită de scrupule atunci când era vorba de țări mici sau mijlocii. România nu a fost singura sa victimă, Polonia a suferit același tratament, ba chiar mai aspru și mai înversunat, Finlanda aidoma, cât despre vecinii săi sudici sau din est nu se pune problema ca ei să fi beneficiat vreodată de o regulă a jocului, acceptată de toate părțile. În general, Rusia considera că regula oricărui joc este făcută și impusă de ea. Alianța secretă semnată de Carol I a fost acompaniată de acorduri vamale și economice cu Austro-Ungaria, acorduri care, chiar dacă nu erau un model de reușită pentru partea română, însemnau intrarea în circuitul și sfera de interese ale Europei. Dintr-o dată România devine dintr-o provincie marginală a Imperiului Turcesc, este drept o provincie care se bucura de o largă autonomie și reprezenta poarta Turciei către Europa, devine o zonă de tranzit a comerțului european către Orient. Acoperirea teritoriului României cu căi ferate, căi ferate concepute să lege toate capitalele de județ, deci să ofere posibilitatea circulației mărfurilor *dinspre* și *către* bazinele cerealiere și pietele locale a fost o măsură înțeleaptă și eficientă. Dar punctul de maxim interes pentru producătorii din Centrul Europei era portul Constanța, port care, în scurt timp, a devenit cel mai interesant punct comercial din zonă, asigurând o cale sigură și convenabilă pentru transportul mărfurilor industriale către Orient, pentru exportul produselor agricole românești către Levant și o cale importantă pentru importurile Austro-Ungariei și Germaniei din bazinul Mediteranei de est și din provinciile marginale ale Turciei. Podul peste Dunăre, calea ferată, lucrările din bazinul portuar, silozurile și depozitele construite la Constanța în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea au fost semnele unei politici eficiente de dezvoltare economică și nu numai. De dezvoltarea portului trebuie legată și politica de populare, de colonizare a Dobrogei cu efecte dintre cele mai interesante și mai benefice pentru viitorul provinciei și al țării. Alături de populația autohtonă românească, turco-tătară, bulgară ori ruso-lipoveană, în acea perioadă din jurul începutului de secol au fost colonizați cu precădere germani și aromâni, Dobrogea devenind un pendant al Banatului cu aceleași sanse de prosperitate și convietuire multinațională. Este de la sine înțeles faptul că în urma acestor colonizări s-a realizat de fapt un proiect de expansiune economică în termeni moderni, fenomen care a mobilizat și a cristalizat energiile societății românești într-un efort fără precedent. Putem spune liniștit,

continuare în pag. 14

LITORALUL— FINAL DE SEZON

OCTAVIAN ȚACU:

S.C.Mamaia S.A.

1. Câștigurile noii forme de organizare (sau dezorganizare, e mai greu de spus), se traduc în faptul că toți prestatorii de servicii din industria hotelieră au intrat într-un climat de concurență. Dar, folosind termenul foarte uzitat „perioadă de tranziție”, perioada actuală pentru turism este într-adevăr de tranziție, pentru că se trece de la o organizare statală greoaie, ineficientă, lipsită de investiții, la o organizare privată în climat concurențial acerb — și sezonul 2000 ne-a demonstrat foarte clar lupta aceasta a concurenței de a câștiga fiecare client. Concurența nu este numai între hotelieri, dar mai ales între ei și persoanele private care încearcă „să fure” turiștii și să-i ducă în apartamente de blocuri sau alte spații de cazare. Aceștia sunt clienții pierduți de hotelieri. Totuși, anul acesta hotelurile au fost ocupate încă din luna iunie, sezonul anului 2000 dovedindu-se cel mai bun din 1990 încoace.

2. Societatea Mamaia S.A. are în administrare proprie două hoteluri de două stele, două hoteluri de trei stele și patru restaurante. Pentru noi a fost un sezon bun din foarte multe puncte de vedere, pentru că am alergat după clienți, am avut hotelurile pline numai cu străini — ceea ce înseamnă export, înseamnă TVA zero, înseamnă încasări în valută, pe care nu le atinge inflația. În hotelurile de trei stele, de exemplu, am avut turiști străini în proporție de 80%, mai ales norvegieni și nemți.

3. Turiștii străini nu se obțin ușor. Înainte vreme se credea că noi le facem o favoare celor care ne trec granita. Nu e deloc așa. România, ca turism internațional, nu mai există pe hărți și încercăm cu greu să reclădim ceea ce a fost în trecut. Acela era însă un produs realizat prin dumping. În orice caz, imaginea rămasă din anii șaptezeci-optzeci este că stațiunile erau pline de străini și acesta e adevărul. Revenind, eu încerc, cu efort înzecit, să readuc la noi tur-operatori serioși. Și avem realizări clare. De pe piața germană, în anul 2000, am câștigat cu 28% mai mult față de 1999, de pe cea scandinavă cu 83% — acolo am avut cel mai mare succes, în special în Norvegia, unde operăm patru avioane săptămânal și nu e vorba de avioane AN24, ci de două AIRBUS și două BOEING 737, AIRBUS numărând 180 de locuri, care au venit totdeauna ocupate. Asta se datorează pe de o parte prețurilor cu care am valorificat oferta noastră și faptului că am oferit foarte multe gratuități pentru familii. Un copil între 7-12 ani beneficiază de gratuitate, al doilea de o reducere de 50%. Am construit în mod special paturi suprapuse pentru copii, căci, în esență, din punct de vedere hotelier, nu pierzi nimic dacă dai un pat suplimentar gratis, însă câștigi clienți pentru o cameră.

4. Pentru norvegieni, care sunt buni vorbitori de limbă engleză, oferta culturală vorbită este egală cu zero. În schimb, pentru cei care sunt interesați de istorie, de arheologie, de artele plastice, le stau la dispoziție muzeele: etnografic, de artă, de istorie și arheologie. Ruinele Tomisului le sunt accesibile, organizăm excursii la Histria, însă acestea nu mai au căutare, din păcate. Iar la spectacolele de revistă și varietate nu se duc. Într-o vreme, Teatrul din Constanța avea un repertoriu în limba germană, atunci când litoralul era plin de turiști germani, dar cred că artiștii care făceau spectacolele acelea nici nu mai sunt în activitate. E vorba astăzi de turiști de un anumit nivel social, nu unul foarte ridicat, motivația vizitării României nefiind una culturală, ci pur legată de soare, plajă și relaxare.

blestemul

urmare din pag. 1

e tîntuit pe patul suferinței, de unde nu știu dacă s-a mai ridicat până astăzi. În fața acestor întâmplări nu încerc nici o satisfacție ci doar teama creștinăască izvorâtă din mânia divină, dimpreună cu credința că cel puțin, din când în când, tatăl nostru din ceruri nu ne lasă de izbeliște.

Al doilea motiv izvorăște dintr-un soi de reactualizare — în linii mari — a acestei istorii nefericite, ocazionată de difuzarea pe diverse căi a unor așa zise versuri, pornografie de mahala pe care institutii respectabile, menite să vegheze la integritatea statului de drept, si le asumă ca pe niște obiective strategice; în condițiile în care singura institutie îndreptătită să intervină aici ar fi una de sănătate mentală. Producțiile respective, „O noapte cu patria” de M. G. și „România” de M. I. suspectate de atitudine antiromânească, sunt pe cale să devină, precum în vremurile de tristă amintire, obiect de culpă penală, alături de divulgarea secretului militar sau de subminarea orânduirii statale. În

1. Care este impactul economic al noii organizări ce i s-a dat turismului românesc la nivel național?
2. Care sunt, în ce vă privește, roadele turistice ale anului 2000?
3. Cum reușiți să atrageți turiștii străini pe litoralul românesc?
4. Grupurile organizate, dar și turiștii individuali, dispun din partea dvs. de un program care să implice o ofertă culturală?
5. Există o „educație turistică” pentru a-i spune așa, la români?
6. Care considerați că sunt perspectivele turismului pentru anii următori? E folosit integral potențialul turistic al litoralului românesc?

DAN PERȘA

5. Cu mult regret, trebuie să spun că nu există o educație a turistului român. Suntem confrunțați cu totala necivilizație a compatrioților noștri. Se vede cu ochiul liber ceea ce lasă fiecare ocupant al unei „Dacii” — și e vorba aici doar de un nume generic, „Dacia”, pentru că sunt români care vin cu automobile luxoase, dar care, în momentul plecării din parcare improvizată pe spațiile verzi, își lasă în urmă tot gunoiul. Mamaia, pe lângă faptul că este un cartier al Constanței și că, normal, trebuie să respecte toate avaturile apartenentei, suferă și toate neajunsurile legate de lipsa de educație a compatrioților noștri. Cred că 75% din imaginea aceasta deplorabilă e datorată necivilizației și 25% ineficienței serviciilor de salubritate.

6. Cred că, prin multă inteligență și un management agresiv, care trebuie să aibă la bază investiții bune, adică hoteluri onorabile, se poate înregistra încă o creștere a turismului. Nimeni nu mai vrea hoteluri de două stele, nimeni nu mai vrea hoteluri urâte, ci o destinație sigură, o destinație curată și un preț foarte bine conjugat cu ceea ce găsim turiștii la fața locului.

POMPILIU BĂCANU:

„Litoral” S.A.

1. La nivel național, coordonarea este făcută de Autoritatea Națională pentru Turism, iar publicitatea e făcută de Oficiul de Promovare a Turismului, care aparține tot de ANT și are în subordine reprezentanțele de turism din străinătate. Acestea tin legătura cu partenerii noștri și, în general, asigură promovarea turistică în diverse țări, prin mijloacele și cu puținele fonduri care le stau la îndemână. Acesta e un canal prin care se face reclamă turistică pentru România. Desigur că România e o țară care oferă multe posibilități de a face turism — sejurul pe litoral, tratamentele balneare, gerovitate, cosmetice și numeroase proceduri pentru eliminarea stresului din organism. E păcat într-un fel că posibilitățile noastre turistice sunt foarte mari, dar avem unele handicapuri, între care lipsa banilor. Publicitatea externă în turism încă este destul de redusă și ineficientă. Se impune o prezentare mai amplă a ceea ce ar putea vedea turiștii la noi în țară. Poate că o notă critică la adresa celor din București — nu e vorba de revolta unui provincial, cu doar acei 3% care se iau de la toate firmele de turism, de la hotelieri, nu se întorc poate nici pe sfert în reclama pentru litoral. Se creează un fond centralizat, care nu se mai întoarce la noi așa cum ar trebui. Iar turismul înseamnă profit nu doar pentru noi, ci și pentru fabrica de pâine, să zicem, pentru abator, pentru producătorii de legume etc. Importanța economică a turismului este foarte mare pentru județul nostru și efortul făcut ar trebui să fie pe măsură. Schimbarea datei de începere a scolii are un impact negativ pentru turism, deoarece sunt 15 zile pierdute într-un segment de piață turistică, a familiilor cu venituri modeste, care au copii de școală și nu mai pot veni

„demascarea” trădătorilor de patrie își dau concursul 38 de reprezentanți ai diasporei românești în rândul cărora n-ar fi exclus să numărăm și inși fugiti cândva din țară de groaza totalitarismului. E limpede că jarul vigilentei proletare mai mocnește încă, neliniștitor, sub cenusa atâtor reculegeri mimate, substituindu-se, cel puțin în astfel de împrejurări, compasiunii pentru niscai clipe de rătăcire paranoico-liricoidă. Cât va mai dura însă până la suspectarea sistematică a creației literare autentice de vreme ce, iată, se creează un precedent periculos? Cine-l mostenește uitând, dacă nu de disprețul semenilor, măcar de justiția divină, pe răposatul ofiter de securitate cu nume de înger?

Pentru că tot vorbim de paradoxuri: receptivă la avatarele lui Crisan, o prestigioasă editură bucuresteană i-a publicat două volume de versuri, făcându-l pe bietul contabil ceea ce n-a fost niciodată, adică poet. Gestul, comis în plină „revoluție culturală” nu trebuie luat decât ca o reparație morală. Făcând prea mare caz de isprava celor mai sus amintiți hărțuindu-i, exacerbându-le libidoul patriotic, ne paste pericolul de a-i întâlni, ca poezi, în cartea de citire, sau în manualul de istorie, ca eroi-martiri ai neamului.

pe litoral între 1-15 septembrie, perioadă în care, la fel ca în luna mai, tarifele sunt mai mici. Sunt și alți factori care constituie piedici pentru turismul în România: infrastructura turistică, calitatea drumurilor. În perioada de vârf a turismului românesc aveam 70% turiști individuali, care veneau cu mașina. Deci e necesară o rețea de drumuri, de SERVICE, siguranță pe drumuri și în stațiuni, orase fără gropi, fără gunoaie, fără câini vagabonzi. Gândiți-vă că am face un tur prin Constanța. Ce le putem arăta? Gropile din oras, bisnitarii, cersetorii care stau la colț de stradă? Calitățile geografice ale litoralului ne-au ajutat. Avem plajele orientate nord-sud, cu soare ce răsare direct pe plajă (și sunt 12-13 ore de soare), nisipul e fin, dar nu avem grijă de ele. O stațiune la mare nu poate exista dacă nu ai o plajă unde accesi să fie liber, ca pe orice domeniu public și ca oriunde în lume. Nu vezi nicăieri o plajă despărțită de garduri, plină de umbrele etc. Apoi, nu turiștii sunt cei care ar trebui să plătească taxe pentru salubritate. Aceștia ar putea fi incluse în prețul celor care vând băuturi răcoritoare la pahar, la sticlă etc. Ar fi un impozit indirect, pe care turistul nu l-ar resimți. O taxă este o barieră în calea turismului.

2. În ciuda piedicilor de care vorbim — și nu am reușit să vi le spun pe toate — față de anul trecut, se observă o creștere a numărului de turiști pe litoral. Avem atuuri, dar în turismul internațional ponderea a trecut de la Mamaia spre Neptun. Ei au rămas o societate care nu s-a divizat și ea a avut grijă de spațiile verzi, de iluminatul din stațiune, de îngrijirea plajelor etc. În Mamaia, situația e mai grea, pentru că având această divizare între hoteluri, sunt mai multe spații pe care Primăria nu a apucat să le îngrijească, mă refer la spații verzi, ca și la plaje. Față de anul trecut cred că putem aprecia o creștere între 10-15% a turiștilor străini. La prima vedere e o cifră formidabilă, dar privind în urmă la turiștii străini pe care-i aveam, e departe de dorințele noastre. Desigur, prezența turiștilor străini e benefică în primul rând pentru Banca Națională și abia apoi pentru hotelieri. Pentru noi nu există o diferență între turistul român și cel străin, nu mai există acele diferențieri datorate planului valutar, ci e vorba doar de încasări. Există și turiști români cu bani, care aleg hoteluri foarte bune, există și o clasă mai puțin avută, pentru care există o ofertă largă de cazare, fapt care e bine pentru județ, din punct de vedere economic: agricultură, transporturi, telecomunicații, artizanat, fabrici de răcoritoare, de bere etc. Televiziunile s-au mutat pe litoral să-și facă programele, pictorii vin aici, se organizează expoziții — deci impactul turismului e foarte puternic pe litoral, care în timpul verii poate deveni o capitală economică a țării, numai să i se dea atenția și aprecierea pe care o merită.

3. Avem diferite ghiduri în care apărăm și care de fapt se adresează firmelor de turism. Turistul străin, când pleacă în concediu, se adresează unei agenții de voiaj, care are diverse oferte, diferite cataloage de la mai mulți tur-operatori — cei care organizează călătoriile. Se vinde deci o ofertă din catalog. Prezența noastră în ghiduri sau chiar colaborarea cu firme ce au deschis SITE-uri pe Internet, ne ajută la aranjamentele de contract, care sunt prezentate în cataloagele noastre publicitare. Avem și o serie de broșuri în care apar toate informațiile generale despre România, tot ce există ca turism organizat. Evident, prezentăm și condițiile generale de vânzare, pentru că acestea sunt obligatorii. La ei se face totul cu un respect total al legilor, nu numai ale turismului, ci protecția consumatorului acționează foarte dur față de cei care nu respectă drepturile consumatorului. Participăm și la târguri de turism cu broșuri, casete video cu oferta noastră turistică. Acestea toate sunt în limita posibilităților financiare pe care le avem, partea primă și necesară în publicitate. Turistul nu vede marfa și ea trebuie prezentată, cu toate condițiile, de la aspectul hotelului, la condițiile de cazare.

4. Circuitele turistice, cu obiective de importanță culturală și istorică, au, în afară de aspectul turistic, care este comercial, un rol educativ și de prezentare a unor zone de interes turistic și istoric. Am avut de exemplu grupe de elevi din Belgia, care s-au axat pe zone mai importante în istoria noastră, ca Sibiu, orașul medieval Sighisoara, Curtea de Arges. Lângă Miercurea Ciuc e o mănăstire franciscană, unde se află cea mai mare statuie a Fecioarei din lume,

sculptată în tei și cu o legendă foarte interesantă. Deci în circuitul tradițional al mănăstirilor din nordul Moldovei, plus Agapia și Văratec, am inclus și o biserică franciscană. Grupurilor de elevi le-am prezentat chiar un spectacol de teatru al asociației „Amfiteatrul” din Constanța, care prezintă teatru modern în limba franceză, o asociație condusă de profesorii Andreșoiu, soț și soție.

5. „Educația turistică” a românului am putea spune că e un segment al educației lui în general. Încă mai avem foarte mult până să atingem un nivel european. Cunoșc bine mai multe țări și am constatat că cetățeanul occidental este educat nu numai civic ci și în spiritul respectului față de natură. El cunoaște foarte bine și politică, știe să aprecieze evenimentele și situația politică din țara lui, își cunoaște bine drepturile, pe când românii nu și le cunosc. La noi protecția consumatorului sau protecția mediului acționează mai mult simbolic. Nu se ia deloc apărarea cetățeanului și nici a mediului. Aceste organisme neguvernamentale nu apără cetățeanul simplu. Cetățeanul simplu nu este educat și întocmai cum face în orasul său, face și pe litoral, din păcate. Probabil că ar fi necesare pentru început și niste constrângeri. Unele firme aruncă moloz cu camioanele. În alte țări amenajările pentru așa ceva sunt de sute de mii de dolari și se merge până la desființarea firmei. Aspectul acesta punitiv își are rolul său în menținerea respectului față de lege. La noi pe litoral vine în timpul verii enorm de multă lume și se fac enorm de multe stricăciuni și asta e foarte grav. Suferă și străzile, plajele și spațiile verzi și costă foarte mult să le întretii.

6. Ținând cont de posibilitățile turismului de la noi, pentru că perspectiva tine de prea mulți factori subiectivi, există extrem de mari posibilități. Litoralul oferă plaje, oferă tratamente extraordinare. Mai sunt posibilitățile culturale — sunt atâtea de văzut în județul nostru, de la muzeele pe care le avem în oras, la cetățile Histria, Adamclisi și mai departe, Delta Dunării, mănăstirile din nordul Dobrogei, care nu sunt așa de cunoscute și care ar putea fi descoperite chiar de către români. Biserica de la Niculițel e poate cea mai veche din țară, unde s-au găsit rămășițele celor patru martiri, apoi și mai departe, în toată țara, pentru că turiștii care vin pe litoral pot beneficia de programe combinate. Mă refer aici la turismul organizat, lăsând la o parte individualii, care reprezintă și ei un potențial extraordinar. Avem zone foarte multe pentru turism: Delta Dunării, Valea Prahovei, pesteri extraordinare, rezervații naturale etc. Avem monumente ale naturii care așteaptă doar să fie prezentate, însă e necesar pentru aceasta o infrastructură, accesul către ele.

ȘTEFAN CARAGICU:

S.C. Neptun-Olimp S.A.

1. S.C. Neptun-Olimp e organizată ca societate pe acțiuni, cu personalitate juridică, deci noi ne facem toată politica de contractare a bazei materiale în sensul ofertei acesteia, atât la intern cât și la extern, noi ne facem politica în ce privește tarifele de cazare, baremurile de masă, tarifele pentru agrement, tratament s.a.m.d. Suntem subordonați A.N.T.-ului care, după părerea mea, rămâne un organ de sinteză, de îndrumare și care are atribuții clare de verificare și control și chiar de atestare a calității unităților din punct de vedere al clasificării. Deci, în ultimii ani, ne-am descurcat bine cu forte proprii și am solicitat — din fondul de promovare a turismului, pe care îl virăm spre A.N.T. —, în două-trei rânduri, ajutorul pentru investiții în domeniul parcarilor, de care ducem lipsă. Intentionăm să construim în stațiune două-trei parcuri supraetajate pentru a decongestiona străzile, dar nu am putut fi ajutați în această direcție. Am înțeles că prioritate are agro-turismul.

2. Sezonul, ca și în anii precedenți a debutat, din punctul de vedere al ocupării, cu o întârziere destul de mare. Prognoza noastră era pentru un grad de ocupare de peste 90% în jurul datei de 20 iulie, dar, probabil, urmare a examenelor de bacalaureat și de admitere în instituțiile de învățământ superior, nu am realizat aceste procente. Însă s-a ajuns la un grad de ocupare de aproape 99% în 4 august. Vom fi ocupați în special pe hoteluri de trei stele, pe contracte externe, mai ales pentru baza de tratament *Doina* din stațiunea Neptun. Financiar, suntem mulțumiți, adică ne aflăm în graficul pe care l-am prognozat prin bugetul de venituri și cheltuieli.

3. Marea majoritate a turiștilor străini, în baza contractelor externe pe care le-am încheiat, vin în stațiunea Neptun-Olimp pentru tratament balneofiziologic, pentru balneofizioterapie, care se face la Policlinica Delta. Noi le oferim un pachet întreg de servicii, pe partea de agrement, în sensul că organizăm foarte multe excursii, în special în Delta Dunării, vizitarea capitalei, monumentul de la Adamclisi și cetatea Histria, nordul Moldovei, dacă sunt solicitați. De asemenea le oferim seri românești cu program folcloric la restaurantul *Rustic* și *Calul Bălan*.

4. Așa cum am amintit, la restaurantul *Rustic* avem un program folcloric susținut de formația „Ciprian Porumbescu” din Suceava, la *Cramă* un

program susținut de formația „Brăulețul” din Constanța. Am modernizat aproape în totalitate restaurantul *Amfiteatrul*, unde derulăm un show de revistă în fiecare seară. Încă din baza de contractare, prin prevederile contractului, am căzut de acord cu beneficiarii ca, măcar pentru jumătate din turiștii care vin în stațiunile Neptun-Olimp, să oferim o seară românească mai ales că aceste spectacole sunt foarte solicitate. În cadrul Agenției de turism avem un birou de excursii, dar spre surprinderea mea turiștii români nu prea le solicită, încât mai mult organizăm pentru turiștii străini. Deci avem în programele noastre și vizitarea monumentului de la Adamclisi, precum și a cetății de la Histria.

5. Într-un fel, am încercat să impunem o disciplină a curățeniei. De-a lungul soselei principale care străbate stațiunea, am implantat niste tevi metalice vopsite, în așa fel încât turiștii care vin cu automobile proprii să nu poată să parcheze pe spațiile verzi. Noi cheltuiem foarte mult în acest sens în fiecare an, dar este un fenomen pe care totuși nu-l stăpânim în totalitate, chiar dacă am luat aceste măsuri în anumite zone ale stațiunii. În alte zone se mai parchează în continuare pe spațiile verzi, lucru care ne doare, pentru că e o mare muncă pentru amenajarea lor. Cred că Neptun-Olimp este o stațiune curată a litoralului românesc. Avem foarte multe utilaje, care diminuează la primele ore precum și seara după ce se retrag turiștii de pe plajă, acționează pentru asigurarea aspectului civilizat pe care trebuie să-l aibă plaja a doua zi.

6. Noi am pierdut o piață foarte mare, mă refer la turismul extern, pe care încercăm să o recâștigăm. E o bătălie destul de dură. Chiar în aceste zile va veni președintele de marketing al firmei „Nekerman” la noi în stațiune, cu care urmează să purtăm discuții pentru un nou contract, deoarece avem unul, dar pentru un număr de turiști mai mic și am înțeles că firma intenționează ca la anul să trimită un număr de circa 3000 de turiști. E un început și considerăm că în următorii 3-4 ani de zile să recâștigăm din piața pe care am pierdut-o în partea de turism extern. Avem multe de făcut, greutățile financiare sunt destul de mari, resursele noastre financiare limitate, dar în anul acesta de exemplu am apelat la un credit bancar de circa 30 miliarde, pe care l-am returnat în totalitate. Am făcut o serie de modernizări în stațiune, în sensul că două-trei unități hoteliere le-am modernizat în așa fel încât ele să corespundă, ca nivel de clasificare, baremului de trei stele. Deci, în perspectivă, vom reabilita și alte unități hoteliere, în etape și mai ales din punct de vedere al infrastructurii.

CARMEN STOICA:

„Mangalia” S.A.

1. Privitor la faptul că nu mai avem un Minister al Turismului, eu nu consider că reprezintă un beneficiu pentru noi, este chiar un dezavantaj, întrucât Autoritatea Națională pentru Turism nu se poate implica mai mult, desi acest organism ar fi trebuit să fie conexiunea dintre noi și Ministerul Finanelor sau Ministerul Sănătății. Astfel apar numeroase probleme. ANT nu ne-a ajutat cu reducerea de TVA, așa cum a promis, TVA-ul este acum de 19%, peste care se adaugă cei 3% care se duc la ANT, ceea ce înseamnă că ajungem tot la 22%. Față de alte țări, TVA-ul este dărmător în România. Am fi dorit ca ANT să facă legătura între agenții turistice și Ministerul Sănătății, pentru ca turiștii ce vin pe litoral să nu mai plătească serviciile medicale, consultația medicală, odată ce ei achită, fiecare, în județul din care provin, procentul de 7% pentru sănătate. Nu e normal ca venind aici, să fie nevoiți, dacă au nevoie de un consult medical, să plătească 100.000 lei taxă de consult. Nu s-a făcut nimic pentru asigurarea de medici detașați, iar răspunsul ANT-ului a fost ca societățile să se unească pentru a plăti medici. Nici un medic nu ar veni în felul acesta.

Legat de Ministerul Finanelor, în afară de impozit, TVA s.a.m.d., o problemă o ridică personalul

detașat pe litoral. Acesta nu beneficiază de cazare și masă, pentru că ele se impozitează, până la valoarea în natură. Asta înseamnă că din maximum 2 milioane cât e salariul, impozitându-se masa și salariul, unui lucrător nu-i mai rămâne nimic din banii câștigați. În schimb am înțeles că Federația Sindicatelor din Turism a făcut demersuri la Ministerul Finanelor pentru asigurarea acestor facilități, pentru că altfel turismul românesc se va confrunta cu probleme mult mai mari.

O altă problemă a agenților turistici de pe litoral o reprezintă comisiile de control, fie că sunt Gardă Financiară, Curtea de Conturi, Direcția Sanitară, Oficiul de Protecție a Consumatorului etc. Toti vin în control în grupuri foarte mari, totii au nevoie de cazare și masă gratuite, cautând să obțină numai beneficii de la agenții economice unde se duc.

Din cei 3% pe care îi virăm A.N.T.-ului, nu s-a făcut nimic. Suntem de acord să contribuim la acest fond, dar măcar să fie micșorat TVA-ul, așa cum s-a promis. Turismul în Bulgaria, de exemplu, s-a ridicat deosebit de mult în ultimul timp, pentru că statul a ajutat turismul, pe particulari, pe investitori, s-au acordat credite cu dobânzi mici. De ce? Pentru că au văzut la turci și la greci cum se face un turism înfloritor!

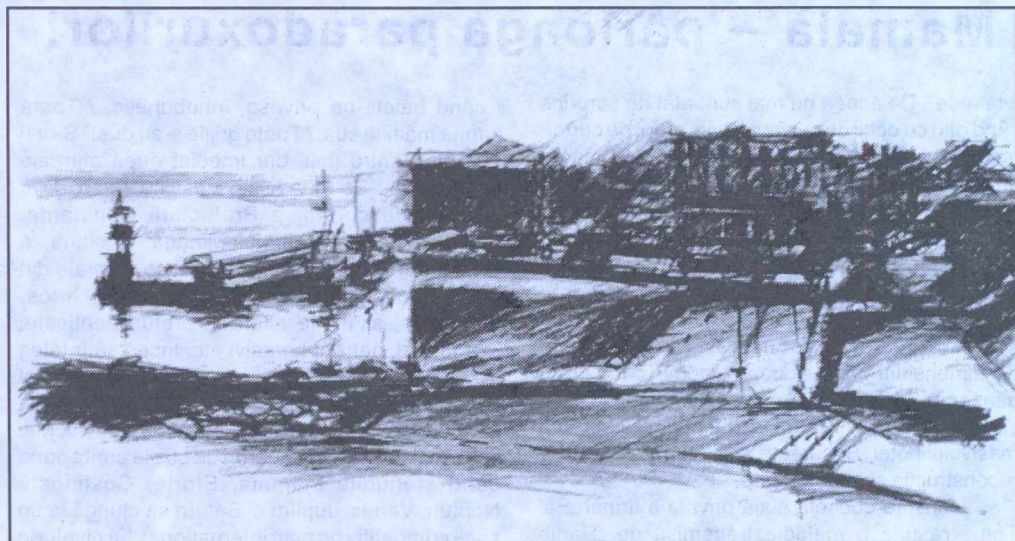
2. Anul acesta a fost cel mai bun pe care l-am avut din '90 încoace. Cel mai bun, pentru faptul că am avut în medie un grad de ocupare de 80-90%, mergând până la 95%, cei 5% diferență reprezentând camerele cu un pat. Aglomerația a fost mare, tarifele au fost și ele foarte mari, dezavantajoase pentru clienți, așa cum se întâmplă peste tot pe litoral. Din tariful perceput, noi, ca societate nu rămânem nici cu 20%. Restul merge la impozit, consum de energie, apă, s.a.m.d.

3. Avem din ce în ce mai mulți străini în stațiune. Există o tradiție, încă din 1974, de când a fost construit hotelul *Siemens*, actualmente *Mangalia*. Turiștii veniți sunt turiștii noștri tradiționali și apoi olandezii și francezii. Dar depunem pentru aceasta eforturi speciale. S-au făcut multe îmbunătățiri, s-au investit foarte mulți bani în renovare, în centrala telefonică digitală canadiană, în geamuri termopan, s-au făcut eforturi pentru îmbunătățirea calității serviciilor. Majoritatea angajaților sunt an de an verificați, se perfecționează.

4. Noi mergem în special pe contracte de turism organizat în ceea ce îi privește pe străini. Avem o agenție de turism specializată în excursii — Delta Dunării, Valea Prahovei, chiar Bulgaria, Grecia, Turcia. Se pot vizita obiective istorice și grupurile de turiști sunt bine informate la cocktail-ul de sosire asupra posibilităților pe care le au de a vizita zone istorice sau obiective ca Muzeul „Callatis”, moscheea „Esmahan Sultan” din secolul al XIV-lea, herghelia celebră de la Mangalia etc. Dar atracția principală este tratamentul balnear care se face la noi, cu extraordinară eficiență. Avem turiști care vin de 20 de ani aici, unii de două ori pe an și stau câte trei luni non-stop!

5. Chiar dacă numărul autoturismelor este foarte mare, nu se întâmplă ca ele să parcheze pe spațiile verzi. Lucrăm și cu firme de bodyguard, care au grijă de aceste probleme, ca și de siguranța turiștilor.

6. Dacă vorbim din punctul de vedere al contractelor, anul următor s-ar putea să fie cel puțin la fel de bun ca și acesta. Contracte sunt multe, iar solicitări avem încă de pe acum pentru 2001. Firmele străine sunt multumite și ne aduc turiști în grup organizat, din ce în ce mai mulți. Ceea ce va trebui făcut, dacă are cineva această putere, este micșorarea TVA-ului, nu acest 19+3%, ca să ajungem la 22% și dacă s-ar putea ca Ministerul Finanelor să ne mai acorde puțin sprijin, în problema impozitării, care privește și personalul de turism. În ce privește potențialul turistic al zonei, este folosit integral. În afară de propaganda pe care am făcut-o în străinătate prin broșuri, pliante, participări la târguri internaționale, am făcut reclamă și prin „Radio România Internațional”, în toată lumea. Dar, cred că reclama cea mai bună este aceea care se face din om în om. În Mangalia am avut și sprijinul Primăriei, prin acest Festival „Callatis 2000”, cu organizări de concursuri, cu programe artistice ca „Sapte zile șapte nopți” și cred că la anul acest festival va fi și mai extins.

• Constanța vedere spre portul Tomis

MAMAIA — pârloaga paradoxurilor!

După 1990, dar mai cu seamă în ultimii 4-5 ani, stațiunea Mamaia aproape că-și merită numele! Chiar și din fuga mașinii, dacă faci abstracție de construcțiile noi sau de cele recent renovate, te frapază ridurile și cearcănele unei „mămăite” uscate și neglijente, alintată cândva prin toată Europa ca fiind Regina Litoralului, Stațiunea Etalon, Perla Tărului Românesc etc. Nici chiar dozele consistente de „rime!”, ofensiva „homeopatică” a investitorilor privați, nu reușesc deocamdată să ascundă, să înlăture urmările nefaste ale unei bătrâneți premature, generate de totalul dezinteres al guvernanților față de acest sector economic. Mamaia poate să pară frumoasă din avion, dar dacă te încumeti să străbăți cei șapte kilometri ai grindului dintre mare și lacul Siutghiol la pas, descoperi o adevărată pârloagă a paradoxurilor!

Prefer să-mi încep documentarea intrând în stațiune prin Satul de Vacanță. Coloana masivă a „sezonistilor” înaintea zăpezii vitezei melcului printre tarabe improvizate, unde se vând știfturi multicolore „made in Stambul”, casete și C.D.-uri pirat, floricele, porumb fiert, ochelari de soare și câte și mai câte. Cu toate eforturile Primăriei de a conferi zonei un aspect onorabil, Satul de Vacanță rămâne în continuare un maidan al kișh-ului, bulibăsit de tucii agresivi și iuți de mână. Prin ferestrele „Termopan” ale căsutele „tradiționale” românești, răzbat strigăturile ritmate și vulgare adulate de adolescenți gângavi și teribiliști, din ce în ce mai mult cufundați într-o jalnică și periculoasă confuzie a valorilor culturale și morale. Cuchiu, cu vai, traversez bulevardul Mamaia, pe care se circulă bară la bară, constat în treacăt starea deplorabilă a fațadei impozantului, de altfel, hotel „Perla” și rezist tentației de a mă îndrepta către plajă, preferând o incursiune prin zona din spatele Teatrului de Vară. Dincolo de micul bazar al artizanilor, descopăr cu uimire un maidan pârjolit, întins pe câteva mii de metri pătrați, în mijlocul căruia păcăne un tractor hârbit. Câțiva muncitori atinși de caniculă și de jumătățile de vodcă expuse fără jenă, la vedere, adună mormane de crengi uscate, frunze și gunoaie de tot felul într-o remorcă deja plină-ochi. Sezonul estival e în toi... Dacă n-ar fi fost Festivalul de muzică ușoară, probabil că nimeni n-ar fi clintit un pai pe imensa pârloagă! În drum către plajă, trec pe lângă o piscină. Fără apă, înconjurată de bălării înalte până la brâu, împrejmuită cu un gard din sârmă, nevopsit, rupt, ruginit. În apropiere, plaja Complexului „Doina” S.A., neîngrijită, năpădită de buruieni și arbusti uscați. În fața hotelului, pe un alfiș improvizat, bătuț în cuie pe trunchiul unui plop, două afișe tipătoare anunță marele spectacol „Suzana... mi-a furat banana!” Și toate acestea în chiar cea mai populată zonă a Mamaiei! Comentariile sunt de prisos...

Drumul către nordul stațiunii oferă și surprize plăcute. Inițiativa privată în plină ofensivă reușește să mai dreagă, pe ici, pe colo, busuiocul. Admir terasele „Roger” (firmă româno-germană, având în persoana lui Petre Solea un excelent manager), „Ravel”, pizzeria-restaurant și plaja „La Scoica”, unde bunul gust, mobilierul modern și curățenia fac casă bună cu preturile accesibile și tinuta ireproșabilă a personalului.

„M-am reîntors din S.U.A. hotărât să investesc în turism, îmi mărturisesc Mitică Lascu, patronul firmei. Împreună cu fratele meu Stelian am deschis în Constanța restaurantul „La Scoica”, urmând cu strictețe învățămintele trase de-a lungul anilor petrecuți peste ocean. Rezultatele nu aveau cum să nu fie bune, fiindcă în domeniul nostru calitatea serviciilor, dotarea și profesionalismul întregului personal, dacă sunt respectate cu strictețe, îți deschid larg poarta succesului. Încurajați, am înființat această unitate în Mamaia. După numărul clienților care ne frecventează zilnic, cred că am făcut un lucru bun.”

Ambiții încă și mai mari pare să aibă dl. George Bosânceanu, patronul hotelului, restaurantului și terasei „Histria”, cetățean român stabilit în Elveția și revenit în țară după 1990. Dincolo de faptul că modestul complex hotelier de altădată este astăzi de nerecunoscut, fiind în întregime renovat și modernizat, oaspeților din sezonul estival 2001 le este rezervată o surpriză de proporții... europene!

„Ideea a pornit de la marea mea pasiune pentru feerica și misterioasă lume a acvariorilor. M-am gândit că as putea conferi o notă de originalitate deosebită hotelului prin amplasarea în fiecare cameră a câte unui acvariu de mari dimensiuni, cu pești exotici și vegetație subacvatică. Peste tot, în interiorul unității, vor fi create peisaje

SORIN ROSCA

continuare în pag. 4

„mica romă”

La sfârșitul primăverii anului 1866, Eminescu face o călătorie în Transilvania, cea mai importantă dintre călătoriile sale în acest spațiu românesc. Era sfârșit de mai (sau început de iunie, cum ne spune D. Vatamaniuc), când doi alumni blăjeni îl invitaseră (aflând că se duce tot la Blaj și întâlnindu-l la hanul „La calul alb” din Târgu-Mures) în trăsura lor călătorind astfel împreună prin Târnăveni și satele de pe Târnava Mică spre orașul despre care îi vorbise, profetic, magistrul său, Aron Pumnul. Când a ajuns în vârful Huli Blajului — ne spun memorialistii (G.Călinescu transcrie numele acestor învățăcei blăjeni: Teodor Cojocariu și Ioan Cotta) — Eminescu salută Blajul cu aceste cuvinte, pe care le vom regăsi în orice biografie a poetului, și pe care orice blăjean școlit ti le spune cu un sentiment de mândrie: *Te salut din inimă, Romă mică! Îți mulțumesc, Dumnezeuule, că m-ai ajutat s-o pot vedea!*

N-avem nici un motiv să ne îndoim de autenticitatea acestor aduceri-amine. Nu s-a îndoit nimeni până acum, dar nici nu a încercat să descifreze profunzimea (cu totul surprinzătoare la un tânăr de saispzece ani) acestui nume dat orașului. *Mica Romă a devenit numele eminescian al Blajului.*

Blajului i s-au dat mai multe nume: Sionul românesc, Orașul școlilor românești, orașul Scolii Ardelene, Școala școlilor românești, dar nici una nu este atât de cuprinzătoare în sugestiva ei împreunare metaforică precum *Mica Romă eminesciană*. Și, iată de ce: până la 1737 Blajul era o umilă așezare de iobagi români care slugăreau pe lângă castelul de petrecere și vânatoare al principilor unguri, ridicat aici pe la începutul secolului al XVI-lea. Blajul românesc datează din 1737, de la providențiala descălecăre aici, în așezarea de la încrengătura Târnavelor, a episcopului Inochentie Micu Klein. El este — cum spune Blaga — unul din cei mai mari oameni politici ai Transilvaniei, întemeietor de program de luptă și emancipare națională, dar și de oraș. Blajul este al lui. Ca un adevărat întemeietor, cheamă arhitecți, trasează planul viitoarei urbe, începe construcția falnicei Catedrale greco-catolice, care va deveni emblema orașului, se gândește să deschidă scoli românești sistematice de un grad mai înalt, după model apusean, facultate de teologie etc. Pentru înțelegerea numelui eminescian al Blajului mai trebuie amintit că în programul de luptă națională a lui Inochentie constiinta originii romane capătă valoarea unui argument. Nu el este cel care a afirmat pentru prima dată originea romană a poporului român. Au mai spus-o cronicarii moldoveni, în memorabile cuvinte, au spus-o scriitorii bisericești în predosloviile la cărțile religioase pe care le traduceau. Dar pentru Inochentie Micu și pentru urmașii săi — precursori ai Scolii Ardelene — conștiința originii romane devine un argument peremptoriu întru dobândirea emancipării sociale și naționale. Ea capătă relief pregnant în opera reprezentanților Scolii Ardelene, mișcare națională și culturală, numită în unele istorii literare **Școala latinistă de la Blaj**, pentru că aici a fost nucleul ei de foc, aici au trăit și au scris cea mai mare parte din opera lor acei înaintemergători care au fost blândul călugăr Samuil Micu, asprul muncitor fanatic Șincai și cumintele alcătuitor de teorii Petru Maior — cum spune Nicolae Iorga. Mișcarea cultural-națională a Scolii Ardelene a fost, în interpretări mai vechi, prea mult aservită iluminismului francez. În fond ea este continuatoarea spiritului blăjean „imprimat culturii naționale de către episcopul întemeietor Inochentie Micu Klein, pe care-l vom regăsi apoi la generația pasoptistă ardeleană îndeosebi blăjeană, la Cipariu și Bărnăuțiu, la Barit și Muresanu, la August Treboniu Laurian și Aron Pumnul, care alcătuiesc de fapt așa cum s-a spus, cea de-a doua generație a Scolii Ardelene”. Avea dreptate Mircea Eliade când spunea, într-un splendid poem în proză — *Pecetea Blajului* — dedicat lui Inochentie Micu Klein, că odată trezită conștiința latinității noastre nimeni și nimic n-a putut-o înăbuși. Episcopul întemeietor nu a trecut-o numai în mâinile vrednicului său urmaș Petru Pavel Aron ci și în suflul sutelor de generații de școlari care s-au perindat în Școlile Blajului. „De la Inochentie începând, apoi și ceilalți episcopi ai Blajului trimit tineri studioși în

scolile din Apus, îndeosebi la Roma. Fără această deschidere spre Roma, spre Colegiul *De propaganda fide*, spre bibliotecile sale, în care găseau, precum Șincai, documente pretioase cu privire la istoria romanilor, la originea lor romană, nu se poate explica Școala Ardeleană. Ar trebui dedicat un studiu amănunțit cultului pentru latinitate care a tronat în Școlile Blajului, de la Inochentie întemeietor și până în anul 1948, an nefast pentru Biserica și Școlile Blajului, sintetizat în acea exclamație de mândrie din scrisul istoric al lui Samuel Micu, nepotul episcopului: „Mult este a fi născut român!”

Tot lui Inochentie Micu Klein îi datorăm mutarea sedinței greco-catolice de la Făgăraș, la patru decenii de la Unirea cu Roma a unei părți din Biserica Transilvaniei, la Blaj. Blajul devine astfel nu numai capitala culturală a Ardealului românesc pentru aproape două secole, ci și capitala cultului greco-catolic, dependent de catolicismul roman și de Suveranul Pontif cu reședința în Marea Romă, în Roma Mare. Ceea ce era (și este) Roma pentru catolicismul roman și mondial era Blajul pentru românii greco-catolici. Așadar Marea Romă și Mica Romă. Eminescu — se știe — a fost ortodox, dar a vorbit cu prețuire în corespondența și în publicistica sa despre meritele culturale și religioase ale Blajului, despre dascălii Blajului, despre Școala Ardeleană, îndeosebi despre Șincai, a cărui viață de martir al ideii de naționalitate este pusă în paralelă cu a dascălului și îndrumătorului său din Cernăuți, Aron Pumnul, desteptătorul conștiinței naționale a românilor din Bucovina. Pentru a înțelege numele eminescian al Blajului ne vom referi numai la un fragment din publicistica lui Eminescu — actual ca atâtea pagini din marea sa operă politică — în care subliniază unitatea sufletească a românilor ortodocși și greco-catolici: „cu tot primatul recunoscut al Papei, *cu ex patre filioque procedit* (de la tatăl și de la fiul purcede), cu toată recunoașterea purgatoriului, asemănarea între un român ortodox și unul greco-catolic este mai mare decât între un român ortodox și un muscal sau bulgar etc.”

Recapitulând, în numele eminescian al Blajului este sintetizată istoria și cultura orașului. Inochentie Micu Klein a visat să întemeieze aici, la confluența Târnavelor surori „un oraș de credință și tărie românească”. A întemeiat Blajul care a devenit capitala românilor greco-catolici (un satelit al Romei) și leagănul Scolii Ardelene, focar de conștiință națională prin descoperirea și argumentarea temeinică a latinității noastre. În continuarea opereii acestor istorici ai Scolii Ardelene, Eminescu scria profetic în articolul *Mândria de a fi român*: „Sămânța din care a răsărit acest popor este nobilă și poporul român nu va pieri până când nu va uita nobila sa obârșie.” Și — vorba poetului — pentru că toate acestea trebuiau să poarte un nume — Eminescu i-a spus *Mica Romă*.

ION BUZAȘI

• Stradela vânturilor

Mihai Eminescu și Veronica Micle

urmare din pag. 1

lasi, văduvă, cu două fete, cere mereu să-l viziteze și nu înțelege de ce el amână de fiecare dată întâlnirea. Îl bănuiește că nu o iubește, că are alte legături amoroase etc. Așa se explică de ce în aproape fiecare scrisoare Eminescu se *dezvinovățește*. El invocă sărăcia, boala (o infecție cronică la picioare), muncas sisifică la ziar (în condițiile în care colegul său, I.L. Caragiale, se sustrage sistematic de la îndeplinirea obligațiilor redactionale!).

Eminescu amână la nesfârșit și să se ducă el la Iasi, unde Veronica îl invită insistent. Ca să-l provoace, ea îi povesteste cum cochetează în diverse împrejurări, dar nu reușește decât să-l facă să sufere cumplit, de gelozie.

Poetul, de fapt, o iubește cu adevărat, *duros*, dar intră în panică ori de câte ori apare perspectiva întâlnirii propriu-zise, cu tot cortegiul ei de probleme organizatorice, prozaice și agasante. La rândul ei, și Veronica îl iubește, dar vrea, nerăbdătoare, ca

SCEPTICISMUL MAJOR

Poezia lui Mihai Eminescu a fost tratată ca un bloc omogen, cu laturi perfecte, lipsite de orice fisură. Există o tentă de melancolie, sarcasm și dezavuare într-un melanj surprinzător în poezia sa, fapt care ne-a condus spre subiectul eseului nostru.

O latură a acestei poezii ține de o grandilocvență, de un retorism care o face memorabilă. Astfel, unul dintre punctele forte ale atitudinii poetice eminesciene îl constituie scepticismul. Termenul de scepticism denumește o atitudine negativă a gândirii. Scepticul este considerat a fi un spirit ezitant, timid, care nu se pronunță asupra nici unei chestiuni. Cuvântul *scepticism* își are originea în grecescul *skepsis* care înseamnă *examen, cercetare*. Conform cu această etimologie, scepticii se împart în: cei care cercetează, care încearcă să descopere ce se ascunde în spatele aparențelor; cei care își impun să se oprească să judece; filosofil perplexiității și ai căutării zadarnice a unui rezultat.

Scepticismul antic — avându-i ca reprezentanți pe Pyrrhon, Aenesideme, Sextus Empiricus — este o filosofie întemeiată pe viață, experiență și mai ales pe fenomen. Fenomenul reprezintă produsul de mijloc apărut din întâlnirea celor două raze luminoase: cea emisă de ochi și cea venind de la obiect. „Fenomenele sunt percepție vizuală a ceea ce rămâne ascuns”. Ele sunt o mască, un ecran între obiect și ochi: „vizibilul este ceea ce ascunde realul devenit invizibil”. Nici o reprezentare nu poate percepe esența lucrului, prin urmare totul este relativ. Denunțând ca zadarnice concepțiile nenumărate și refuzând să-și exercite capacitatea de a înțelege, scepticul antic se limitează la a constata această relativitate, iar din opunerea reprezentărilor prezente și trecute trage argumente pentru o viață calmă și liniștită.

În epoca modernă, ca o reacție la scepticismul academic a apărut raționalismul, ai cărui reprezentanți calificau curentul ca fiind inutil și eronat. Kant consideră că scepticismul se distruge întotdeauna prin el însuși. În concepția lui, această stare este un „popas pentru ratiunea omenească, unde aceasta poate medita la plimbarea ei dogmatică și poate face schita ținutului în care se află, spre a-și putea alege, de aici înainte, cu mai multă siguranță, drumul, dar nu este un domiciliu în care să se stabilească permanent”.

O orientare sceptică, numită carteziană, a fost dezvoltată chiar în raport cu raționalismul. Pentru reprezentanții acesteia, calitățile obiectelor nu sunt deloc așa cum le percep simțurile noastre; obiectele sunt cu totul diferite de felul în care ne apar.

Prin scepticism a trecut și Schopenhauer, evoluând spre un pesimism radical. Pentru el viața înseamnă efort, iar efortul echivalează cu durerea; lumea este pe cât se poate de rea. Pentru a se salva, omul nu are decât două căi: fie să rămână claustrat în experiență, fie să încerce să iasă din ea prin aspirația neînteruptă spre ideal.

Referitor la opera eminesciană, pornim de la o distincție simplă: considerăm că există un scepticism minor și un scepticism major. Ultimul se articulează cu filosofia și temele eclesiastului. Primul este cel care a făcut carieră sub specia retorismului larmoaian, ușor de recunoscut în special în *Scrisori*.

Ne vom opri deocamdată asupra acestui prim aspect care se relevă printr-o serie de opoziții sub specia antitezei între poezii celui prezent și poezii vechi, un conflict între tradiția aparținând unei vârste de aur („voi, pierduți în gânduri sante, convorbeati cu idealuri”) și o modernitate lipsită de fond, o lume în care conceptul de valoare nu mai are nici o semnificație („Noi cârmim cerul cu stele, noi mângâim marea cu valuri”). Pe un ton ironic sunt sintetizate viciile

partenerul ei să treacă „la acțiune” și, pentru a-l mobiliza, nu se sfieste să-l culpabilizeze sistematic iar, la un moment dat, chiar să-l șantajeze (amenințând că va da publicității tot ce știe de la el despre furtunoasa viață amoroasă a lui Titu Maiorescu și a celorlalți junimiști).

Povestea de dragoste a celor doi este mai puțin poetică decât ne-o imaginăm, dar în același timp este mai dramatică, mai *adevărată*. Eminescu o iubește intens pe Veronica, dar fuge de ea. Veronica îl adoră, dar îl și detestă pentru că-i e sete de prezența lui fizică, de care el o frustrează. Eminescu invocă mereu, ca un bătrân, obligațiile împovătoare pe care le are și bolile de care suferă, vrând de fapt să-și protejeze de indiscreția lumii (inclusiv de imixtiunea femeii iubite, în ipostaza ei lumească) secretul vieții de poet. (El își apără reveria așa cum cineva ascunde în cășul palmei o flacără de chibrit în bătaia vântului.). Veronica vrea să fie mângâiată, sărutată, posedată, nu numai în imaginație, ci și în realitate, până la contopirea propriei ființe cu ființa celui iubit. Ca să ajungă să se sature de prezența lui nu ezită să se poarte ca o scandalagioasă.

Este viață, foarte multă viață, în aceste scrisori. Îi *vedem* pe Mihai Eminescu și Veronica Micle așa cum nu i-am văzut nici când am citit cele mai serioase și inspirate studii despre existența lor.

societății: „Moartea succede vieții, viața succede la moarte / Alt scop n-are lumea asta, n-are alt sens, altă soarte / Oamenii din toate cele fac icoană și simbol; / Numesc sânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează / Împărtesc a lor gândire pe sisteme numeroase / Si pun haine de imagini pe cadavrul trist și gol”.

Deriziv devine scepticismul când este coborât în arena politică. Examenul pe care Eminescu îl face societății relevă o lume pe dos: „Au de patrie, virtute nu vorbește liberalul / De ai crede că viața-i e curată ca cristalul? / Nici visezi că înainte-ti stă un stâlp de cafenele / Ce își râde de-aste vorbe îngânându-le pe ele”.

Diatribele și filipicele vizează componenta eteroclită a partidului liberal. Argumentația aminteste de omul malitios al lui Schopenhauer care vede lumea „reprezentativ — ca un muzeu de caricaturi, intelectual — ca o casă de nebuni, moral — ca o pesteră de hoți”.

Puternice note sovine („bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire”) aluzii deschise („negru, cocosat și lacom”, „bulbucății ochi de broască”) compun referentul ușor de depistat (lumea politică a timpului). Acesta este raportat la un trecut glorios, unde figurile prestigioase catalizează și mai amplu conflictul cu prezentul istoric.

Se poate simți o tentă misogină când se înfățișează latura erotică a vieții. Cercetarea va revela femeia de lume, capricioasă, care de-naturează sentimentul firesc, împiedicând o împlinirea sa normală.

Directia misogină capătă o manifestare foarte puternică în *Scrisori*, unde accentul nu cade pe un singur individ, ci pe o societate frivolă: „Azi adeseori femeia, ca și lumea, e o școală / Unde-nvete numai durere, înjosire și spoială”.

Trebuie să remarcăm că în afara *Scrisorilor* nu putem vorbi de misoginism, cel mult de o urmă de nemulțumire. Femeia reprezintă elementul teluric, realist, care invită la jocul erotic, pe când bărbatul este cel care aspiră spre ideal. Cele două lumi sunt ireconciliabile, iar acest lucru determină starea de nemulțumire.

Scepticismul major înglobează două componente: motivele pulberii și al genului.

Pulberea este o temă veche a poeziei religioase. Dansurile macabre, epitafurile și ceremoniile funerare ale întregului ev mediu resuscită aceleași imagini devenite canonice.

Pulberea este rezultatul tuturor lucrurilor, substanța finală a coruperii și destrucibilității ființei. Cuprinde tineri și bătrâni, bogați și săraci, buni și răi, culti și inculti. Eminescu pare a sugera că dacă geniul este pulbere, aceasta poate fi considerată a fi singurul geniu: „Si pe toti ce-n astă lu me sunt supuși puterii sortii / Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții”.

Praful reprezintă imaginea ultimă a lumii htonice. Poetul surprinde procesul de transformare a materiei în imaterie: „Viermele vremilor roade-n noi”. Lumea care urmează, lumea prafului, este, ca și Edenul, lipsită de sentimente: „Căci nu-i iubire, ură d-asemeni nu-i”. Viziunea este apocaliptică: „Nu e antica furie-a lui Achile, / Nu este Nestor blândul cuvântător. / Aprigul Ajax / Târână-i azi, și nimic mai mult. // Si unde-i Roma, doamnă a lumii-ntregi? / Si unde-s astăzi vechii și marii caesari? / Tibrule galbăn, / Unde e astăzi mărirea ta?”.

De data aceasta, însă, nu mai are loc nici o revelație, apocalipsa nu ascunde nimic: „Un Michel-Angelo nu-i să facă iar / Ziua din urmă. / (...) / Să-nvie pânza Rafael astăzi nu-i. / Nu-nvie dalta în mâinile cele noi. / Moartă rămâne / Marmura grea sub ochiul mort.”

Geniul este privit din trei unghiuri: în raport cu societatea, cu timpul și cu propria lui conștiință.

Raportat la societate, el este un neînțeles, condamnat la izolare căci viața lui este fundamental

ȘTEFAN VIOREL BĂNICĂ

continuare în pag. 14

NOUTĂȚI EDITORIALE

EX PONTO

CĂRȚI APĂRUTE

LITERATURĂ

- **Poezia română după proletcultism** de Constantin Abăluță. Antologie. 2 volume. Prefată de Eugen Negrici. 1200 p.

- **În inima lui Yamoto** de Aurel Rău. Versuri. 118 p.

- **Corabia de fildes** de Ovidiu Dunăreanu și Victor Corcheș. (Colecția „Restituiri”). Antologie cu prezentări critice, note biobibliografice cuprinzând șase poeți uitați: Alexandru Gherghel, Dumitru Olariu, Dimitrie Batova, Liuben Dumitru, Vasile Culică, Boris Desliu. 288 p.

- **Nume pe apă** de Arthur Porumboiu. Versuri. 140 p.

- **Călător nicăieri** de Silviu Butnaru. Versuri. 62 p.

ESEU-MEMORIALISTICĂ

- **Odiseea editării poeziilor lui Eminescu în prima sută de ani 1884-1984** de Pericle Martinescu. 214 p.

- **Evoluția criticii estetice și aspecte literare contemporane** de Radu Gyr. Editie îngrijită, note de Ioan Popisteanu. Postfată de Ileana Marin. 150 p.

- **Memorii Ghetsimanice** de Nicolae Caratană. Editie îngrijită și cuvânt înainte de Vasile Dimaca. 585 p.

- **Rezistența anticomunistă în Dobrogea** de Constantin Ionascu. 595 p.

- **Ocroțiți în străinătate** (Scriitori români în exil la München) de Radu Bărbulescu. 180 p.

ȘTIINȚĂ

- **Bizanț după Bizanț după Bizanț** (Arhitectură) de Augustin Ioan. 373 p.

- **Circulația monedei bizantine în Dobrogea** (sec. X-XI) de Gabriel Custurea. 192 p.

- **Ciclul vieții. Vol. 1. Mama și pruncul** de Marin Gheorghe Ciobanu. 275 p.

- **Exerciții și probleme de matematică pentru școli profesionale** de Constantin Iordan. 96 p.

- **Elemente de strategie maritimă** de Viceamiral Constantin Iordache. 222 p.

- **Scafandrii deminori în forțele străine** de Cdr Ștefan Georgescu și Viceamiral Traian Atanasiu. 190 p.

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE

LITERATURĂ

- **Provocări imergente** de Nicolae Motoc. Versuri. 400 p.

- **Nuvele, povestiri, basme** de Barbu St. Delavrancea. 126 p.

- **Zăpodie** de Florin Șlapac. Poem. Ediția a II-a.

ȘTIINȚĂ

- **Navigație radar și radar plating** de Eugen Bârsan. 380 p.

- **Pedagogia sportului** de Anton Muraru. 90 p.

- **Management sportiv** de Ioana Cristea. Compendiu. 104 p.

vară fierbinte

Vară fierbinte (Ed. „Ambasador”, Târgu Mureș, 1999) e, după **Liliac înflorit**, cea de a doua plachetă de haiku a Doinei Găbudean care inserează delicate crochiri centrându-se pe zvâcnul de bucurie discredă a firii surprinse în rarele sale clipe de fiestă, autoarea înfrângându-si cu greu imboldul metaforei ori a verbului personificator, chiar dacă acestea contravin canonului discursului zen: sălcile își fac toaleta la malul apei, noaptea are pleoape, regina nopții iscodește luna, roua zorilor sărută albul crinilor, casa poartă la streasină un colier de turturi ș.a.m.d. Se remarcă tendința stăruitoare a elementelor naturii de a se solidariza ocolitor și de a asigura triumful vieții într-o bună și frumoasă vecinătate a regnurilor: salcia plângătoare constituie cadrul protector pentru cuiburile gugustiucilor, vântul voalează dangătul poate rău prevestitor al clopotului și tot cam același efectul zăpezii ce se cerne purificator în iarna blândă; torsul pisicii face ca somnul bătrânului să fie mai calm, iar castanii înfloriți induc o undă de veselie pe chipul oamenilor în vârstă ce se plimbă pe aleile parcului, în timp ce lătratul câinelui deșice sau măcar diminuează pustietatea ogrăzii. Comuniunea omului cu natura ajunge, nu o dată, la un adevărat paroxsim al gingășiei reciproce, ca în acest tristih ce conține și numele plachetei: „În căușul palmei / o petală de mac — / vară fierbinte”. Obiectele casnice par să perpetueze existența stăpânilor chiar și după ce aceștia nu mai sunt în viață sau se află altundeva: „Scrin prăfuit / din tablou băiatul / zâmbește timid”. Casa bătrânească devine astfel un topos al statorniciei rurale, un argument al veșniciei care continuă să se nască în spațiul mioritic al dulcelui Ardeal: „Deasupra porții / frunze brumate: / cheia la locul știut”.

Continuând în jumelaj și versiunea engleză semnată de Clelia Irim, ea însăși o împătimită poetă, placheta **Vară fierbinte** a Doinei Găbudean confirmă o voce zen din ce în ce mai distinctă în lirica actuală de profil.

cioplitor de cuvinte

Placheta cu titlul **Cioplitor de cuvinte** (Ed. „Star Tipp”, Slobozia, 1999) îl are ca autor pe Ștefan Tănase (1916-1978), inițiativa reintrării poetului în circuitul literar actual aparținând scriitorului Șerban Codrin, semnată de o femeie și scriitoare prefete precum și al unei documentate fișe bio-bibliografice, ambele cu finalități restitutive.

Ștefan Tănase a debutat editorial în 1946 cu **Plecări fără hotar**, iar în 1969 a scos a doua carte, **Psalm teluric**, dar multe alte manuscrise de versuri, proză scurtă și chiar un roman s-au pierdut după moartea poetului, retras într-un cătun ialomitean.

Deși a trăit într-o vreme literară proletcultizată și eticizată până-n măduva oaselor, poetul, fără să cadă în retorică sentimentaloidă, întrucât găsește mereu un strop de autoironie ca antidot, își transformă în poezie solitudinea și anonimatul care-l avantajează: „Piedici multe, strânse laolaltă / Fac din mine un morman de lut / Nevăzut, de nimeni cunoscut, / Ca un tren de marfă într-o haltă”; insomnia nopților alb-alienante de pe un pat de spital: „E târziu, e târziu, / Dă-mi voie, Doamne, să intru și eu în sicriu”; condiția de poet ce nu poate tăia tranșant cordonul ombilical al nostalgiei după casa rurală: „Casa mea de mult s-a ruinat / Iar ciulinii au umplut ograda... / Azi toate vecinele tin sfada / Pentru un petec de ogor uitat. // Poate au dreptate să se certe / Locuiește bun precum îl știu, / Am să-l vând pe-o vadră de rachi... / Știu că Dumnezeu o să mă ierte”. Poetul trăiește un sentiment de culpă că și părăsește familia și-și imploră mama să nu-l blesteme, bucurându-se amar că nu-i mai e tatălui povară, deși ieșirea din copilărie e trăită disconfortabil și-i sporesc dorințele apotropaice (v. *Chip cioplit*) într-o lume a deziluziilor și a oropsirii eterne, cu gări simboliste prin care năvălind trenul nu se mai arată pentru hoinarul „flămând de vis” care încearcă să-și omoare pustiul existential dedublându-se. El e păscut, de turma îndoilelor și are momente când își întoarce spiritul dinspre divinitate, fără a atinge tensiunea tagadelor argheziene: „Si-atunci lasă-mă, Doamne, și-al meu să mai fiu, / Piersica viselor în palme s-o tin, / Cu degetele acestea să tes poezii / Pentru morți și mai ales pentru vii” (*Psalm*). Ștefan Tănase are conștiință poetică, iar aplecările asupra propriilor texte și a rosturilor acestora sunt tot mai frecvente (*Litanie nouă, Psalm apocrif, Psalm teluric* etc.). Poezia conferă sens existenței, o vertebrează și o fortifică: „iată-mă, la răspântie de veac, prapionit, / Matură poezia tot crește în mine, / Pom de nici o furtună clintit / Plină de miresmele zilei ce vine”. Destinul său în afara poeziei e de neconceput și el are intuiția, premonitoriu-orgolioasă, că truda sa întru modelarea cuvântului nu va fi fost în zadar: „Poeziile-mi scrise cu sârg / Vor fi scoase, pe tarabă, la târg / Si vândute pe aur curat / Că eu ca poet destul am răbdat” (*Psalm pentru mine*).

Întregul ciclu secund al volumului e astfel ozonat tonifiant de sentimentul de încredere a poetului care, la fel ca și maestrul său de la Mărtisor, e cel urșit să schimbe „sapa-n condei și brazda-n călămară”: „Mie mi-s cuvintele fagure cu proaspătă miere, / Adunată din noianul de flori de hârnicia stupului plin. / Si le dau, din puterea mea, tot mai multă putere, / Meridianele să

le depășească fluturând ramura mea de măsline” (*Cuvinte despre mine*). Contemplând cumpăna hieratică a unei fântâni pierdute-n imensitatea dogoritoare a câmpiei, poetul are revelația apoteotică a destinului și condiției sale de creator bătuit de întrebări: „Cumpăna fântâni stă proptită-n zare / Ca și-un plin de tălcuri semn de întrebare. // Nu cumva fântâna ce-o privesc mereu / Seamănă cu mine? Nu cumva sunt eu”? (*Fântâna*).

Cioplitor în cuvinte îndrituiește din plin inițiativa restitativă și osârdia editorului ce propune o mai dreaptă cumpănire a unui destin postum de poet „cu satu-n glas”.

poezie zen

Poezia zen practică de Calistrat Costin în **De viață, de moarte, de lume** (Ed. „Corgal Press” Bacău, 2000), trapează prin ancorarea ei cvasiexclusivă într-un spațiu metafizic, situându-se astfel la antipodul descriptivității, al obiectivizării și impersonalizării peisajului și detaliului concret și palpabil din natură. Accentul cade pe starea sufletească declansată, cadrul servind doar de element declanșator al jononului introspectiv în suferință sau în bucurie. Piese, haiku și tanka, concentrează și esențializează lamural trăiri care, într-o paradigmă romantică europeană, ar fi necesitat scenarizări ample și fastuoase cu tentă moralizatoare inerentă, ori romantiozitatea e abolită în mod stoic: „Merg prin parc și calc / Peste pași de altădată — / Dar nu mai doare”. Sau: „Zeii nasc din pământ, / Numai noi creștem parca / Tot mai în pământ”. Paradoxul bine strunit este acela care salvează momentul haiku de capcana platitudinii: „Din nou pe drumuri / În căutarea unui / Iad provizoriu”. Autorul sparge sintagmele încremenite și le inoculează vigoare și prospețime: „Am întâlnit un / Avocat al Domnului, un / Diavol de om”. Poetul înzestrat cu un al șaptelea simț, cel al curgerii timpului, realizează mereu că bucuria de azi e de fapt tristetea de mâine, precum și că în biruința clipei stă înlocăit eșecul viitor: „Aniversare — / Putin mai aproape de / Sfârșitul lumii”. Bătrânul, „carpe diem” e, în lumina acestei filozofii existentiale, împins până la limite paroxistice în care binele devoră răul, îl anihilează, paradisul reușind, fie și temporar, să facă abstracte de prezența reală sau doar virtuală a infernului nostru cel de toate zilele: „Mi-ești dragă, lume, / Am ajuns, oh, să-mi iubesc / Chiar și dușmanii”. Zăbovirea în utopia unei lumi aseptizate moral și estetic e scurtă și iluzorie, plictisitoare ca un basm populat doar cu personaje benefice și atunci cortina părelniciei paradisiace e trasă subtil, întrucât: „Câte un nebun dă / Din când în când rost și / Farmec acestor lumi.” Dialectica firii își are revelațiile ei imprevizibile: „Acest căleș / Divin — pui din amorul / A două javre”.

Spiritul zen debarcă și pe tărâm erotic unde orchestrează starea de vis a unuia dintre cei doi parteneri cu trezia celuilalt în ingenioase combinații ale realului cu imaginarul: „În plină noapte / A răsărit soarele, / M-am trezit dintr-un / Vis de-al tău, iubito, și / Nu mai vreau ca să dorm”. Solicitat, divinitatea nu i se revelă în nici un chip poetului, ceea ce-i intensifică senzația de solitudine în univers. Disperarea îl fortifică însă până la a se substitui oricărei instanțe demiurgice: „Am descoperit / Tonul viu al speranței: / „Disperat aprins” / Mi-au murit doi îngeri și / Tu, Doamne, chiar nici un semn”.

Calistrat Costin cultivă poezia zen într-un areal care-l singularizează pozitiv.

omul înarmat

Când m-am apucat să citesc romanul lui Florin Miertoiu, **Omul înarmat** (Ed. „Pelican”, Giurgiu, 1999) am crezut că n-o să-mi pot duce lectura până la capăt, agasat de repetiții supărătoare („toate camerele erau pline de pupite scrigle și pătate de cerneală, de generațiile de elevi”), de o topică defectuoasă a frazei („Fiindcă se putea prăbuși în orice moment, din ordinul autorităților locale, a fost dăruit un an mai târziu”), de ligamente neferice („fu trecut”), de redundanțe și de improprietăți de tot felul, însă, după primul capitol scriitura începe să se limpezească și subiectul te subjugă, dat fiind că nu prea mulți prozatori s-au oprit cu atâta acritate și curaj asupra acelei vârste de tranziție dintre copilărie și adolescență, discursul prozastic propriu-zis fundamentându-se pe un psihanalitic, plasat argumentativ în subsolul paginilor cărții. Povestea de dragoste dintre doi elevi de gimnaziu implică toate avaturile și toate capriciile pubertății și se derulează captivant într-o atmosferă de școală de tară oarecum asemănătoare celei din **Cărarea pierdută** a lui Alain Fournier. Naratorul e în căutarea de modele de viață pe care, în imediata vecinătate, nu le poate afla și atunci coboară cu imaginația în perioada cavalierismului medieval. Ioana, fiica pădurarului, e, la rândul ei, captivată de păstorul Gabriel Oak din **Depart de lumea dezlăntuită**. Imaginația celor doi e departe de a se simula și ea cu realitatea, cel mai adesea ostilă, din jur, impulsivitatea și excesul de zel al băiatului rânind nu o dată pudorarea și discreția maternă a fetei, care ține mai mult să-și protejeze grădina secretă a sufletului. Adulții, cu excepția profesoarei de română, se intruzionează nefast și malitios în această idilă, soldată cu un eșec echivalent cu un vaccin al indiferenței protagoniștilor față de sexul opus, a cărui descoperire devine obsesia de căpetenie, îndeosebi la băieți, la

vârsta pubertății, când frontierele dintre real și fantasmatic sunt cum nu se poate mai labile și mai cetoase. Meritul cărții este acela că autorul s-a avântat pe un teren psihologic alunecos și a abordat probleme ca masturbarea și polutia, fără prejudecăți și ipocrizie, așa cum, la vremea lui, poate, doar Jean-Jacques Rousseau o mai făcuse.

Inserabilă discursului educational, cartea lui Florin Miertoiu se citește cu plăcere și real folos de orice om care vrea să-și retrăiască altfel decât nostalgic preadolescența cu fantasmărie ei erotice și cu revoltele mai mult sau mai puțin manifeste împotriva ambientului constrictiv și duplicitar.

mesaje pe robot

Titlul plachetei scoase de Liviu Capșa la Editura „Cartea Românească”, (București, 1999) **Mesaje pe robot**, purtat și de primul ciclu, e revelatoriu și totodată emblematic, prin conotațiile sale existentialiste vizând noncomunicabilitatea dintre semeni, într-o vreme care are tot mai puțină, dacă nu cumva deloc, răbdare cu oamenii. Galopând prin viață, aceștia au depășit până și faza așa zisului dialog al surzilor și au ajuns la un monolog, pe care tehnologia modernă încearcă să-l salveze releizându-l, în speranța că fie fragmentarizat, fie sub forma replicilor din teatrul absurd, cu un minimum de coerență sau fără, acesta va ajunge cândva, dacă va mai ajunge, vidat de orice forță perlocutionară, la urechile unui destinatar nu mai puțin grăbit ori dezabuzat. Drama incorporată în plachetă este, prin urmare, una a de-socializării, a de-cetățenizării, într-un timp în care, paradoxal, se face extrem de mult caz de spiritul civic și de grija față de individul literalmente bombardat cu știri din toate direcțiile și pe toate căile și pe care el le receptează fără să le poată contracara. Tăran sau orășean, românul e condamnat deopotrivă la iluzie, atât de politicienii gregari și de slujitorii domnului, focalizându-și, și unii și ceilalți, discursurile asupra tuturor evenimentelor de seamă ale euro-tranzitiei. Ironia fină ori simțul parodiei fără frontiere se insinuează actualizând în imagini altfel din recuzita mioritică: „Într-o bună zi am să dispar / Din raza ochilor voștri / Prin firele de iarbă / Mă voi retrage-n pământ / Pe funii de ploaie voi urca până la norii / Ce-si vomită umbra pe șesuri / Mă voi risipi ca scaietii pe câmpuri / Voi amuti ca flacăra marilor furnale / În epoca infamei tranzitii / Mă voi destrăma ca păpădia palmuită de vânt // Voi pieri ca bursa română de mărțurie / Torturată de nemiloasele crize asiatice / Mă voi stinge ca iepurii bărganului / Obligați să sară prin pădurile europene / Mă voi prăbuși ca mercurul termometrelor / Sub rafalele agentului termic // Într-o bună zi mă vei uita / Ca pe un ordin de front / Dintr-o bătaie pierdută” (*Într-o bună zi*). Acest prim ciclu al plachetei e radiografia unei lumi tot mai anapoda și care-și trăiește grăbită nu viața, ci simulacrul ei artificializat până la refuz (v. *un mac pe șantier*). Nici natura nu e scutită de depoetizare: „se apropie ora când luna despică / Teasta betivului ce urinează pe garduri / Apoi plictisită se trăneste pe spate / Precum curva / La care cotizează tot cartierul” (*ah*).

Intertextualismul în ipostază aluzivă e la el acasă în acest discurs cotidian condimentat cu metafore tehnologice curajoase (rebobinarea vieții, bascularea primăverii la marginea orașului, agregat de resapat viața ș.a.).

Ciclul secund, *Victorie cotidiană*, cuprinde o selecție din volumul omonim apărut în 1994 și se vrea o monografie lirică, în cheie satirico-ironică, a târgului de provincie ante- și post-decembristă, provincie unde viața, cu toate că se derulează mai puțin trepidant decât în marile metropole, nu e deloc mai puțin robotizantă: oamenii au devenit dependenți de navetă, de seriile de schimbă seara, de cinematograful în care liceeni chiu-langii se înghesuie alături de soldați învoiti, de măturători alcoolizați ori de fete bătrâne. Monotonie existenței e vag punctualizată de evenimente precum bălciul anual, examenul de bacalaureat, revelionul, ici-colo câte o nuntă înghesuindu-se în atelierul prea strâmt al fotografului, ca și de succesiunea imperturbabilă a anotimpurilor; toamna e resimțită aproape bacovian, iar vara e de-a dreptul slinoasă și miasmatică. Poetul excelează în conturarea unor tablouri statice de o mare vigoare, ilustrând strânsa legătură dintre enumerarea nominală, ieșită parcă de sub mantaua lui Caragiale și hiperbolă ca sugestie a sufocării insului de către ambientul său frustrant-clausturant: „portari obsedați de bilete de voie / Dușumele duhnind a motorină cumplit / Profesori demodați cu pretenții tembele / Domnișoare fâșnete cu părul vopsit // Pustani plini de coșuri scânteind de idei / Lectii deschise cam o dată pe an / Vacanțe prea scurte trimestre cât veacul / Diriginti supărați agitându-se-n van // Educație sexuală o dată pe lună / Chete frecvente pentru profesorii sfinti / Bacul suflându-ți în ceafă fierbinte / carnetul de note ascuns de părinti” (*liceu*).

Într-o vreme în care poezia e tot mai ermetizantă, ori abscons-abracadabrantă, Liviu Capșa face figură aparte întrucât, fără să fie mai puțin modern(ist), nu ține să se adreseze cu orice preț unui cititor snob până-n vârful unghiilor și care, cel mai adesea, mimează orgasmul elitist al inițialului, ci poate celor mulți, îndepărtați de la consumul de literatură, pentru că li s-a vorbit tot mai puțin pe limba lor, în deceniile din urmă ale veacului care se încheie.

ION ROȘIORU

vocile muntelui

M-am întrebat mereu, cu sfertările europeanului care încearcă să se elibereze de prejudecățile matricei sale culturale, adică de propria natură, m-am întrebat asadar dacă tentativa alogeniilor de a crea în formulă extrem-orientală e justificabilă. Și dacă, dincolo de formă, spiritul unei asemenea creații este accesibil în profunzime. Și, mai cu seamă, cât de creditabilă, din punctul de vedere al autenticității sale, este poezia născută printr-o întâlnire capricioasă dintre două lumi.

Volumul recent semnat Ion Codrescu (însușind creații de tip *haiku*, *renku* și *haibun*) e un posibil răspuns despre universalitățile psiho-afective ale omenescului. **Vocile muntelui**, ca de altfel și creația precedentă a autorului, demonstrează că există sensibilități nu doar funcționale compatibile cu vibrația sufletului oriental, ci care nu-și pot găsi o altă formă adecvată de exprimare decât în spiritul acestei vibrații.

Deloc întâmplător, Ion Codrescu este creatorul în care o sensibilitate de tip plastic, rafinată prin formare, și o sensibilitate de natură poetico-reflexivă se potentează reciproc în actul de contemplare estetică a lumii. În suportul conceptual ce susține contemplația, identic celui nipon, este asumat de scriitor cu o sinceritate liminară, dincolo de orice suspiciune de artificialitate. În inconsistentă și dinamica efemerului („în timp ce dormi / noaptea se sfârșește / scriu ultimul vers / la poemul despre norul călător”), poetul descoperă căi spre descifrarea notiunilor de frumos natural și de semnificativ: „desfac o frunză uscată — / picături de rouă / ascunse în interior”. Efemerul nu e zădărnice și nu ne îndeamnă la renunțare și consolare, cum ne învăță taoismul chinez. Precum japonezul care nemurește o floare prin *ikebana*, întrebându-se simultan cu derularea gestului, „Ce este mai trecător decât o floare?” Ion Codrescu învestește efemerul cu valentele exprimării dinamice și durabile. În forma artei, el aduce biruința unei noi înțelegeri și o modalitate de comunicare a esențialului, a adevărului subtil despre lume, lăsând să cadă „pe hârtie / în locul poemului / umbra unei crengi”. De aceea, poezia sa nu trebuie citită ca expresie a lirismului descriptiv-pictural, ci ca o formă particulară de creație reflexiv-gnomică. În ea transpare o „filosofie” tradițional-orientală, coincidentă perfect cu natura spirituală a artistului.

„Ce este o floare?”... Cât pretuiește o adiere de vânt?... O bătaie de aripă? O picătură desprinsă din streasina casei imprimăvarate? Și totuși, câtă caligrafie a sufletului în armonioasă lor alcătuire, câte simboluri ascunse și dezvăluite în egală măsură de fiecare detaliu! Rigoarea în efemer, acuratețea surprinderii unei intuiții, consonarea grațioasă a sufletului cu minunea de-o clipă a lumii, taina ofierii unei apropieri, ce amintește de arta ceremoniei ceaiului sau de tăcerea sacră a unui templu buddhist. Linia, conturul, vizuale sau auditive, sunt dăruite privirii și auzului de către o realitate naturală semnificativă. Privirea și auzul descoperă în ele nu atât culoarea și abundența (acestea tin de percepțiile europeanului), cât ritmul, cadenta desenului, spontane și irepetabile, căci se constituie dintr-o miraculoasă întâlnire a elementelor în aceeași imagine: „e timpul de culcare / las Calea Lactee / greierilor”. Coincidentă fulgurantă, de tăria unei revelații asupra determinismului reciproc dintre cerom-pământ.

De altfel, în *haiku*-urile create de Ion Codrescu identificăm această triplă dimensionare a „desenului”: pământul-mumă, cu toate formele germinției sale înscrise ritmic între progresie și regresie, între viață și moarte, reînscut întruna din chiar substanța perisabilă ce îl compune, este rădăcina din care vin toate sevele: „lângă drumul în muni / o crisalidă se deschide / în tăcere” sau „amurg de august — / o floare moare / pe o alta care înfloare”. Omul, el însuși o plantă hrănită generos de acest fluid elementar, privește lumea pentru a se identifica în structurile ei eternizate prin repetabilitatea anotimpurilor, expresie a dinamismului sacramental al naturii. Din centrul mandalei interioare, Sinele profund înțelege că dispersia lumii e aparentă, că El e în realitate solidar cu timpul lipsit de durată și exceptat curgerii. Căci altfel de ce i-ar fi dată puterea de a contempla și a intui, fascinat, podoabele lui? — „noapte în muni — / zăbovesc pe cărare / să privesc stelele căzătoare”. Presimțindu-și nemurirea, omul nu poate privi decât spre ceea ce duce la cer, simbolic, spre munte, formă a geologicului în extremă ascensiune, chemat la întâlnirea cu transcendentul: „pe vârf de munte / caut direcțiile — chemarea unui vultur”. Cine aude „vocile muntelui” este un chemat. Cine le urmează până la capăt e un ales.

Creația lui Ion Codrescu sugerează mereu această situație anabasică în fata multiplexelor forme ale lumii. Verticalitatea se realizează prin trecerea de la înregistrarea detaliului la panoramare, de la simplitatea frustă a bobului de rouă, la complexitatea și plenitudinea înălțimilor celeste. Printr-o orientare transcendentă a privirii. De la ceea ce e strivit de timp, la ceea ce scapă de acțiunea lui neoprită, de *labem et letum* cum spune Seneca: „flori pălite / în

mâna copilului — umbra / copacului atinge alt munte”. A surprinde clipa și a o face să dureze fără capăt în desenul schitat de o emoție unică este modalitatea prin care poetul nu permite celui „acum”, care e prezent, să se scufunde dincolo de noi pentru a deveni trecut.

Timpul este, după expresia lui Paul Claudel, „mijlocul oferit la tot ceea ce va să fie, în scopul de a nu mai fi”. Temporalitatea vrea să lege conștiința și lumea în mixtura corporalității caduce, făcând din om un fiu al vremelniciei. Din perspectiva lui Ion Codrescu, vocației mortii, ca dat ontologic al individului, i se opune salvator vocația contemplației cunoscătoare, încât nemurirea poate fi experimentată în fragmente de clipe. În poezia tine în cerc, în jurul său, rânduiala anilor și a lumilor. În acest fenomen perceptiv subtil, prezentul pare că se transcende către un viitor și un trecut apropiat, asimilându-le totodată; un acord și o acoperire a trecutului și viitorului pe parcursul prezentului în trecerea însăși a timpului. Prin artă, tot ce e viu, deci perisabil, este salvat de la scadenta inexorabilă a sfârșitului. Oglinda poeziei concentrează, într-un punct infinitesimal, cât respirația unui haiku, organismul astral infinit. Într-un astfel de moment, poetul se poate bucura de esența lucrurilor, ca printr-o iluminare mistică. Timpul, ca forță a transformării, care atrage în torrentul său și duce cu sine totul, este supus prin statornicia unei trairi.

Căci un sens uitat, o „noima” criptică, inaccesibilă omului grăbit al civilizației moderne, e citită de poet în fiecare linie ce compune realitatea elementară. El stie să deslușească chipul firii ascuns sub mii de fete, același, dar părând mereu altul, și să descopere nivelul ontic suspendat, calea ieșirii din curgere. Căci în plutirea irizată a pufului de pădăie, vrea să ne convingă poetul Ion Codrescu, e „nexusul” dialecticii obscure a Universului. Vă invit să-i dăm crezare.

EVELINA CÂRLIGEANU

aora

În *Aora*, volum apărut în anul curent la editura constanteană „Ex Ponto”, Radu Suiu condensează o lirică a tristetii demolatoare, extreme, a târziului iremisibil: „Sunt adept al târziului. / Alceva nu mai pot spune despre mine.” (*Confesiune*). *Ultima zi a tinereții*, „adevărul defunct al nopții”, buzele albastre de frigul iubirii ale Necunoscutei, „spatiul inutil și cu-atât mai frumos din suflet pe care ochii îl trădează melodios”. *Suprapunerea anotimpurilor* incerte, „lujerul ultimei iubiri vesnice”, „muzeul de pădăii — închis pentru totdeauna”, antică iubită în stand-by când, ca într-o română minulesciană, plouă lung peste geometria dezolantă a marilor orase, planele arzând în sobă, timpul atârând dalinian pe diguri ca un covor ud, zdrențele de soare palid atârând de-un perete, „podușurile târziului, / Unde dragostea se rarefiază”, focul lătrând la frigul ce dă târcoale, adăpostul ridicat, într-un *Peisaj fără tine*, din chirpicii absentei, bujorul muribund, negoțul naibii cu pastramă de visuri, zborul de cenușă al buzelor, *Femeia târzie* „care se aruncă știind — sau fără să stie — / în sufletul meu / Ca într-o apă vie”, *Bărbatul* „duhnind a târziu și-a sublim”, „frigul dintre poezii”, corăbiile putrezite esuate la un *Capăt de dragoste*, toate acestea conturează o lume poetică ce, după propria expresie a autorului, „pare un gest întrerupt, o amânare”.

Asemenea eului poetic al lui Michaux, poezia lui Radu Suiu s-a clădit pe o coloană (vertebrală) a absentei: vagului, indefinitului, umbrei, inexistentei, tăcerii sau uitării: „erau muzici rălăcite prin aer / și nici un instrument, nici o mână, / flautul nevăzut tânjea / după atingerea buzelor tale.” În *Muzeul de pădăii* absentă e „tăioasă”. Acolo unde *Au loc tot felul de despărțiri*, „Invenții stălpul vid, / Priponul iubirii”, ca un *axis mundi poetice*. Un *Proiect de după amiază* se vrea cu desăvârșire increat, „fără memorie / fără formă / fără timp.” *Uneori* „mă vizitează femeile care nu există / Fără să le invit” pe care „le exilez cu un gest”. Alteori „e plin nisipul de femeile absente. /

Rar, câte un val linge coapse de aer.” De altfel, poetul stie că „nu spitele și butucul, obada / fac roata — mai spunea înțeleptul — / ci spațiul dintre ele”, încât „nici iubita nu-și află menire” decât „prin marea absentă / pe care / o lasă în urmă.” (*Extrem orientală*) „Asta e adevărul: / Ea nu va mai veni niciodată. / Absenta doar, ca o parasută stricată, / Va cădea blând peste edificiu”: e *Un punct de plecare* către „un continent iluzoriu, abia inventat, / unde venirea ei, neîntâmplată, / să fie pentru totdeauna uitată.” Cu sinceritate, poetul avertizează: *Nu vă uitați la ce* spun, „nu sunt eu cel pe care-l vedeți”, „am uitat să iubesc / așa cum uiti o limbă-n care / n-ai mai vorbit de mult”, „alerg între lumi ce nu există”. O *Nostalgie* poetică recunoaște că „singuri ne reducem la o inexistență”: „Tu nu știi că eu știu că ești vis / Că ești umbrei, minciunii asemenea”. Mai retin o strofă din *Aora*, „esențiala mea minciună” răsărită din vin și din cerneală, care pleacă „lăsând în urmă formele deschise” și a cărei cea mai de pret podoabă e tristetea poetului: „Abia acum, când știu că ești tot ce nu există, / As vrea, la tărnuț vietii, o clipă să te bucuri, / Dar tu ești fumul care, absent, pluteste-n lucruri / Si care dă tristetii o tentă și mai tristă”.

Într-un *auto-Portret*, firea aleasă a poetului *dianatic*-dezinteresat iese la o plimbare mopetiană deasupra orașului într-un fel de nacelă purtată de o mie de pescăruși — pentru bucuria simplă a zborului — și aruncă flori unor iubite imaginare. Ca în *Povestea fără sfârșit* a lui Spielberg, realitatea se cere reinventată cu fiecare nouă percepție: „marea, desi inventată, era lină”. În caz contrar, lumea amenință cu destrămarea ei, pierderea ei într-o inconsistentă de vis neclar, aburios: astfel, *Marea* „sterge tot ce am visat peste zi”; un poem se intitulează chiar *Stergere*: „Ba chiar mai mult de atât, / ti-am uitat dialectul / Nuanța zămbetului / Nu mai știu câte surâsuri, mâini, deziluzii mai ai...” O viziune se teme că „gesturile noastre vor fi incolore, / Invizibile (și deci, mai periculoase)”. (*Despre culori*) Cuvintele însele nu ar fi decât niște „draperii transparente” (*Dincolo de cuvinte*), când nu sunt, la polul opus, măști opace, comercializabile rentabil. În *Tulburarea de-o clipă a măștilor*, „un tărnuț de argint se dizolvă-n uitare”. Între *stergere și reinventare, hipo- și hiper-estezie*, poetul, „Lord al eternei erori”, *Bun prieten cu Phoenix*, „citat noaptea de noapte la Curtea de Visuri”, care „există / ca să mențină un echilibru”, își definește propria *Stare de agregare*: „Mă aflu aici din întâmplare. / Pot fi și aici și dincolo, / Pansând asfintitul, / Distilând speranța, / Fugind mereu de fericirea mucegăită, // Săbiile înțeleșurilor sunt tot mai ascuțite, / Trec prin ele ca un fum, / Ca și cum nu mai exist / Decât ca un fel de a spune.”

În a sa *Oferă târzie* („zbatere precară / din nici un înăuntru spre afară”), Radu Suiu nu-și refuză discursul metatextual, văzând în poezie fie „un fel de mesaj revenind / Din demutul neclar, / Pe care doar umbrele-ascunse în noi / L-ar putea descifra, în zadar”, fie, cum mai cred unii, „o închisoare / Pentru cuvinte recalitrante” (*Zămbetului*). „Desigur, n-are nume, nici contur, / Ea m-a născut cas-o crez într-una, / La ea m-a ntorc smerit întotdeauna, / Să-i dăruim frumusețea, să-i-o fur.” Taina ei e *Taina cerdacului* suspendat „între adevăr și memorie.” Sătul de metafore neputincioase, bruiat de pescăruși, poetul se chinuie, răsuind stiloul „până la lacrimă, / până la punct, să prindă postul străin al poeziei”. (*Acord fin*). *O fată a timpului* i se înfățișează astfel: „Băjbând cu toiagul / stiloului / când și când / mai dau de cărarea ascunsă a poeziei / mai descopăr vreun pâl / din hribii metaforelor...” Când ecoul cuvintelor se stinge, e întotdeauna preferată, pe lângă epifania *Bucuriilor simple*, tăcerea: „Aici se sfârșiră cuvintele. / Să-ti arăt doar o mostră de tăcere albastră.” (*După cuvinte*) Uneori „tăcerea dezmiardă o harpă de umbre”, alteori „ce dor ni se face / de cristalul dintăi, de tăcere”.

Fără să ocolească virtuozitatea melodică („să-mi vină-n lin suspin de linii / vecini de liniște, delfinii”), *Expediția* lirică a lui Radu Suiu reconfirmă blazonul nervalian, ucigător de melancolic, al unui poet siderant.

MĂDĂLIN ROȘIORU

CARTEA STRĂINĂ

dragoste și anticlericalism la Eça de Queirós

Eça de Queirós este considerat, atât de critica țării sale, cât și de cea străină, drept cel mai mare scriitor portughez din secolul al XIX-lea, unul din spiritele cele mai înaintate, deschizător de noi drumuri pe tărnuț literar și social”. (Micaela Ghiteșcu, Prefață la *Eça de Queirós, Crima părintelui Amaro*, București, Ed. pentru literatura universală, 1968, p.5)

Primul mare roman al lui Eça de Queirós, *Crima părintelui Amaro*, a apărut în trei versiuni înainte de a se publica ediția finală. Pentru prima oară, romanul a apărut în 1875, în Revista *Occidental*, în absența autorului care era pe atunci consul în Newcastle-on-Tyne și care nu a putut revedea probele tipografice. În anul următor, acest roman a avut o ediție destul de modificată, și a trecut printr-o revizuire mai profundă, într-o reeditare din 1880, după ce autorul își editase deja cel de-al doilea roman *Văruș Basilio*.

În versiunea definitivă a romanului *Crima părintelui Amaro* se întâlnesc trei factori proeminenți în cariera lui Eça de Queirós, dar a căror semnificație a fost un pic modificată: o critică a societății contemporane, o percepție a personajelor determinate, care înșelând alte personaje se înșeală în final pe ele însele, și o anume aureolă de vis pe care aceste personaje o emană.

Astfel, în oricare din cele trei versiuni se evidențiază o critică violentă a clericului catolic, critică ce are deja rădăcini în iluminism sau în romantismul liberal, și efectele burocratiei sale constituționale, ale prezentei sale în cercurile burgheze. Eça de Queirós prezintă în acest roman tarele societății în care trăiește; el atacă celibatul preoților și scoate în evidență urmările nefaste pe care acestea le are, atât asupra preoților cât și asupra celor din jurul lor.

Acțiunea romanului se petrece în Leiria, unde părintele Amaro obține un post de preot paroh și este găzduit în casa doamnei Augusta Caminha, cunoscută sub numele de Coana Joaneira, care avea o fată foarte frumoasă de douăzeci și trei de ani, numită Ameliázinha. În fiecare seară se mai adunau în această casă, canonicul Dias care este și amantul Coanei Joaneira și João Eduardo, logodnicul Ameliei. Părintele Amaro se îndrăgosteste de Amelia, iar João Eduardo, din gelozie, scrie un articol în *Vocea Districtului* în care scoate în evidență toate defectele preoților din Leiria, prilej pentru autor de a critica firea impulsivă și răzbunătoare a preoților. În acest articol sunt criticate pe rând, canonicul Dias, Amaro, dar și alți preoți care se întâlneau cu acestia: părintele Natorio și părintele Brito.

Aflând de fapta logodnicului său, Amelia rupe orice relație cu acesta. În urma relațiilor pe care le întretine cu Amaro, Amelia rămâne însărcinată și este nevoită să se retragă la Ricoça, pentru a naște fără stirea mamei ei. Aici, fata începe să se spovedească unui alt preot, abatele Ferrao, iar Amaro, văzându-se respins, își schimbă radical comportamentul. În momentul nasterii copilului, Amaro, care considera că stie să se poarte „ca un cavaler”, hotărăște să-l dea pe acesta spre îngrijire unei doici, despre care aflase, de altfel, că este o „tesătoare de îngeri”, adică după ce lua banii de la părinte, omora noul născut. După naștere, Amelia se îmbolnăvește și moare. Amaro va fi transferat la Lisabona, unde în foarte puțin timp, va uita tot ce s-a întâmplat.

Între prima versiune și versiunea finală sunt importante schimbări: infanticidul, care dă titlul romanului, va sfârși prin a fi o faptă infracțională într-un mod melodramatic, „e pasa a envolver convintes <<profissionalizados>> que suprem a velha <<roda dos enjeitados>>, especialmente uma ama a funcionar como <<tecedeira de anjos>>; e verifica-se um processo psiquico ziquezaqueante, pois o padre Amaro mas e um sedutor a frio (...), e o seu cinismo final (...) culmina uma conflituosa evolução moral de auto-intrujice”.

În capitolele finale, apar două personaje care par a fi acreditate ca portavoci autorului: pe de o parte Dr. Gouveia, pozitivist și darwinist, critic pesimist dar obiectiv al unei irationalități sau dogmatism, căruia i se atribuie tragedia Ameliei, protagonistă, sedusă de Amaro, și părintele Ferrao

CAMELIA POPA

continuare în pag. 14

IULIA PANĂ

dincolo de întâmplări

Tie ti-a hărăzit puterea, tie ti-a dăruit,
vase pline de mirodennii s-au spart în jurul
tău

Brate te-au învăluit, trupuri necunoscute
au încremenit în asteptare.

Tie ti-a preamărit fiinta, tie ti-a hotărât,
vieti minunate s-au istovit în aerul tău
glasuri te-au sprijinit în cântări
armate de copii în vis s-au topit —

lumânări
pământul ti-a dat rădăcini — urias sefori
să te legi de el

Tie ti-a cântărit viața să stii cât să ceri
celor ce vor voi lumină.

femeile sterpe ti-au îngânat chipul și
te-au

adorat
Mortii ti-au multumit cu tăcerea
și s-au întrebat cine ești, cu ce îți

hrănesti
hienele mintii, cu sânge ademenesti ura?
în ce fel treci viața prin moarte
Eu te-am simțit doar o dată — atunci
Dincolo de întâmplări în aerul
care te respira.

noaptea scorpion

Pe spinarea ei traversau alte generații
Parcă aveau mii de picioare
translucide — conductori luminosi plini de
lichide,

lăsau urme și ace în pernutele creierului
meu
coplesit de atâtea lumină și neliniste, sângele
cîrula fără intersecții, girator, încât ochii
mei

transmiteau semnale de trecere:
Rosu, roșu, roșu intermitent!
Pe spinarea mea traversau siruri de sudoare
— coșmarul porilor
ea — noaptea scorpion înnopta în fiecare
nerv

spaima culcându-se cu capul în dreptul
sternului
povestea asta de groază, sopțită ușor,
însoțită de
echipa de zgomote a imaginației se alinia la
startul morții
noaptea vorbea în somn și n-aveam cui să
o arăt

pe bratele ei mă culcasem într-o imagine
simplă

mă descurcam greu cu mine
ea — noaptea scorpion — admira.
Clipa de frumusețe totală venea din
întuneric.

Moartea nu adormea niciodată.

dragostea visează
cu ochi aurii

Întotdeauna dragostea visează cu ochi
aurii,

cu dorințe ascunse de pace
și stând în poziția clasică îți caută
balansul ce închide porțile unui pod
miscător pe care poți face o singură
plimbare.

Îți aurește zilele și îți surprinde tăcerea
stând de

veghe — în clipite toride de somn
și zâmbetul pe fata ta alunecă, pe viața ta
alunecă
Poșgărită prețioasă de iubire.

În cameră era frig, era prea devreme,
caloriferul nu funcționa încă, la ferestre nu
existau perdele, nici draperii, jaluzeaua era
coborâtă pe jumătate, raza de lumină de la
becul din stradă pătrundea anemic, murdar.
Era ceva bolnăvicios în camera lui. Patul nu avea
plapumă („Ooo! Plăpumi de-acasă...”, din
Belovedove, de *satin duchesse* albastru imprimat
cu buchete de trandafiri galbeni... sau cele de *satin
duchesse olive* cu buchete de crini roz...”), existau
două pături maro, culoare total nefericită pentru
intimitatea unui dormitor (fie el al unui bărbat tânăr
și seducător!), pături aspre, parcă soldătești, iar
cearceaful care le atenua asprimea avea găuri în
câteva locuri.

Un radiator pus în priză schimbă îndată
atmosfera, un soare rotund și roșu ca un soare
japonez o îmbracă într-o căldură plăcută, în lumina
lui pielea ei era ca de caisă coaptă. El ingenunche,
iar ea, de emoție, stătea teapănă ca o Galatee în
timp ce el săruta cu evlavie, urcând de la unghiile
colorate ale picioarelor — „ciresse de mai” — (era un
seducător, nu-i așa?) coloana trupului ei înfiorat
deopotrivă de căldura emanată de un radiator, de
gura lui și de cuvintele lui: „Nu ești încă a mea! De
ce nu ești a mea? Ai promis că ești a mea! Lasă-mă
să te am! De ce te aperi? De cine te aperi? Ce
trebuie să fac să fii a mea?”

Se uită speriată în jur. În genunchi, el își apăsă
capul pe genunchii ei („Dumnezeule!”) își zise, „o să
observe că n-am genunchii perfecti, am un centimetru
în plus față de rigurile genunchilor perfecti, și Săndel,
și Gicu mi i-au măsurat și au constatat același
amănunt”), apoi își lipi obrazul de coapsele ei aurii și
încălzite de radiator și ea își aminti că Săndel îi
spusese că e prea slabă pentru costum de baie,
„prea dotată la etaj, și cam subredă la parter”
(mitocanul, caraghiosul, înfumuratul!) și izbucni:

— Uite ce e! Termină, te rog, cu recitalurile
ăstea operetiste, vodeviliste și de prost gust. Nu-ți
dai seama că ești ridicol? Chiar ai impresia că sunt
o tâmpită, o momeală ieftină înghită de un pestisor
de baltă ce se crede sturion, pentru că ceilalți îl
invidiază că momeala s-a lăsat înghită? Îmi este
frig, aici e urât, ai o cameră urâtă, iar tu ești un
escroc și un circar de maidan, un circar ambulant!

Mirat, jignit, se ridică în picioare, și dacă în
dreptul sexului ar fi avut o frunză de vită ar fi semănat
leite cu Adam pictat de Lucas Cranach.

— Camera mea e urâtă? E urâtă camera
mea? E prima dată când mi se spune așa ceva și pe
aici, crede-mă, au trecut femei superbe!

— Si să pui o perdea sau măcar o draperie
care să coloreze puțin încăperea asta. Si neapărat
să schimbi veioza asta oribilă! Țasta-i abajur? E un
tifon pentru pansamente, încrețit aiurea și de
culoarea sângelui stătut, ca de...
— De sânge stătut?

— Si zdreanta asta de pe jos? Mă mir că n-ai
pus ziare!

În timp ce mai descoperea ceva de corijat (un
borcan de iaurt pus sub robinetul caloriferului, o
pereche de șosete mototolite pe o carte de pe birou,
un papion roșu atârnat de clanta usii de la baie),
întepenită lângă soarele japonez dar gesticulând
cu mâinile, cu bărbia, cu gândul, cu fulgere în ochi,
din ce în ce mai enervată, îi veni să plângă. Stăteau
unul în fața altuia, în *naturalibus*, nu stiau nimic unul
despre altul, nici dacă se vor mai întâlni vreodată.
Amândoi erau frumoși (reteta ar fi mers!), exista în
fiecare dintre ei o dorință ciudată, o atracție puternică
a unuia către celălalt, fără să le fie definită clar, și
purtau o discuție stupidă, după care se ascundeau
de ceva ce si doreau, dar de care le era frică. El o

CORINA CRISTEA

SIMPTOMELE
IUBIRII^{*)}

cuprinse în brate vorbindu-i cu o tandrețe paternă:

— Nu plânge! Nu plânge, te rog!

Începu să plângă cu furie dezlănțuită, cu
hohote pe care le exagera cu bună știință, îi era ciudă
că plângea, că nu se putea stăpâni, nu se putea
controla, dar dacă tot plângea măcar avea dreptul s-o
facă așa cum cer regulile plânsului din revoltă, și se
lăsa cu voluptate mângăiată de mâinile lui harnice...

În zori el își îmbracă halatul de casă, iar ei îi
dădu pardesiul pe care și-l cumpăraseră la Londra,
cu un an în urmă, un pardesiu „nou-nout”, „ca din
pache!” gândi ea. Aduse un măr, din sufragerie, un
măr ionatan din care au muscat amândoi, pe rând
și când lumina dimineții se lămură prin jumătatea de
fereastră neacoperită de jaluzele, o fereastră
nеспălată de cel puțin câteva luni de zile, lumină
care făcea camera și mai anostă decât i se păruse
ei în timpul nopții, numai ei, „aceiași ei doi” din
timpul nopții, stăteau îmbrățișați sub oribilele pături
maro și râdeau în hohote de obiectele din jur, de
dulapuri și de veioză, de „zdrente” de pe jos și de
biroul compus din două corpuri, dar care părea unul
singur, desolat de cătri.

Apoi... despărțirea bruscă, graba disperată a
acomodării la cotidian, intrarea în alte tipare,
mecanizarea gesturilor... Pe străzi, cu spatele
zgribulit sub haine, oamenii se duceau să presteze
orele de „munca patriotică” (voluntară!), să măture
străzile, să ajute la construirea socialismului. O
duminică cetoasă în care fiecare și-ar fi dorit să mai
zăbovească un pic în pat, să si bea sugatului de
cafea sau ceaiul în tihnă, să asculte vestile cretine
despre realizările formidabile de pe santiere, câteva
cântecele moralizatoare... *Marinică, zis codasul*,
Tropa-trop, Periuta sau coruri muncitorești,
ansambluri ale armatei cu *Trec rânduri, rânduri*,
muncitorii / Cu steagul larg desfășurat / E steagul
marilor victorii / De Partid înălțat! Dar... le era pontată
prezența sau poate, absența.

Luiziana avea impresia că totuși o priveau
acuzator, cu reproș, de parcă ea ar fi fost împotriva
curentului. Si ea ar fi trebuit să se ducă la munca
patriotică. Semnase chiar *convocatorul*... Dar si
construind socialismul, comunismul, burgheză cum
era și se simtea, ea n-avea voie să absenteze de la
acțiunile obștești, căci devenea în *ceac-pac, trei*
minute, trei secunde, expresie meravilioasă! *dusman*
al poporului — expresie și mai meravilioasă.

Unele „persoane” mai făceau din când în
când dragoste. Totuși oamenii vor să facă dragoste și
chiar fac! Unii rămân însă melancolici pentru
întreaga viață și melancolia lor trebuie să sufere din
cauza proștilor din Geneză. Luiziana avea de făcut

pentru a doua zi un referat. Ea trebuia să caute, să
sufere pentru seminarul căruia îi era datoră, să
sufere pentru Adam și Eva, pentru Iacob și Rasela,
Iudach și Tamar, Samson și Dalila, adulterele lui
David și ale Bathshebei, concubinele lui Solomon și
tot neamul lor de păcătoși și exaltați sexual,
blestemați să fie nebuni din iubire. Ce să facă ea cu
Tristan și Izolda? Ce să facă ea cu *Ea și El?* cu
precocitatea nesăbuitului Romeo și Julieta, cu
limfatica și retardata *aia* de Ofelia, cu efectiv cretina
Desdemona înamorată de un țigănoi, cu îmbuibata
de Ana Karenina sau cu istericale virginală ce topăie
dement ca niste iepe fără armăsar în paginile lui
Dostoievski? Cu penibila Manon Lescaut? Cu
Marguerite Gautier tusind ca o oficioasă banală și
împopotonată cu camellia ca ojerbă mortuară? Măcar
Scarlet O'Hara (aleasa Mariane Argint) avea simț
practic și nu-i păsa de cel al ridicolului. Scarlet
O'Hara, idealul femeilor și spaima bărbatilor! Din
câmin ieșeau grupuri de fete, se duceau la munca
patriotic-voluntară. Se uită insistent în vitrina de la
Consignatia cu pisica ei fovistă, i se rugă pisicii ei
foviste, pentru care n-avea bani de cumpărare, s-o
ajute să treacă neobservată, se rugă ca unei
divinități. Adam și Eva... și tot neamul lor de cretini,
Dumnezeule, Doamne, Pisică bizară, monstruoasă
pisică, nebulă, verde-albastră, trup sublim de
ceramică smălțuită și atât de urâtă încât nimeni nu
te cumpără, tu iubită mie și lui Oscar Wilde, ajută-mă să
nu mă vadă căministele ăstea super-patriote, pentru
că nu se uită nimeni la ele și n-au parte de dragoste!
Când dragostea e benefică e dragoste atât pentru
trup cât și pentru suflet și minte... Când e malefică
tulbură în egală măsură trupul, sufletul și mintea.
Asa o să încep referatul! Pentru că în ambele cazuri
îndrăgostii devin palizi, *palizi-palizi*, susceptibili la
orice nuanță erotică strecurată într-o conversație
dintre ei, sau chiar dintre cei din jurul lor, dau
semnificații eronate unor gesturi comune,
neintentionate. Îndrăgostitul paliditatea li se pare
un semn de profunzime existențială, de patimă unică,
dăruită de zei, un semn al zeilor. În realitate e semnul
unei boli la fel de grave ca icterul. Simptomele iubirii
sunt simptomele melancoliei viitoare. Sunt semne
de boală, carnavalești, căci se ascund sub măștile
unei delir exaltat sau al unei apatii blegoase care n-are
nimic de a face cu visarea, cu anvergura visului, un
delir arogant, sfidător, lipsit de bun simț, cu crize de
răs și plâns, cu stări febrile și stări de somnolență, cu
logoree sfidătoare sau insomnii depresive, și cu
dorințe stranie, mai ales dorințe stranie, betii de cuvinte
și betii alcoolice, imprudente eroice și obrăznicii
căutate, speculații neconformiste, fericiri coplesitoare
nemotivate și tristeți, amărăciuni de aceeași factură,
transformări surprinzătoare, inteligenții capătă un
aer intens, gros de stupiditate, proștii devin activi în
fabularea unor grandioase planuri de satisfacții
viitoare, mai toate gospodărești, în care lea și un
corn al abundenței iar tânguii mucosi și că... un dar
divin, izvor nesecat de zilnice bucurii. De ce să fie
transformată Hecuba în câine și Niobe în piatră? Din
durere... dar... și din stupiditate. Împăratul Severus
a murit de mare durere, dar și alte mii de
exemplare umane, indiferent că au suferit mai mult
sau mai puțin decât el. Luiziana era sigură că
Cleopatra suferise de banalul caz al îngrășării, dar
că nu a vrut să recunoască, nici să apeleze la o cură
de slăbire, a preferat vipera din orgoliu, căci i-a
asigurat memoria eternității. Că bine zicea Ovidiu,
că si el a iubit, a tot iubit, că atunci când va fi mort și
dus și va zăcea sub o piatră, gloria lui va supraviețui
și astfel va trăi vesnic prin opera lui. Poti fi nefericit
dimineata si fericit seara!

Simtea orasul, îi aparținea cu un sentiment
rapace. Sentimentul acesta, de confundare cu
orasul în care respira, de suprapunere a pulsului
orasului peste pulsul său tulburat putea fi salvator.
Mai târziu se așază pe o bancă udă, inconfortabilă,
neprimitoare, rece, simtea apa, frigul, refuzul, și își
dori un film, pe banca nenorocită și rece, n-avea
răbdare să se ducă la cinema și, nemotivat, nu mai
avea răbdare de generic, mic-film-documentar etc.
Se gândi, se concentră asupra nopții de dragoste,
Dumnezeule, era bolnavă de dragoste!

Filmul începu pe nesimțite. Nu era vis. Era un
film adevărat. Era un bătrân cu baston, urmat de un
câine. Bătrânul înainta cu pași strâmți, destul de
sacadați, de împiedicați, înălțat pe vârful pantofilor...
Bastonul, atârna pe bratul îndoit fără să atingă
pământul. Câinele îl urma cu capul plecat, ca si cum
ar fi fost istovit de o mare răspundere. Câinele era
murdar. Bătrânul se opri brusc, făcu o întoarcere,
începu să meargă la fel de original. Poate făcea
exerciții rituale! Își alesese porțiunea de drum din
fata băncii pe care sedea Luiziana. Nu parcurea
mai mult de cincisprezece metri și se întorcea ca si
cum ar fi uitat sau pierdut ceva pe drumul parcurs.
Gârbovit, cu un palton lung, cu fular legat cu nod și
pălărie trasă pe urechi, defila prin fata ei, ignorând-o
dar socând-o, urmat disciplinat de câinele murdar. În

continuare în pag. 14

*) fragment din volumul în pregătire *Aroganța elitelor*

• Peisaj

După ce Nită și Noe iesiră pe poartă, Ilie intră în bucătărie, mănca pe săturate și bău o sticlă de vin, se culcă și dormi preț de vreun ceas, timp insuficient, pesemne, pentru că se sculă mahmur, cu mintea tulbure, desi nu visase nimic, nici de rău, nici de bine. Își chemă, încă o dată, spionul la raport, iar acesta fu laconic: la Fina nu se semnalase nici o miscare, nici o prezentă umană, pe nicăieri! Mormăind, vădit nemulțumit, tatăl renunță la serviciile lui, înjurându-l și pe el că nu este în stare de nimic, apoi, îl concedie și coborî în beci, să-si alunge mahmureala cu o oală rece de vin. După ce o bău, își aprinse tigara și simți că se încălzește treptat, ceea ce nu-i convenea. Iesi afară să se răcorească, străbătu curtea cu un aer preocupat, trecu prin grădina de flori din fața casei și se opri lângă colțul gardului, vis-à-vis de salonul de dans. Își rezemă pieptul și bratele de împletitura de nulele și întepeni așa, cu căciula mult trasă pe ochi și cu tigara stinsă în colțul gurii, părând că nu vrea să audă și să vadă ceva, de nici un fel; de nicăieri, să nu-i vină vreun semnal, vreo idee sau vreo vorbă! Era atât de întors înspre sine, atât de închis într-ale lui, încât nu răspundea nici la salutul copiilor, singurii consăteni, străini de ai săi, care, după întâmplările de ieri, îl mai băgau în seamă. Părea că rezemarea gardului nu avea legătură nici cu rezolvarea cine stie cărei probleme strict personale, nici cu găsirea unui loc potrivit spre a medita la ce fusese, ori a proiecta ce avea de făcut în viitor, pentru că, de s-ar fi gândit la o asemenea perspectivă s-ar fi descurajat imediat ce și-ar fi pus întrebarea: ce putea întreprinde el, ajutat numai de doi oameni, lipsit de orice alt sprijin, fără nici un ordin de la superiori, fără nici o vorbă de la Mânzu? Acestea erau aparentele, aceasta putea fi imaginea exterioară, superficială a lui Ilie, căci înlăuntrul său, omul calcula și gândea, analiza și cântărea, dar o făcea greoi, stângaci, uitând o premisă, scăpând din vedere o condiție, pentru că se dezobisnuise, nu mai făcuse de mult exercitiul acesta, chiar de ani de zile, de când Gogu devenise creierul cuibului. Măcar, își zicea el, sperând într-o asemenea eventualitate, de s-ar duce băieții ăia mâine, la Lanu, să-l calce pe morar și pe cârciumarul ăla jidovit! Se mai destinse puțin, chiar schită un început de zâmbet, amintindu-si ce figură le făcuse popa Litrută la ultima lor întâlnire: cu poalele anterului ridicate până la brău, cu pistolul într-o mână și cu sticla de rachiu de prăstină în alta, îi blestema și-i afurisea pe dusmanii nostri pe toate glasurile bisericești, pe care cântă liturgia! Strasnic camarad, părintele Litrută! Dacă ar fi fost totți ca el și ca mine... ehe, ... unde am fi ajuns!... Nu ca trădătoru' ăsta de Gogu, pasteile mă-sii de tigan jidovit! Unde se ascunde bestia neagră? N-are curaj să dea ochii cu mine, că-l belesc! Dumnezeuii mă-sii de tigan borât!... Să vezi câtă prostie, câtă glagorie are! Păi... prostul dracului! Nu stia că Butoi e omul nostru?!... Dar, dacă m-a predat de ochii lumii, dându-mi posibilitatea să ies, ca să se laude, pe urmă, că el a găsit un mijloc viclean de a se pune bine cu oamenii? Se poate! Se prea poate! Cu asemenea tertipuri jidovesti împacă și capra și varza... și pe mine și satul... Chiar de o fi așa, desi s-ar putea să nu fie, tot nu-l iert! Asa că... oricum, Butoi și-a făcut datoria, c-alfel, eram și acum la zdup!... Ce-o să fie mâine la Caru-Mic, la primărie?...

Concentrat, aplecat asupra gândurilor proprii, nu observă că dinspre Lanu se apropia o procesiune ciudată, o buluceală prestrită de oameni, ce se vânzolea în jurul unui atelaj tras de un cal alb. Odată cu creșterea masei de indivizi, se întetea și larma făcută de ei, iar strada se făcea ecoul murmurului confuze, prinzând treptat contur de vorbe inteligibile, deslusindu-se din ce în ce mai tare și mai clar. Ilie nu văzu nimic, nu auzi nimic, dar când bizarul cortegiu se apropie de cafeneaua lui Pantu, cei ce așteptau acolo posta recunoscuseră calul și sarea factorului postal, trupul lui masiv, mătăhălos, aflat într-o poziție nefirească, aplecat mult în față, ca și când omul ar fi dormit, cu căciula albă ridicată pe frunte, cu ochii larg deschiși și gura deschisă, din care se scursesese pe barbă și, de acolo, pe geantă, o dără groasă de sânge, cu haturile în mâna stângă, iar dreapta atârând inertă peste tasca, schitând parcă un gest de ocrotire-și de apărare! Când calul, învățat cu drumul, a cotit la dreapta și s-a oprit lângă salcâmi, lumea s-a convins că postasul fusese împuscat! Se stărniră, pe cât de spontan, pe atât de dureroase, comentariile, lamentațiile și acuzațiile: „Vai, săracu, nea Andrei!” „Cine?” „Cine a făcut asta?” „Cine l-a împuscat?” „Ce criminali!” „Ce tâlhari!” „Unde s-a întâmplat?” „De ce?” „Bietul, nea Andrei!” etc.

Aflat la fatala locului, directorul scolei n-apermis nimănui să se atingă de ceva, oferindu-se să-l conducă pe mort la postul de jandarmi, la primărie, chiar și acasă, numai să-l însoțească câțiva oameni. Abia, după ce feciorii lui Petre Cordun, împreună cu tatăl lor, se alăturară lui Adamescu și plecară cu

VICTOR CORCHES

pe întuneric^{*)}

totii către Caru-Mare, iar lumea se dispersă ocărând pe făptasi, deci, abia atunci, Ilie își ridică încet capul și privi către cafeneaua tatălui său, zicându-și că trebuie să fi sosit de mult posta... S-a dus în curte și a trimis un copil la tat-su mare, că să-i aducă ziarele. Băiatul s-a întors doar cu vestea morții postasului, stergând-o, apoi, la joaca de-a „stălpul infamiei”, iar Ilie a revenit bosumflat la coltul de unde plecase, înjurându-l spurcat pe Andrei care s-a găsit tocmai acum să dea ortul popii, când el avea atâta nevoie de jurnale! Pe urmă, s-a uitat chiorăs spre local: mai rămăseseră câțiva bărbați, care se îndreptau spre casele lor, comentând întâmplarea tragică în amurgul de cenusă, învâluind satul din toate părțile și prevestind o noapte întunecată, fără lună. Negru la suflet, asemeni nopții ce se lăsa, Ilie s-a întors din nou în curte, ocărându-l scârbavnic, încă o dată, pe postas, care s-o fi săturat, acum, de batjocorit și de scuipat Garda! „Biine i-au făcut camarazii că i-au închis gura! Să stie și el că nu-i de glumit cu noi!... Să stie?!... Ce dracu' să mai stie, că acum nu mai poate nimic! L-a luat dracu'! Si bine i-a făcut!”...

Avu, pe moment, intentia de a intra în casă, dar rămase afară încă multă vreme, fiindcă nu se simtea în stare să stea locului. Si, cum să aibă liniste, cum să fie calm și sigur pe ceva, când nu stia ce se întâmplă în satele vecine, ce era la București, ce puneau la cale cei de la primărie, pe unde umblau dezertorii și ce aveau de gând să facă, pe unde se rătăciseră tinerii lui legionari, scăpați din cafenea cine stie cum, când el era tăvălit si batjocorit...

Se întunecase de tot, începuse să sufle un vânt rece, aducând dinspre nord nori cenusii, pe care-i abandona deasupra cimitirului. Parcă, spre a-i face lui în necaz, căruia nu-i plăceau nopțile friguroase și întunecoase, vântul își schimbă brusc direcția, bățând dinspre apus, de unde scormoni altă încărcătură masivă de nori, suspendând-o chiar deasupra casei lui și a mijlocului satului, acoperind, astfel, și cele câteva stele, care mai pălpăiau zgribulite, cu ultimele licăriri, îmbrăcând, într-un zăbranic de catran, pământul și cerul. Cu înjurături repetate, spurcă și norii, și vântul, și stelele, chiar și luna, care trândăvea în p... mă-sii cine stie pe unde; în loc să fie la locul și la datoria ei, ca să-i lumineze lui, nu numai drumul, ci și mintea. Si, cu această imagine — a capului propriu aureolat de razele lunii, asemeni Maicii Domnului (așa credea el) — Ilie abandona, pentru o vreme, gândurile negre și se duse să dezlege căinele. După ce-i dădu drumul, rămase pe loc, aplecat pe vine, lăsându-si mâinile să i le lingă, întrebându-se cu năduf ce să facă el singur cum se află? Nu chiar singur, dar aproape... Si, tocmai acum!... Alungă animalul, pleznindu-l cu palma dreaptă peste bot, făcându-l să schelălăie, se ridică în picioare și, iesind de sub sopron, privi, cu un interes anume, la vecinii lui, ca și cum de pe urma acestei căutături avea să aibă vreun chilipir, ori s-ar fi pricopsit cu vreo mare avere! La Moise, la cafenea era lumină și, poate, multă clientelă; vis-à-vis, la Paraipan, Vlașca și Gogu, de asemeni, dar la tat-su, la cafenea, era întuneric! O închisese așa devreme? De ce? Pentru că n-o fi primit ziare, dacă a crăpat tâlharul ăla de postas? Sau de frică a făcut-o hotul cel bătrân? De frică! Precis, de frică! Îi tremură și acum nădragii în fund, c-am să mai trec să-i iau averea și localul! Tot i le smulg eu odată! Dacă altii vor plezni sau nu, ucisi de mâna mea, de drăguțul de bosorog o să am grijă maximă, să nu mi-o ia altul înainte! Nici, măcar, moartea! Eu vreau să-i scot sufletul! Si am acest drept și această obligație, mai mult decât oricare altul!”... Se întoarse și spre Fina, cel de-l doilea dusman de moarte al său, după Pantu bătrânul: aceeași liniste, care dănuise toată ziua! „Liniste și întuneric si la venetic! Atât! Da”, unde pasteile mă-sii să se fi ascuns banditul de Fina?... Pentru călusal ăla, am să-ti umplu gura cu pământ, grijania ta de boaită venetică!... Ai fugit și tu!... Toți ati fugit și v-ati ascuns, pasteile mamii voastre de căcăciosi! Toti vă închideți si vă ferecați, să nu vă găsească sfânta răzbunare legionară!

Dar vă găseste ea! Pe toți netrebnicii din tara asta o să-i găsească, nu numai pe voi! Si din gaură de sarpe am să vă scot, mama voastră de vânduti, de jidoviti, de trădători, de... si de...”

Aprinzându-si o tigară, o apucă spre poarta mare, cu intentia de a se duce undeva, oriunde ar fi fost, fiindcă îi era imperios necesară o discuție cu cineva, o limpezire a minții, o încurajare, ceva care să-l mai lumineze, pentru că în capul lui nu era decât întuneric, ca și cum tot întunericul nopții năvălise în teasta lui și se pritocise acolo, pală peste pală, până i s-a întunecat și puțină judecată, câtă i-a mai rămas după cele întâmplare, fiindcă numai cu huiduielile și cu sudalmele nu face nimic! Asta e sigur, dar cu cine să-si limpezească el ideile astea, că singurul care-l lumina, îl înșenina și-i strunea gândurile înfierbântate, ce o luau razna, era tiganul de Gogu, cel care, pe Dumnezeii mă-sii, tocmai acum s-a găsit să-l trădeze!... În tot satul, numai jidovul de Gogu stia cum să-l ia, mai cu binisorul, mai cu bobârnamele date peste nas, numai el putea să-l linistească și să-i dea încredere în sine și în dreptatea cauzei, în izbândă. Ce-ar fi să se ducă la tigan acasă?... Nu! Asta, nu! Să rădă jidovul de el sau să-l curețe?! Ori să-l lege, încă o dată, și să-l țină închis tocmai acum? ... La o ... adică, l-ar împusca Gogu?!... Dar el, Ilie? L-ar trimite la dracu cu cârți, dacă i-ar pica în labă? Acuma, așa singur cum este și cu dracii care-i are, ar face-o! Ca să stie că a scăpat de primul trădător!... Păi, dacă vine vorba așa, mă-ntreb: mi-a fost el prieten vreodată? Nu! Cu adevărat, niciodată! Dar, tovarăș de drum, camarad, sau ce dracu mi-a fost?...

Atunci se deschise usa bucătăriei și în cadrul ei, la lumina lămpii, se profilă fugar, ca o statuie neagră, silueta nevestei, care, nestiind pe unde-i umblă bărbatul, îl chemă, răcnind cu năduf, ca la un copil îndărătnic:

— Illiiee! Treci în casă că ți se răcește vinul!

Concentrat asupra incidentului, ce le adusese prima și, poate, definitiva ruptură după ani lungi de conlucrare, Ilie nu-si auzi femeia, ci continua să aprofundeze ideea, zicându-si că, oricât ar fi fost ei de apropiați, nu putea fi de partea lui Gogu! Si pentru că l-ar fi condamnat Mânzu, dar și pentru că el, Ilie, nu este pentru milă și îndurare așa-zis creștinească!... Iar ruptura, de aici a pornit... fiindcă Gogu n-a mai cedat, cum a făcut-o, până atunci, de zeci de ori!... „El a fost pentru diplomatie subtilă, pentru tratative, eu, pentru acțiuni militare!... Da”, un lucru nu înțeleg: de ce n-a batut în retragere și acum, ca altădată? Numai pentru că eu am vrut să lichidez niste secături si niste misei?... N-am nevoie de mila lui jidovească, pentru că eu n-am trăit din pomana nimănui și nu mi-e milă de nimeni! Nici, dacă în jurul meu, ar clocoti un ocean de nenorociri! Legea mea supremă este să-mi fie mie bine! Si, cu asta basta!... Gogu a fost, totdeauna, un strateg al amănării, crezând că se poate obține mai mult dacă stai la pândă și aștepti momentul cel mai potrivit; eu, dimpotrivă, am fost și-am rămas pentru bătaie imediată, pe fată sau pe ascuns!... Poate si d-aia nu pot să aștept, pentru că n-am făcut-o niciodată!... Da, dar... ne-am asociat și-am conlucrat bine: eu am gonit vânatul, el a stat la pândă; el a întins capcana, eu am apăsă pe trăgaci!... Chiar si atunci când s-a miscat, când s-a grăbit, el a făcut-o prea moale și prea încet, pe când eu am alergat să-mi dau sufletul! Iar, când a trebuit să aștept, a stiut cum să mă facă să cred că, de fapt, nu aștept, ci încropesc ceva!... Asa e!... Are dreptate tiganul și jidovul dracului: el a fost capul, eu am fost sabia; el a fost generalul, comandantul, eu am fost soldatul, executantul!”... Si-acuma, încotro s-o apuce soldatul, fără general? Cum să folosească sabia așteptarea asta, când mâine trebuie să fie *care pe care*, ori *tunsă*, ori *rasă*?... Asta e!... De la Gogu n-a învățat să gândească și să înțeleagă politica... iar acum, fără capul tiganului jidovit, parcă-i orb...

Usa bucătăriei se mai deschise o dată și glasul autoritar al llinei — inutilă autoritate, însă, repetă porunca:

— Ilie! Treci în casă! Se răcește vinul de tot!

Aha! Carevasăzică, asta era! Vinul! Cu asta o să-si umple noaptea și așteptarea... Că, dacă nu făcea prostia să-i trimită acasă pe alde Nită și Noe, poate încercau să lovească la Fina. Poate punea mâna pe bandit, să se răfuiască o dată cu el! Să-i fi scos, măcar, ochii, dacă nu si bojocii, p... mă-sii de venetic!...

Femeia așteptă zadarnic, câteva momente, vreun răspuns din întunericul nopții, din vreun ungher al curții; dar cum nu sosi nimic, bombăni ceva neînțeles și trânti una. Curios, tocmai acest gest tăfnos al ei îi pică bine lui Ilie și-l decide să intre în casă. Aici urma să se refugieze în plăcerea de a sorbi pe îndelete, cu tigara alături, licoarea dulceagă și căldută, înecându-si astfel, gândurile rele si grijiile, îngropându-si în aburii alcoolului, în ceata lui mistuitoare, neputinta umilitoare, asemeni strului — capul în nisipul miscător al desertului...

*) fragment din romanul **Torentul**

AMELIA STĂNESCU

*

Mă asteaptă.

Nu fac nimic să depășesc starea de disperare

care mă năruie.

Îmi privesc cu atentie minutele de cădere.

Nu cer ajutor. Nici nu știu de ce am nevoie.

În tăcere, fără să mă vadă nimeni scriu.

Fug din mine. Încep să cunosc o altă persoană

care îmi poartă numele.

Atâtea lucruri mă asteaptă Unii au nevoie de mine.

Eu am nevoie de aerul pe care îl respir cu strictete, cu economia aurolacului

care-si

păstrează ultimul strop de elixir pentru mâine.

Măine? E inventat de noi cum sunt tristetea,

fericirea — cuvinte concepute pentru a fi altfel

a crea un hău în care să te ascunzi

a te descoperi apoi o comoară

o ladă cu zestre

tu însuti

pentru tine.

*

Să simți moartea

cum îți curge prin vintre

să te astupi într-un hău al

indiferenței neiertătoare —

balast pentru zile festive

mască a timpului spuză

a versului miscare egocentrică

doar tu care înțelegi play-back-ul

iluziei și pâcla celei dintâi nopți

de iubire, botez al derutei

blestem al neantului.

*

Cât mai departe

de adevăr

mă sinucid impudic printre

rime impare

nodul gordian arca lui noe sabia lui

damocles

răs isteric în val desuet

ce mai înseamnă printre necunoscuți

să urli? Să te faci înțeleș?

redundantă...

*

Cea mai sigură liniste e

inventată de noi, artificială, austeră

sadici ai cuvântului și hoți de hârtie,

romanticii întârziati așteptând aceeași oră

târzie de inspirație —

calendarul debutanților în moarte

mai sunt premii, uniuni și consilii

ahturi stinghere

veghea timpului e în noi:

noi suntem veghea

mai presed de

viață, dumnezeul nostru, noi dumnezeul.

*

Sunt atât de singură încât

îmi aud respirația lovind

versurile scrise demult

conturul sfărâmat apoi

toate lucrurile pierzându-si

identitatea.

bizară fantoma macadamului risipit

picioarele alunecă tăcut

în neant, în cizma pământului

ca dintr-un clopot bătrân întors spre zenit

horcăie sângele incolor vulcanul

din noi.

VERONICA GAVRILĂ

sunătorul

Sapă în gropi
si-si găseste pământul de sub
picioarele-lut.
Stânca se face timpan
si răsună în văzul lopetii.

morărit

Cinismul de a vedea
o piatră
lovită de propria-i mamă.

prima fază

Îmi înghit
primul dinte
crescut
în gingie

ultima fază

Îmi înghit
gingia
primului
dinte.

CĂTĂLIN SEREDIUC

condamnare

Atunci a venit îngerul si mi-a zis

„Vei fi judecat după cuvintele tale
Căci cuvintele tale ies din inima ta”

Eu tăceam si fumam si două din degetele
De la mâna mea stângă erau galbene
Și ochii mei tulburi stăteau ca doi soldați în
două șanțuri negre

Auzi si vezi păcătosule
Dar tu nu auzi si nu vezi nimic
Pentru că sufletul tău arde!
Mi-a zis

Te-a trimis Domnul?
L-am întrebat
Da!
Mi-a răspuns
Bine atunci...
I-am zis

Scoate otrava

roșu

Scorpionii făcuseră cerc în jurul meu
Ciuleandra dansând sau
În fine

Un ritm asemănător
Nu mai strigam după ajutor nu avea
Nici un rost să pierd
Această unică sansă de a vedea
Dansul morții frumosul dans
Pe care alții îl învățaseră mai devreme

Dar deodată se pogorî îngerul
Cu moaca lui de țaran frumos

Mă luă de mână și zise

Ce
Esti nebun?

Să mori tocmai acum când portile cerului îți sunt
deschise?

clar

E-o limpezime prea de iarnă
Și ciorile se-nvârt în romb
Și totul pare o icoană
Înveșmântată-n zei și somn

Doar cât încep să urc deodată
Și gheata cerului s-o sparg

Alt fundal

Acolo mișună gigante
Globule albe stând la pândă
Pe cele roșii să le-nece
Într-o tăcere prea flămândă si tot acolo
Orizontul
O inimă făcu drept soare
Iară plămânii doi la număr
Sunt munții nalți de lângă mare

E un tam-tam nebun acolo
Au poate numai o pulsare
Îndrăgostiții stau la umbră
Uniti sub coastele din zare care sunt sticlă
Transparente
Și pregătite de-ncordare
Și-ajung privirea spre o altă
O altă lume

MAGDALENA GHEORGHE

leac

M-am lecuit de lovituri
Punând cataplasme de timp și cenușă.
Am găsit leacul bucuriei în durere
Și de privit m-am lecuit
Înșetând din lumină.
M-am lecuit de adevăr mintind,

Și de cuvinte m-am lecuit tăcând,
Și de viață mă voi lecui murind,
Dar de iubire nu îmi voi găsi leac decât în iubire.

autoportret

La început în oglindă eram doar eu
Pentru scurt timp, apoi au venit
Oasele strămosilor să se privească
Și am înțeles că de fapt ei ocupau
Mai mult loc decât mine.
Eu nu eram decât o falangă a armatei de oase
Ce se numea ca și mine
Eu.

timpul

Timpul s-a răstignit în mine pe cruce,
Și nu se plânge.
De ce oare mă suportă cu iluziile și deziluziile
mele?

De ce oare mă lasă să-l sleiesc de
secundele-i pretioase?

De ce mă trage mai adânc în viață, ca într-un
hățis de umbre?

M-am încărcat de timp ca o furnică nebună,
Ce duce în spate infinitul.
Depășește cu mult greutatea ei de percepție,
dar ce îi pasă,

E mai bine să fii strivit de timp sau de viață?

VASILE MUSTE

mama din maramureș —

poezia

restabilească-se liniștea primăverii lui în derivă
să nu mai crească ramuri din calendare
deasupra-i desculte păduri să învețe zăpada
nesfârșita plecare

vâslească spre alte ținuturi corăbii de frunze
lăsând în urmă aerul însângerat
la marginea lumii o casă ghemuită de frig
cu părintii si satul uitat

o mamă din Maramures veti zări într-o seară
poezia mea în portile voastre oprită
crede-vor mulți că doar zorile sunt
la o oră nepotrivită

ordinea inversă

oras mutat la ingeri altfel cum
primăriejudecătoriepuscărie într-o singură
zidire și ceva mai încolo pe deal

răbdător cimitirul

oras mutat la ingeri altfel cum
de ani peste Tisa
trece Luna
mereu fără zestre

oras mutat la ingeri altfel cum
zilier la ordinea inversă dintre adușii
să moară aici am venit și eu
să trăiesc

MARIN SLUJERU

pe vârfuri

am încheiat ziua împreună
ele desenând rochii noi jucând
cărți răsete tachinerii
bătrânii în fața televizorului,
dincolo

umblăm acum în vârful picioarelor
eu și înseninarea
(noapte de martie, brad alb)

așa o liniște

„tata a plătit șase trâmbitasi
să cânte după mama
când au trecut Valea a fost
ca și cum apa plângea după ea
noaptea pe la unu s-a asternut
asa o liniste în curte
era noiembrie nu era frig
tata a rămas la o masă plângând”

COSMIN ȘTEFĂNESCU

instinct primar

Îmi este mult mai ușor
să spun lucrurilor pe nume
cu creierul înnotând în mocirla alcoolului,
Îmi este mult mai greu
să inventez neadevărul
cercetându-mă neîncrezător.
Îmi pare rău că nu mă mai ajută
memoria,

c-aș mai inventa o dată istoria
dar pot să-mi semnez sentința,
și să-mi domolesc credința,
să reinventez stări de spirit
din vremuri îndepărtate, în care
pământul de-abia era în formare,
când omul era închis într-un labirintic,
nebulos instinct.

ELENA DULGHERU

v i z i t a

— Nu aicea, tâmpitul!

Dar sora II (probabil vreo rudă a bolnavului,
devenită temporar infirmieră) se apropie de geam
și-l deschide (e zăpuseală și bolnavul se sufocă),
fără a-i băga în seamă pe intruși. Vlad intră și
rămâne stânjenit lângă geam, ca și Gore, nestiind
ce să facă. Priveste injectia în brațul bolnavului
și se face palid. Pe frunte îi apar broboane de
sudoare. Sora I a terminat injectia intravenoasă
și acum îi sterge pacientului fruntea. Se
adresează surorii II:

— Iar ai lăsat ușa de la intrare încuiată.

Gore încearcă să-i spună în șoaptă lui
Vlad:

— Eu ți-am spus de la început! E celălalt
apartament!

Într-adevăr, prin geam se vede cealaltă
aripă a vilei, unde un copil mic se joacă pe
calculator, înconjurat de scule audio-video și de
bibelouri luxoase. Acolo însă geamul e închis și
doi ogari englezești se lăfăie pe o blană, la
picioarele pustiului. Cei doi delincvenți oftează.
Între timp, din punga suspendată deasupra
bolnavului se scurg ultimele picături.

Sora II:

— S-a terminat glucoza!

Sora I:

— Eu nu pot să plec, i-am făcut doza de

Bolnavul prinde o clipă de liniște și i se
adresează lui Vlad:

— Pe voi v-am visat azi-noapte. Da! Se
facea că doi tineri frumoși intrau pe geam,
aducându-mi o cunună de flori. Vă
multumesc c-ați venit!

Vlad își fereste, jenat, privirea
(considerându-se a fi la antipodul a ceea ce se
cheamă „tânăr frumos”).

Pe o stradă linistită, Gore merge cu pas
foarte grăbit. Pătrunde în curtea unei vile mari,
cu firmă la poartă (farmacie? centru de
hemoliză?), sună la ușa și intră.

Curând, pe aceeași străduță, Gore aleargă
în direcție opusă ținând în mână o pungă
medicinală cu un lichid transparent. Sună la ușa
vilei efractate și intră. Sora I acoperă cu un cearșaf,
până peste cap, trupul bolnavului. Focul se stinge
în sobă. Vlad stă pe un scăunel, la picioarele
patului, cu capul între umeri, părând că se simte
foarte vinovat. Sora II a dispărut. Gore privește
stângaci în jur, bănuind ce s-a întâmplat. Nu stie
cesă făcă cu punga, dar opune, totuși, pe cearșaful
bolnavului. Vlad se ridică. Băietii mai privesc odată
în jur, nehotărâți, și ies pe ușă afară.

Strada pustie e luminată de ultimele raze
de soare. Gore cu Vlad merg tăcuți, cu ochii în
pământ, pășind, fără să se grăbească, peste
frunzele moarte. Pe caldarâm, o coronită din flori
proaspete: pansele cu păpădii. Vlad e cât pe ci
să o calce, dar se oprește brusc și o ridică. Alături,
în părculeț, copiii se joacă încă în nisip. Lângă ei,
așezată în iarba uscată, o fetiță împletește astfel de coronite.

SCENA

un muzical
veritabil

În materie de spectacol al unui teatru care a depășit barierele stânenitoare ale revistei propriu-zise, **Sfânt și păcătos** — musical de Horia Moculescu, după o idee de Ion Sapdaru — este, la cinci ani după **Falstaff-Story**, un veritabil „musical”, construit în conformitate cu rigorile și cu exigentele mega-show-urilor de pe Broadway și turnat, grație unei trude sisifice pe fondul unei veri caniculare, ca experiment artistic aureolat de succes, pe scena de la „Fantasio”. Muzica scrisă cu un gust desăvârșit de Horia Moculescu acoperă 65 de minute din cele 115 ale unei reprezentatii live, desfășurate non-stop, într-un ritm viu, antrenant, extrem de solicitant pentru solisti, cor, orchestră, și, îndeosebi, pentru corpul de balet, care cântă, deopotrivă cu actorii, atunci când dansează în dulcele stil clasic, ca și atunci când intră în priza eclatantă a unor numere de dans modern. Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului, menționând că într-un muzical românesc, cu vâdite conotații religioase, încărcat de sugestii didactic-moralizatoare, cei 34 de balerini și balerine, stilați de Victoria Bucur, ordonează, potentează și colorează inteligent atmosfera. Dacă frumusețea liniei și a desenului coregrafic traduce mesajul ideatic al reprezentatiei, meritul principal al conturării și definirii acestui mesaj revine textierilor Dan Mihăescu și Ion Sapdaru, iar în ceea ce privește susținerea mesajului prin melos și prin vers, compozitorul și regizorul artistic Horia Moculescu, textiera și poeta Carmen Aldea-Vlad detin atuurile armoniei, sensibilității și ale finalității etico-estetică a reprezentatiei. Textele scenetelor, monologurilor, scheciurilor asigură, prin realismul, ascuțimea observației și capacitatea lor de a păstra un echilibru rational între gravitate și amuzament, un tonus revitalizant musicalului **Sfânt și păcătos**, pe care-l am perceput prin valoarea și savoarea pretextului, prin substanța partiturii, prin esența emotivă a dramei, prin satirizarea vitriolantă, necrutătoare a societății în tranziție și a moravurilor ei, ca și prin muzica nu lipsită de accente și nuanțe percutante — ca pe o producție bine articulată, omogenă, echilibrată și simetrică din punctul de vedere al compoziției...

Fără a deveni o jucărie a sortii, mânuind admirabil semiotica verbală și nonverbală a căutărilor sale îngrigurate în lumea de dincolo, eternul Ion, interpretat de Florin Zănescu trădează virtuțile inalienabile ale tânărului român: sinceritate, înțelepciune, prudență, șiretenie procedurală, caracter

mulcilit, candoare simulată, vervă spumoasă la încrucișarea săbiilor spiritului cu un interlocutor pe măsură, în speta Sfântului Petru (simbolul ordinii divine). Îl secondează Mirela Pană — Maria, a cărei dezinvoltură și naturalețe în interpretare o apropie tot mai mult de idealul, greu, dar nu imposibil de atins, al desăvârșirii în materie de creație a unui rol de compoziție. Integrarea ei într-un cuplu (în acest spectacol) se face imperceptibil, cu un simț deosebit al nuanțelor ca și al limitelor. În registrul verbal, manifestă, totuși, tendința nediferențiată de la o replică la alta, de a comunica invariabil, pe un ton înalt, cvasi-imperativ, neglijând modularea vocii cu grație și cu delicatețe, chiar în chip felin, mai ales că Maria se mai și nvoiește, pe alocuri cu ideile sau cu opiniile sotului Ion. Glasului, ostentativ băietos, se cere ingenios temperat și adecvat situațiilor impuse de rol. Atenție la tendința păguboasă de supraevaluare a calităților certe pe care „one woman show” le posedă!

Respectându-și statutul profesional și profesionist, Sorin Mihai Vasilescu creează din resurse launtrice admirabile, oportuni și inspirate nslujba rolului Sfântului Petru, o sancțitate creștină profund umanizată, înțelegătoare și tolerantă când e vorba de salvarea unui suflet debusolat, cuprins de reținerile izolării și a dezolării. Un Scaratchi cât mai apropiat de chintesenta raului în lumea terestră conturează în linii relativ ferme Dumitru Caramitru a cărui voce de horum-harum, grav-baritonală în contrast cu statura sa, îl impune atenției generale făcându-l un „ucigă-l Toaca” credibil. Gestica sa uniformă (învărtirea cozii) se recomandă a fi diversificată, substanțial colorată! Nedumeriții — Vivi Petcu și Ștefan Tripsa sunt doi comperi, doi raisoneuri utili, care, uimindu-se, întrebându-se, creează premise de descifrare a misterelor și aparentelor enigme. În rolul Doamnei în Negru, Mariana Darian, cu inteligență scenică proverbială, a înfrunghiat o moarte non-coșmarescă, un stigmat pe care omul, încă de la naștere îl poartă, un personaj acceptabil ca dat al sortii, care nu face distincție între săraci și bogați și care se îndoiește de valoarea vieții, socotite „ispită”. În rolul Actritei, fermecătoarea Maria Lupu, în angelica-i vestimentație, face un cald elogiu Muzei Thaliei, afirmând ceea ce reprezintă deja un adevăr axiomatic: „Teatrul e viața mea. / Scena, casa mea.” Cât despre asertiunea conform căreia „toate rolurile dor”, o punem pe seama râvnei neostoite, a setei de perfecțiune scenică, o aspirație deloc străină Mariei Lupu. Scenografia doamnelor Dana Moraru și Dana Lăzanu — modernă, funcțională, cvasi-avangardistă. un veritabil implant de elemente arhitecturale proprii mileniului următor, în lumea nebună, nebună, nebună a acestui sfârșit de veac. Secretarul literar, Jean Badea, ne-a oferit un caiet-program în ton cu datele fundamentale ale reprezentatiei. Amănuntul esențial coabitează cu informația densă, exhaustivă.

dansurilor ce etalează stări de spirit și sentimente reconfortante. Actul al II-lea induce o stare specială, în condițiile abstragerii din contingent și proiectării unei lumi imateriale, a umbrelor, coincidentă cu un univers metareal, populat de spectrul aerian, plutitor și visător al lui Giselle care, trecută într-o suprarealitate încărcată de emotii, conservă o sugestie de zâmbet la eliberarea de teluricul terifiant, opresiv, obtuz și potrivnic. Asistăm la o paradă a unor profile dematerializate, transpuse de producătorul spectacolului, Ana-Maria Munteanu, din spațiul obisnuit, real, al scenei excelent dimensionate, într-o zonă halucinantă, pe fondul unor tenebre tipic romantice. Dansul apare acum nu ca o mișcare concretă, ordonată, generată de un cod prestabilit, ci, mai degrabă, ca un ceremonial straniu, bizar, anxios, în care pașii, plastici, prin excelență corporală, se destramă, se disipează în fuioare de neguri. Interpreta rolului Giselle, balerina Felicia Serbănescu, etalează o paletă expresivă de o remarcabilă subtilitate. Pare că în arta ei fuzionează inspirat și deconcertant tensiunea gândului, tehnica înaltă și forta launtrică, căci piruetele, gesturile, mimica, toate deopotrivă converg către sublinierea dramaticului intrinsec personajului, care, firește, a făcut, de la 1850 încoace, școală și epocă. Fragilitate, grație, delicatețe, strălucire — iată ce caracterizează evoluția Felicie Serbănescu în Giselle. În Albert, balerinul Cristian Tarcea izbutește să țină pasul cu valoroasa lui parteneră și colegă prin aceea că dansul său comunică o inteligență *sui generis* a trupului, densitate spirituală, fluiditatea gestului, intensitatea trăirii fiecărui moment, naturalețe și un inefabil lirism. Alice Tarcea formează împreună cu Costel Georgescu un cuplu ideal, remarcabil prin simplitatea complexă și prin frachetea mesajului coregrafic în care investesc atâta dăruire. Am remarcat de asemenea, și pe balerinul Daniel Precup, interpret al lui Hans, un balerin cu calități tehnice aparte, prezentând un dans puternic, convingător, cu o săritură care înghite spațiul, cu o turatie precisă, rapidă sau lentă, și cu o impresionantă amplitudine a mișcărilor. Ansamblul Teatrului de Balet „Oleg Danovski” realizează un spectacol strălucitor, cu elemente de tehnică academică, convertite în noutăți stilistice și cu inventivitate combinatorie și de desen care, înglobând rafinament și dozaj rational, produc o legitimă incântare, plasându-ne în sfera voluptăților estetice alese.

VIRGIL MOCANU

PROFIL

BANOS
MARCOS

Absovent al unor forme de învățământ superior diferite și într-un fel apropiate — cel filologic și cel artistic — urmate la Atena, Banos Marcos este o prezentă insolită în peisajul cultural al Constantei. Purtat nu numai de dragostea de a naviga și de a se integra într-o altă comunitate (fiind născut în Corfu, Grecia), dar și de un destin familial, întâlnind marea iubire — soția sa — în România, Banos Marcos se străduiește să-i învețe pe alții, studiind el însuși, în calitatea de profesor de limbă greacă la două prestigioase licee constănțene — „George Călinescu” și Colegiul Național „Constantin Brătescu”, profesie pentru care are o autentică vocație și o mare dăruire. Iar după aproape un an de sedere în străvechiul Tomis lasă să se întrevadă, pentru publicul constănțean, și cealaltă latură a personalității sale — cea a creatorului, de această dată ca o profesiune de credință, cele patru expoziții personale și trei de grup, deschise până acum în Grecia, și recenta colectivă din Constanta, stând mărturie în acest sens.

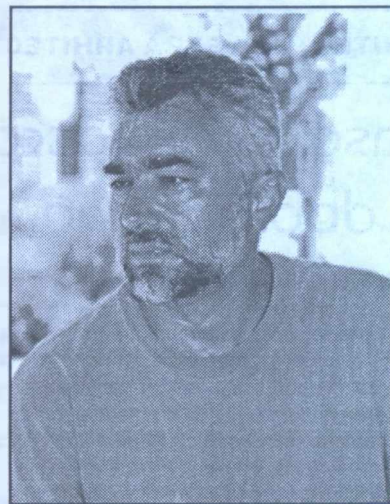
Cu o amabilitate debordantă, cu o elegantă generozitate, Banos Marcos te invită la expoziția organizată de el și prietenii săi, una de suflet, de aduceri aminte, de intense trăiri interioare sau de rememorări ale unor stări de spirit, în așa fel încât să te simți un obisnuit al universului său. Îți descoperă, printr-o căldură învăluitoare a privirii, venită dintr-o înțelegere afectivă a durerii și tristetii, o întreagă și rotundă lume a nevrozii poetilor, în care miscarea launtrică și dinamismul static vorbesc de la sine.

Lucrările sale poartă însemnul unor intuiții ale frământărilor din jur, născute, nu întâmplător, din povestile copilăriei, narate în timp de către minunatii săi părinți, transpuse apoi într-o viziune proprie, de o mare sensibilitate.

Te frapează o anume împietrire a formelor și personajelor, o suspendare a gestului, generate de o tradiție vie — cea a legendelor și miturilor Greciei antice — în care Perseu — erou și nume al propriului fiu — devin un simbol al existenței sale și totodată al unei modalități de gândire plastică.

Banos Marcos face parte din categoria acelor rari creatori în concepția cărora natura, care uneori ne transfigurează, este transpusă în stări sufletesti dominate de sentiment, considerat cea mai firească dimensiune a existenței umane, și în care realul, irealul, suprarealul sau nonrealul se întrepătrund.

A proveni din sfera unei străvechi civilizații, pe care o cunoști, o simți și o prețuiești, constituie o dificultate și incitantă moștenire, în sensul abordării unei anume forme de comunicare. Banos Marcos optează pentru un univers bulversat și bulversant

al trăirilor launtrice, în care setea de noutate, de experiențe continue, de căutări și variate ipostazieri ale realității, grefată pe o certă stăpânire a mijloacelor plastice se exprimă în amplitudinea spațială și temporală a compozițiilor sale.

Constient de ceea ce se petrece dincolo de aparente, gândind marea și natura, în general, ca pe o permanentă a structurii interioare și, implicit, a viziunii artistice, Banos Marcos construiește mental un univers de o inefabilă sensibilitate și profunzime, în care primează „de rerum anima”.

Există, oare, în neliniștea și obstinția actului său de creație o stare de grație sau o acută dorință de comunicare, forța de a structura imagini în care visul și realitatea se confundă aproape până la identitate, iar gestul, timid neîmplinit, capătă o semnificație aparte?

Inconfundabilele voci ale stâncilor și ale mării din insula natală, Corfu, se materializează parcă în forme și volume dense, relevate de o cromatică frustă, abil gândită, în a exprima substanțialitatea dar și o transcendere a realității, o neliniștitoare solaritate, venită de dincolo de lume.

În viziunea sa, iubirea poate fi pură, inteligentă, tandră, chiar și când „Eros se joacă periculos” pentru că în lucrările sale Banos Marcos împlineste acea legătură spirituală, impregnată tot de propria tradiție, între trup, minte și suflet, conferindu-i o nostalgică poezie.

Spiritul apolinic și dionisiac, transfuzate de aceeași milenară moștenire culturală se înfruntă parcă în transpunerea plastică a ideii unei anume disperări existenciale care își află totuși liniștea, în obediția rațiunii, în rigoarea compozițională.

Poate echilibrul și ineditul imaginii definesc creația lui Banos Marcos, sinteză a unei înțelepciuni transmise de vaste lecturi, modelată în timp de multiple acumulări pe plan profesional și uman, demonstrând disponibilitatea pentru noi și noi întâlniri cu publicul român sau de pe de alte meridiane, în încercarea de a dialoga, de a pune și a-și pune mereu noi semne de întrebare, pentru el, orice expoziție personală sau de grup însemnând un alt început.

SIMONA RUSU

• Stradela spre port

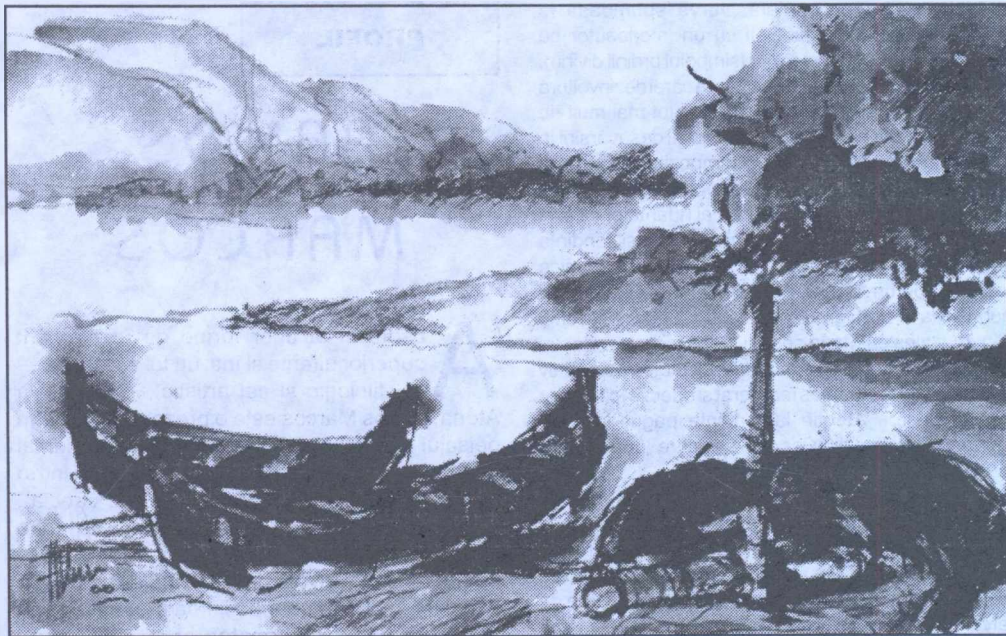
ARHITECTURA FĂRĂ ARHITECTI

casa țărănească
dobrogeană

Casa, petrecându-se în spațiu și timp, nu este numai o arhitectură ierarhică de esență ontologică, ci și o devenire (un vehicul de trecere) o curgere. După cum gândul ființei ei se proiectează spațial sau temporal, casa este o petrecere prin lume ori prin vreme. Când spunem că e o arhitectură de esență, spunem arhetip; când spunem devenire, ne referim la fenotip; iar când spunem curgere, ne gândim la game fenotipale. Dezvoltările și preluările nefericite în plan funcțional, volumetric sau plastic a împrumuturilor alogene nedigerate bine se pot chema hibridi (ca o adenda la artificialitatea și durată lor mică).

Casa, în sensul etimologic original, reprezintă arhetipul arhitecturii „înglobând în înțelesul ei trei noțiuni fundamentale: cultul, locuirea și atelierul” (dezvoltând criteriile de bază și de sens ale existenței: dialogul cu Dumnezeu, recuperarea energetică nocturnă și diurnă, precum și activitatea de supraviețuire materială). Arhitectura țărănească, în analiza ei răbdătoare, pleacă din intuiție, din rezultatele descoperirilor arheologice, din acuratețea măsurătorilor cu C14 redimensionate, adică din împăcarea codului de semne și simboluri valorice aflate în subconștientul colectiv cu tehnologiile ultramoderne patronate de fizica cuantică. Casa, ca locuire, cult și atelier, rezumă esența însăși a arhitecturii țărănești, constituie formula condensată, algoritmul din care s-au desprins de-a lungul mileniilor toate celelalte programe de arhitectură (arhitecți de generația a doua, a treia și a patra); casa e cipul ADN-ului arhitectural, calibrat pentru om ca entitate energetică (culturală și civilizatoare). Asemănarea „întâmplătoare” a arhitecturii țărănești dobrogene cu cele din zone cu care a avut continuu contacte (Bucovina, Basarabia, Transilvania, Ardeal, Banat, Oltenia, Muntenia, Cadrilater, Peninsula Balcanică), cu cele din zone cu care nu a mai avut contacte explicate în ultimele două-trei sute de ani (Sicilia, Sardinia, Corsica, spațiul elen, Asia Mică, Caucazul) vădește o continuă și uniformă circulație a informației în cadrul culturii populare dobrogene de interferență și sinteză, necesară pentru păstrarea echilibrului de toate felurile în această ipoteză de existență, care este lumea pământeană — unul dintre universurile posibile.

În privința celui de al doilea aspect, cel al volumetriei, al proporției formelor și al aspectelor plastice, aici numai un răuvoitor nu vrea să vadă inevitabilul stil dobrogean. Numai cine nu s-a plimbat la pas prin satele de pe malul drept al Dunării, pe la Ostrov, Canlia, Almalău, Carvân, Esecchio, Pârjoia, Satu Nou, Mârleanu, Rasova, Seimeni etc., iar apoi prin satele din centrul sudic al Dobrogei, prin Dumbrăveni, Tufani, Căsla, Coslugea, Petrosani, Independența, Fântâna Mare, Pietreni, Deleni, Negurenii etc., numai acela poate spune că cele două zone nu au aspecte tipice și diferite între ele. Casele cu parter, placate cu piatră, ori zidite în întregime din piatră — din zona centrală, bogată în cariere (canarale) se diferențiază net sub aspect volumetric și plastic de cele cu etaj, ori numai

• Amiază de vară pe malul Dunării

parter, sclipitor de albe (var pe chirpic) din zona dunăreană, mai bogată în păduri, drept pentru care stâlpii prispelor și ai ceardacurilor sar în ochi, ca o variație stilistică; casele țărănești litorale sunt mai masive și orientate preferențial spre sud-vest (cu spatele la crivăț și brize) și cu o altă compoziție a fatadelor. Peste tot însă, acoperisul cu pante line, având înălțimea construcției, precum și preponderența olanelor — dau caracterul net local al arhitecturii dobrogene. Pe de altă parte, casele din zona nord-dobrogeană, având înălțimea acoperisului 1/2 din cea a construcției, caracteristică Moldovei de ses, Basarabiei, Transilvaniei etc., preferată și de lipoveni, cu decorul excesiv din lemn, pe motive fito și zoomorfe, cu învelitoarea preponderent din stuf, constituie alt aspect local caracteristic. Dar argumentul forte al originalității stilului dobrogean este prispa parțială, aliniată fatadei sudice (prispa infundată), flancată de două coloane (la început din lemn, mai spre timpurile noastre, din zidărie de chirpic, ori cărămidă rotunjită și tencuită).

Pe lângă toate aceste critici în necunoștință de cauză, pe lângă lipsa de informații reale despre problemă, în lucrările de sinteză națională de istoria arhitecturii, istoria artei ori etnologie, cel mai supărător lucru îl constituie exemplificarea arhitecturii țărănești dobrogene în Muzeul Satului din București. Construcțiile expuse încă de la înființarea muzeului în 1936 și până astăzi, în număr de șapte, sunt total nesemnificative și nu acoperă simbolurile emblematice ale etnoarhitecturii dobrogene (dintre cele, dacă nu cea mai veche arhitectură țărănească din etnospațiul românesc). Iată istoria lor: între 1936 și 1947 erau trei și anume — casă de colonist din comuna Regina Maria, Caliacra (locuință tipică zonei litorale și central dobrogene dispărută apoi în neant); gospodăria din comuna Pecineaga, Tulcea, semnificativă, dar dispărută și ea pentru totdeauna (1948); cherhanaua din comuna Jurilofca, Tulcea (existentă din 1936 și până azi); trecem apoi peste epoca stalinistă, în care Dobrogea nu a mai fost reprezentată de nici o construcție, exemplificând pofta politrucilor de anexare la imperiul neotarist; și ajungem la zilele noastre când Muzeul Național al Satului se exprimă dobrogean doar prin șase

exponate din zona analizată și anume: gospodăria din comuna Jurilofca (Tulcea), moara mică din comuna Enisala (Tulcea), moara de vânt, comuna Sarichioi (Tulcea), cherhanaua din comuna Jurilofca (Tulcea), moara de vânt din comuna Valea Nucarilor din Tulcea și gospodăria din comuna Ostrov Constanta. Și asta, în timp ce biserica țărănească de la 1608, din Pârjoia (Constanta) e pe cale să se disipeze în pământ, unicele cisme din sud-vest se estompează în peisaj, casele înalte în perimetrul dunărean își trăiesc ultimii ani ai tranziției, biserica țărănească de la Satul Nou (1829) este încă în stare de conservare (datorită localnicilor) excepțională, morile de apă (sec. XIV ap. Hr.) încă mai pot fi reconstituite arheologic și etnologic etc., etc. Revin cu ideea, demonstrată mai sus, a necesității stringente a unui Muzeu al Spiritualității Tărănești Dobrogene, care pe lângă un firesc impact cultural, ar avea și un adjuvant impact turistic și economic.

C.D.MAZILU

Ceramica populară
— între tradiție și
supraviețuire

În perioada 24-29 august 2000, la Muzeul de Artă Populară din Constanta s-a desfășurat „Târgul ceramistilor populari”, aflat anul acesta la a II-a ediție.

Manifestarea a fost legată de preocuparea muzeului de a conserva și prezenta unul dintre cele mai importante domenii ale creației artistice populare românești — olăria —, precum și de a stimula și promova creația contemporană pe linia confecționării ceramicii tradiționale. Târgul din acest an a beneficiat de prezenta unor renumiți creatori populari precum Eufrosina Vicsoreanu din Horezu (Vâlcea), soția regretatului Victor Vicsoreanu și fata ceramistului Giubea din Horezu, Florin Colibaba, nepotul cunoscutului ceramist Constantin Colibaba din Rădăuți (Suceava), Eugen și Violeta Pătru care au preluat meșteșugul olăriei

tradiționale de la tatăl lor, Dumitru Schiopu din Vlădești (Vâlcea).

Prelucrarea lutului este un meșteșug străvechi ale căruia rădăcini coboară în neolitic prin vestitele culturi ceramice Cucuteni, Boian-Gumelnița, Vinca-Turdas, Hamangia, dovedind în același timp unitatea și continuitatea elementului românesc în spațiul carpato-danubiano-pontic. Formele vaselor, tehnica decorului (incizarea, pictarea) precum și ornamentica simbolistică (meandru, spirala) sunt regăsite în ceramica medievală românească, îmbogățită prin influența bizantină cu tehnica smălțurii vaselor. Tradițiile suprapuse de-a lungul mileniilor au conturat o ceramică populară românească cu un caracter bine definit, impunându-se astfel vasele din ceramică roșie decorate prin diferite procedee specifice centrelor.

În fondul patrimonial al Muzeului de Artă Populară Constanta sunt conservate 1650 de piese ceramice, 100 dintre ele fiind etalate în expoziția permanentă a muzeului. Aceste vase reprezintă centre de olărie cu veche tradiție precum Vama-Oas, Valea Izei, Kutu, Rădăuți, Sibiu, Brașov, Făgăraș (sec. XIX) și Bistrita (cahle smălțuite din sec. XVIII). Interesul de a oglindi în evoluție acest meșteșug a mers până la achiziționarea unor piese valoroase ale creației contemporane, din centre de olărie mai noi, precum Oboga (Olț), Tansa (Iasi), Marginea (Suceava), Biniș (Caras-Severin) etc.

Constituirea colecției constăntene a fost realizată cu grija de a surprinde categoriile ceramicii românești și anume ceramica roșie (nesmălțuită și smălțuită) și ceramica neagră (de tradiție dacică), varietatea formelor și destinația vaselor (farfurii, străchini, oale, câni, pentru uzul casnic sau cu rol decorativ și ceremonial), evoluția tehnicilor de decorare (incizare, sgratitare, pictare), precum și complexitatea motivelor ornamentale (geometrice, florale, antropo și zoomorfe).

În expoziția muzeului și pe parcursul desfășurării Târgului au putut fi admirate ceramica de Horezu, vestită prin ornamentica fină executată cu „gaita” pe toată suprafața vasului, precum și cea de Rădăuți, pictată cu cornul și pensula, cu motive floale pe fond verde sau alb-gălbui. Cel mai cunoscut centru de confecționare a ceramicii negre, nesmălțuite, din nordul Moldovei — Marginea, a fost reprezentat de creatorul popular Dumitru Pascaniuc. Centrul Vlădești (Vâlcea) s-a prezentat cu vase nesmălțuite angobate, cu ornamente spiralate desenate cu smalt verde și galben; Leheeni (Bihor) cu ceramica roșie lucrată de meșteșugul popular Adrian Bocșe; Baia Mare (Maramureș) reprezentat de Maria Blezea, cu ceramică smălțuită cu ornamentica executată cu pensula; Sisesti (Mehedinti) cu ceramică roșie având forme elegante de tradiție romană.

Locul pe care olăria îl are încă în viața populației rurale, dar în bună parte și a celei urbane, se poate deduce și din numărul satelor de olari în care se mai produc vase de pământ, azi existând mai bine de 100 de astfel de centre. Această producție masivă de ceramică populară este remarcată în perioada sărbătorilor de „Mos” care umple târgurile din țară cu vase de diferite forme.

Prin această a doua ediție a Târgului creatorilor populari s-a configurat prilejul de a prezenta specificul olăriei din mai multe centre din țară, la Constanta fiind prezenti opt creatori populari din șapte centre tradiționale românești, față de începuturile timide ale manifestării de anul trecut la care a fost prezent un singur centru de olărie: Horezu (Vâlcea).

IOANA TÔMPE

ISTORIA LITERATURII PATRISTICE DIN
PERIOADA PERSECUȚIILOR ANTICREȘTINE

După o privire generală asupra istoriei literaturii patristice (Premisele literaturii patristice din perioada persecuțiilor anticreștine) în care este definit obiectul Patrologiei și sunt lămurite unele noțiuni, sintagme specifice („Părinți bisericești”, „Scriitori bisericești”, „Scriitori creștini”, „Învățători bisericești”) autorul Nechita Runcan analizează începuturile literaturii patristice, referindu-se mai întâi la învățătura Părinților Apostolici, adică a celor care au fost ucenici ai Sfinților Apostoli. Sunt menționate și analizate, în chip succint, operele Părinților Apostolici: „Explicarea cuvintelor Domnului” de Papias, episcop de Hierapole, „Simbolul Apostolic”, „Didahia”, acestea constituind „prima expresie scrisă a Sfintei Tradiții, după Noul Testament”. Nechita Runcan face referiri la prezența ereziilor în perioada post-apostolică, acestea fiind „ierburile diavolului care otrăvesc ființa umană și de care credincioșii trebuie să se ferească cu mare grijă”.

Este demn de remarcat faptul că sângeroasele persecuții anticreștine, în loc să fie privite ca groaznice, abominabile, sunt considerate „un adevărat stimul pentru elanul și puritatea vieții duhovnicești creștine”. În loc să se arate îngrozii în fața torturii, a martiriului, creștinii „erau fericiți să sufere patima pe care a îndurat-o Domnul nostru Iisus Hristos. Părinții Apostolici se simt înnoșiți și purificați prin persecuție, deoarece ei, prin moarte, se uneau cu Hristos, Mântuitorul lui”.

Aflăm din prezenta carte că unul dintre cele mai vechi documente ale Bisericii primare este „Simbolul Apostolic” („Simbolul de credință” sau „Mărturisirea de credință a Apostolilor”). Acesta este vestitul „Crez”, cunoscut de toți adevărații creștini: „Cred în Dumnezeu Atotputernicul și în Iisus Hristos Fiul Său Unul-Născut, Domnul nostru, care S-a născut din Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, Care a fost răstignit sub Pontiu Pilat, a fost înmormântat și a treia zi a înviat din morți. Care S-a înălțat la ceruri și stă de-a dreapta Tatălui, de unde va veni să judece viii și morții; (Cred) și în Duhul Sfânt, în Sfânta Biserică, în iertarea păcatelor, în învierea trupului, în viața veșnică”.

Autorul explică pe larg istoria apariției și doctrina „Didahiei” („Învățătura celor 12 Apostoli”), „cea mai veche piesă literară creștină post-biblică”. În continuare se prezintă, în chip sintetic, viața, opera și doctrina Sfântului Clement Romanul, a Sfântului Ignatie Teoforul, a Sfântului Policarp al Smirnei, a lui Papias și a lui Herma, precum și conținutul și doctrina „Scriorii lui Pseudo-Barnaba”.

O parte a lucrării analizează genul literar apologetic. După unele considerații generale, autorul

prezintă câteva figuri de apologeti de limbă greacă, un spațiu mai amplu acordându-i-se Sfântului Justin, „Martinul și Filosoful”. Nechita Runcan îl caracterizează drept „una dintre personalitățile cele mai originale din galeria autorilor creștini ai secolului II”, „cel mai mare dintre apologetii aceluia secol, atât prin viața sa plină de zbucium sufletească și de evenimente, cât și prin opera sa scrisă”. Sfântul Justin a fost martirizat în anul 165, în timpul domniei împăratului Marc Aureliu. De o atenție deosebită din partea autorului se bucură și apologetii latini Tertulian și Minucius Felix. Tertulian este considerat „una dintre personalitățile cele mai originale și mai adânc frământate ale vechii literaturii patristice de limba latină din Africa”.

După ce dezbate problema ereziilor apărute în acea perioadă (ereziile iudaizante, gnosticismul sirian și alexandrin, maniheismul, marcianismul, montanismul, hiliasmus), Nechita Runcan prezintă câteva figuri de polemisti, îndeosebi pe Sfântul Irineu și Sfântul Ipolit. Sfântul Irineu s-a remarcat prin „ortodoxia doctrinei lui, viața sa curată, lupta sa necontenită împotriva ereticilor, lucrarea sa de creștinare a galilor din sud, echilibrul său în momente de cumpănă pentru Biserică”.

Într-un amplu capitol sunt trecuți în revistă autorii latini din prima perioadă patristică: Sfântul Ciprian, Novatian, Commodian, Arnobiu, Lactantiu s.a. relatându-se pe larg martiriul Sfântului Ciprian.

O importantă secțiune a lucrării este intitulată „Scriitori patristici alexandrinii din primele trei veacuri”, cei mai reprezentativi dintre aceștia fiind Clement Alexandrinul, Origen, Sfântul Grigorie Taumaturgul, Sfântul Dionisie cel Mare. Origen este considerat „o personalitate de excepție a veacului III”, cel mai erudit dintre autorii creștini timpurii. Sfântul Grigorie al Neocezareei, supranumit „Făcătorul de minuni” (Taumaturgul), „cel mai vestit elev al lui Origen”, a rămas mare „prin acțiunea și etosul său misionar și bisericesc”. O luminoasă figură este cea a Sfântului Dionisie cel Mare (al Alexandriei), el fiind „nu numai un mare păstor de suflete, ci și un scriitor deosebit”.

Ultimele capitole ale cărții sunt consacrate literaturii martirologice și literaturii apocrife din primele trei veacuri creștine, precum și literaturii pseudo-apostolice.

Având un pronunțat caracter didactic, fiind destinată în mod special studenților teologi, cartea Preotului Lector Universitar Nechita Runcan poate fi studiată și de alte categorii de cititori, care pot afla în ea informații deosebit de bogate privind începuturile creștinismului, ale literaturii patristice.

ȘTEFAN CUCU

geti, daci, geto-daci (II)

În contextul general amintit, cu numeroase necunoscute și situații contradictorii, apare și discuția privind folosirea termenilor de geti, daci și geto-daci.

Într-o conferință ținută în luna septembrie 1997 la Institutul de arheologie „V. Pârvan” al Academiei Române, publicată mai apoi în revista „Studii și cercetări de istorie veche și arheologie” (SCIVA), tomul 41, 1998, nr. 1, p. 61-95 (I) și nr. 2, p. 207-227 (II), intitulată *Dacii. Despre complexitatea mărimilor etnice, politice și culturale ale istoriei spațiului Dunării de Jos*, cercetătorul german Karl Strobel de la Universitatea din Trier a analizat, printre altele și conceptul generalizator de „geto-daci”, utilizat frecvent în istoriografia română. În acest amplu studiu, învățatul german a adus în discuție, uneori cu accente extrem de severe — unele justificate, altele nu — multe elemente care, după opinia lui, au făcut obiectul unor interpretări exagerate și deformate față de sensul lor inițial.

Karl Strobel consideră că prin formularea generalizatoare „geto-daci” sau „daco-geti” s-ar fi creat în istoriografia românească un concept care ar sugera, în mod neștiințific, o unitate etno-istorică, concept transformat într-un fapt pseudoistoric, care poate fi aplicat fără restricții în orice interpretare a unei descoperiri arheologice sau numismatice (Strobel, 1998 — I, p. 75). Acest concept, devenit dogmă în doctrina „național-comunistă”, s-ar aplica mecanic și acum fenomenelor istorice și arheologice care au avut loc pe teritoriul României, mai ales începând din mileniul I î.Hr. până la cucerirea romană, și care ar fi urmărit să dezvolte schematismul materialismului istoric, adaptat istoriei românești. După el, forma vizibil exagerată a acestei concepții s-ar afla în expresia „traco-geto-daci”, prin care s-ar susține continuitatea etno-culturală și istorică din cele mai vechi timpuri. Acest fetis ideologic și național al comunității, ar influența cercetările arheologice, lingvistice și istorice, atât din trecut, cât și din actualitatea României (Strobel, 1998 — I, p. 66-67).

Desigur, opinia lui Strobel, potrivit căreia „calea spre Europa presupune obligatoriu biruirea schemelor naționaliste de gândire, a istoriei naționale tabuizate și a ecurilor național-comuniste, chiar atunci când acestea, din punct de vedere subiectiv, nu mai sunt conștiente receptate sau înțelese” este corectă. Dar fraza următoare este pe nedrept acuzatoare: „România și istoriografia românească au cultivat, au asimilat și chiar au tabuizat un număr important de mituri, clișee și pseudo-fapte.” La fel de incorectă ne apare și o altă afirmație, plasată puțin mai sus, potrivit căreia „se ajunge astfel până la poziția unor colegi români, după care nu se poate face nici o cercetare pre- sau protoistorică, fără o definiție etnică” (Strobel, 1998, I, p. 62-63). Aceste afirmații, ca și altele întâlnite în mai multe locuri, lasă uneori impresia unei anume tendințe de a da lecții. Ele provoacă cel puțin nedumerirea lectorului față de un autor care declară că nu urmărește acest lucru, ci afirmă că dorește să dea un impuls bazelor cercetării științifice în domeniu, considerându-se „într-un anumit fel abilitat pentru aceasta, având în vedere lucrările mele privind istoria antică a spațiului danubian” (lucrări, într-adevăr importante, dar care nu justifică atitudinea și multe dintre afirmațiile autorului). Totuși, ar fi greșit să vedem în acest studiu doar o opinie răuvoitoare; multe dintre observațiile lui Strobel au fost exprimate și de alți cercetători români.

Dintre temele abordate de Karl Strobel ne vom opri mai ales la capitolul rezervat mărimilor istorice de tracii, geti și daci, raportului complex dintre mărimile și noțiunile istorice în cauză.

Autorul consideră că aceste nume etnice generalizatoare sunt sesizabile în primul rând în sensul de mărimi lingvistice, iar noțiunea de geto-daci ar trebui limitată doar la domeniul lingvistic, ea denumind un grup de idiomiuri ale limbii trace. Pe bună dreptate, el constată însă, că în resturile de limbă păstrate, nu se poate face o distincție lingvistică între tracă în sens restrâns, ca grupă lingvistică dialectală de la sud de Muntii Haemus și grupa lingvistică dialectală nord-tracică sau geto-moeso-dacică, excepție făcând puțini termeni (este cazul toponimelor care înglobează noțiunile *dava* și *para*).

În ce privește cultura materială, aceasta n-ar trebui legată, după opinia lui Strobel, de o conceptualitate etnică; materialul arheologic trebuie să prezinte trăsături specifice suficiente pentru o delimitare cât mai clară. Cultura materială n-ar trebui privită ca definind o anumită categorie etnică, ci mai curând ea trebuie analizată pe grupuri și orizonturi culturale. (De fapt, acest lucru se face de mai multă vreme, și cu profesionalism, în arheologia

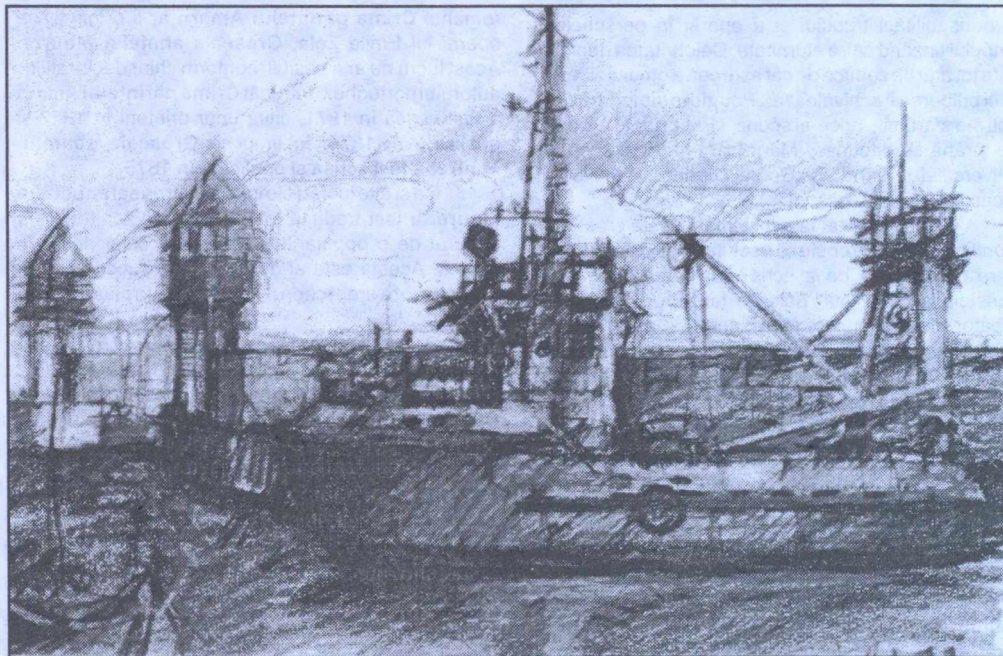
românească; iar atribuirea bunurilor materiale unei anumite populații, mai ales a pieselor legate de practicile specifice de cult, cele mai conservatoare în toate comunitățile, este adesea obligatorie, deoarece spre acest demers științific ne orientează în mod obiectiv cercetarea).

Termenii trac, get, dac, considerați drept noțiuni ce definesc etnia, oferă cercetătorului german posibilitatea de a-și expune punctul de vedere asupra noțiunilor de etnos și etnie. Fără îndoială, el are dreptate când afirmă că etnogeneza ca fenomen istoric, este „un proces foarte complex, reprezentând în primul rând un proces mental de stabilire și de ordonare a identității proprii și a identității „străinilor””. „Formarea etnosului pornește de obicei nu de la un patrimoniu cultural comun, ci de la evoluții sociale și politice sau de la tradițiile dezvoltate pe acest temei” (Strobel, 1998 — I, p. 68-69 cu bibl.). Etnosul ar trebui privit ca formarea voită a unei unități etnice, deci în acest proces complex primează aspectul intențional. Unitatea etnică ar reprezenta, astfel, un spațiu social delimitat printr-o conștiință de grup, în sens de etnos, și care primește o denumire definitorie.

Dacă acest concept teoretic privind etnosul și formarea lui pot fi luate în considerare, menționăm, de asemenea, că în evoluția populației autohtone din spațiul carpato-danubiano-pontic, pe parcursul cel puțin al ultimilor 500-600 de ani, din punct de vedere al modului de viață, al religiei și alor manifestări spirituale, al practicilor funerare și al vietii politice, sunt elemente suficiente care pot demonstra aspectul intențional al individualizării etnice ca geti și daci, iar în unele perioade chiar unitare, ca geto-daci. Analiza izvoarelor antice, puține și inegale cum sunt, ne conduce spre o asemenea opinie.

Ținuturile de la Dunărea de Jos și populațiile care trăiau în preajmă au fost amintite relativ frecvent în izvoarele grecești. Pentru lumea greacă, numele getilor a devenit cunoscut, probabil, odată cu colonizarea greacă în Marea Neagră (mijlocul sec. VII-sec. VI î.Hr.), el devenind un concept familiar prin care se defineau populațiile de pe ambele maluri ale Dunării inferioare și din hinterlandul coloniilor grecești, delimitate astfel de zona populațiilor „scitice”. Dacă lăsăm de-o parte informațiile despre traci ori despre fluviul Istros, pe care le întâlnim la Homer, Hesiod ori la alți scriitori, se poate aprecia că primele triburi traco-getice au fost înregistrate de Hecateu. El aminteste de crobizi (la Stephanos din Bizant, *Fr.*, 170), așezați în apropiere de Odessos — Varna, până spre Dionysopolis — Balçic (Russu, 1967, p. 22 și harta). Considerați de mulți cercetători drept un trib getic, lor li s-au atribuit, cu prudență, descoperirile de la Dobrina și Ravna, de lângă Varna (Vulpe, 1970, p. 167, 168; Hänsel, 1974, p. 217). Trizii, menționați tot de Hecateu (la Stephanos din Bizant, *Fr.* 171) sunt socotiți de cei mai mulți cercetători drept un trib getic din sudul Dobrogei, în apropiere de Callatis (Russu, 1967, *loc.cit.*), Sofocle (*Fr.*, 547, din *Triptolem*) aminteste de „Charnabon, care în timpurile de față domnește peste geti”, fără să ni se dezvăluie, însă, dacă este vorba de triburile getice de la sud de Dunăre (mai probabil), ori și de cele nord-dunărene. Hellanikos (*Obiceiuri barbare*, *Fr.* 73) vorbește despre „Zalmoxis... care arătat getilor din Tracia ritul inițierii religioase”. Cu toate că indicațiile lui nu sunt într-un totuși precise, se pare că el se referă la getii din Dobrogea și dintr-o zonă mai largă, sud-dunăreană în general, fără ca acest lucru să însemne restrângerea cultului lui Zalmoxis numai la populațiile din spațiul amintit.

MIHAI IRIMIA

• Portul Tomis

CONFLICT ȘI DIVERSITATE ÎN ISTORIA INTELECTUALĂ A NAȚIONALISMULUI ROMÂNESC (II)

TRADITII PARALELE, OPTIUNI DIVERGENTE. Pornind de la aceste două observații, îmi propun să arăt, concentrându-mă pe exemplul românesc, că diferitele valori, atitudini, doctrine, ideologii, curente literare strănse la un loc sub eticheta de „naționalism balcanic” nu alcătuiesc în mod necesar un sistem bine determinat, stabil și perfect autoreproductiv. În opinia mea, introducerea dubiului în raport cu omogenitatea naționalismelor din această parte a lumii ar putea corecta o gravă eroare de percepție. Faptul că aproape toate forțele politice și culturale active în interiorul societăților balcanice contemporane invocă identitatea / demnitatea națională creează, în mod aproape fatal, impresia unei consistente care exclude pluralismul, redesteptând teama Părinților Fondatori ai Constituției Americane de creare a unei vaste majorități stabile în opțiunile sale politice și spirituale, care duce la pieire orice democrație. Ceea ce este mai greu, poate, de perceput la o privire „globală” asupra societăților balcanice este diversitatea de sensuri pe care o poate lua conceptul de „națiune”, formele diferite de a descrie propria identitate și de a înțelege conceptul identității, modalitățile adeseori ireconciliabile de a „nara” istoria națională.

Cu alte cuvinte, fără a nega superioritatea multor societăți și culturi occidentale, în ceea ce privește pluralitatea / complexitatea alcătuirii lor (și superioritatea în privința capacității de a gestiona această pluralitate și de a o transforma într-un avantaj), am să încerc să demonstrez că și înțelegerea Europei de Est și Sud-Est presupune o sensibilitate mult mai mare decât se consideră îndeobște pentru tradițiile paralele, pentru pluralitatea de opinii politice, culturale, intelectuale. A pune această problemă în legătură tocmai cu tema atât de sensibilă a discursurilor identitare naționaliste reprezintă, desigur, o provocare.

DIFERENȚIEREA PRIN AGENTII. Ideea unei condiționări de clasă a naționalismului este foarte prezentă în istoria intelectuală românească, având drept moment de deplină cristalizare „epoca 1900”, când se lansează tema „națiunii de țărani”, care se va reproduce în ideologiile etnicismului mistic, în „țărănismul” interbelic și, ca o manifestare semi-oficială și semi-subversivă, în diferitele forme de ruralism literar sau ideologic manifestate în perioada național-comunismului. Prin fundamentalismul ei, teza națiunii de țărani obliga la contraargumentație, în favoarea unei națiuni „burgheze” sau „proletare”.

Este, însă, evident că ideologiile, fie ele naționale sau nu, nu sunt produsul spontan al unei clase, nu reprezintă, asadar, un fel de echivalent politic al folclorului. Atunci când presupun un anumit grad de coerență, sau o argumentație ori o tehnică sistematică a exacerbarii emoționale de natură să impună un număr de idei-forță, ideologiile sunt produsul unei minorități „profesionalizate”: intelectuali. În viziunea clasică a lui Karl Mannheim, intelectualul este atipic din perspectiva oricăror determinisme economice de clasă, condiția lui definindu-se prin capacitatea de a construi discursuri legitime, ideologii sau utopii (Mannheim, 1928).

O istorie sistematică a intelectualilor, centrată

pe momentele importante ale modernizării românești, reprezintă în acest moment, doar un nobil deziderat. În aceste condiții, mă voi limita să emit un număr de ipoteze mergând către o tipologie a producătorilor de ideologie națională, corelând investigarea legată de grupările și structurile intelectuale cu potențial creativ, de o privire asupra grupurilor și categoriilor sociale care pot deveni agenții purtători ai unei anumite ideologii naționale.

Distincția tipologică esențială pe care o voi urmări în cele ce urmează este aceea dintre naționalismul „elitelor” și cel al „inteligentiei” (Charle, 1990, pag. 65).

NATIONALISMUL ELITELOR. Modernizarea din secolul al XIX-lea a fost, în Principate, inițiată și caționată de aristocrația „pământeană”, a cărei opțiune pentru reorientarea către centrele occidentale ale puterii politice și economice a declanșat procesul însuși al unei redefiniri a identității și al creării unei ideologii și unei simbolistici naționale. Dacă istoriografia marxistă prezenta, în mod tradițional, clasa marilor proprietari agricoli tradiționali drept principala frână în calea progresului, astăzi există autori care susțin teza inversă, a unei boierimi „de neam” care s-a aflat întotdeauna în avangarda modernizării (George, 1999).

Însăși revitalizarea acestei polemici în contextul cultural al României postcomuniste dovedește rezistența în timp a unui program și / sau a unei mitologii sociale. Apologetii contemporani ai nobilimii românești (printre care trebuie amintiți Al. Paleologu, T. Paleologu, C. Bălăceanu-Stolnici, Neagu-Djuvara, H.R. Patapievi, M.S. Rădulescu) nu se raportează, evident, la o anumită ierarhie tradițională a claselor, la o structură socială și economică bazată pe marea proprietate, ci invocă un model moral al *excelenței*. Ca peste tot în Europa, și la noi există o subcultură conservatoare care folosește nostalgia după Vechiul Regim pentru a susține cauza autonomiei intelectuale și morale (pentru care aristocrația pare să reprezinte „tipul ideal”). Această subcultură este, în același timp, și legatară *naționalismului elitist* al secolului al XIX-lea. În ciuda conflictelor tenace care le-au marcat îndelungata coabitare politică, atât liberalii cât și conservatorii români au contribuit la conturarea și substantierea acestui naționalism elitist. Retorica democratică a liberalilor nu excludea, în fapt, o continuă argumentare în favoarea *elitelor productive*, industrieuse. Democrația liberalismului românesc era deschisă nu tuturor claselor, ci **elitelor tuturor claselor**. Pe de altă parte, asemenea liberalilor europeni în general (Kahane, 1992; Hollinger, 1996), și liberalii români credeau foarte mult în *educație*: accesul la națiunea politică nu era posibil fără proprietate (care să ateste responsabilitatea și autonomia economică) și / sau fără o formare intelectuală (care să certifice independența de spirit).

Conservatorii sunt și ei foarte apropiați de această definiție elitistă, „exceptionalistă” a națiunii. Uneori, ei foloseau aceleași concepte, dându-le sensuri diferite (e.g.: „clasele productive”, care, pentru liberali, includeau la loc de cinste comerțanții, juristii, bancherii, antreprenorii, însemnau, pentru conservatori, țărani care „produceau” în sensul cel mai fizic cu putință, și boierimea tradițională, considerată a-și fi dezvoltat o vocație a bunei și drepte administrații). Alteori, desigur, conceptele utilizate sunt altele, ideea de fond rămâne în esență aceeași (e.g.: opțiunea pentru modernizarea instituțională și pentru cultivarea elitelor tuturor claselor). În fapt, mișcarea junimistă este aceea care conferă credibilitate intelectuală conservatorismului autohton, iar junimismul este, în mod evident, nu o ideologie a nostalgiei și regresului, ci una a progresului gradual dar continuu (Ornea, 1978).

Naționalismul elitist este intim întretesut cu un ideal al *excelenței* intelectuale și culturale, cu aspirația clasică (exprimată și printr-un program de educație orientat în primul rând spre cultivarea „virtuților”) către stăpânirea și totodată respectul de sine. Cultivând în mod sistematic încrederea în propriile resurse, în propria tradiție, acest tip de naționalism nu este în mod esențial agresiv. „Progresul” pe care încearcă să îl imprime societății este sinonim cu emulația pe care o poate crea în tot corpul social modelul spiritual reprezentat de elite.

Ca peste tot în Europa, și în România programul naționalismului elitist a ieșit din sfera politicului (într-un mod de-a dreptul dramatic, dacă ne gândim la eșecul electoral al ultimelor rămășițe ale Partidului Conservator, în 1922), revenind unei alte clase, constând în special din intelectuali, artiști, practicanți ai profesiunilor liberale, magistrați, să perpetueze acest tip de cultură identitară. Comportamentul acestor grupări este definit nu doar prin cultivarea unui ideal „aristotelic” al completitudinii intelectuale și morale, ci și prin faptul că se raportează la cunoaștere și competente nu ca la un instrument de manipulare a realității, ci, în afinitate cu atitudinea elitelor „tradiționale”, ca la o *proprietate* care asigură autonomia.

CAIUS DOBRESCU

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

RUGĂCIUNEA
UNUI JUDECĂTOR

Dr. Marin Voicu, *peședintele Curtii de Apel Constanta, fost judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg, mi-a înlesnit obținerea unui text deosebit: Rugăciunea unui judecător. Nu am aflat cine este autorul și nici unde a fost publicată, probabil că a apărut în perioada interbelică. Dr. Marin Voicu face cunoscută Rugăciunea în prelegerile pe care le ține la cursurile de perfecționare a magistratilor, organizate de Ministerul Justiției. În luna mai 2000, la solemnitatea de inaugurare a sediului Judecătorei Babadag, tânăra judecătoare Adriana Secreteanu a citit Rugăciunea, în prezența magistratilor dobrogeni, a ministrului justiției și a altor participanți. O dăm publicității mai jos, în întregime:*

Doamne! Eu sunt unica ființă pe lume, căreia Tu i-ai dat o părtică din atotputernicia Ta: puterea de a condamna sau a achita pe semenii mei.

În fata mea persoanele se înclină, la cuvântul meu ele aleargă; la vorbele mele ele ascultă; poruncilor mele ele se supun; la sfaturile mele ele se împacă, se despart sau își părăsesc bunurile lor.

La un semn al meu, ușile închisorilor se închid, în urma condamnatului, sau, se deschid pentru libertate. Sentința mea poate schimba sărăcia în belsug și bogăția în mizerie. De hotărârea mea depinde destinul multor vieți. Înțelepti sau ignoranți, bogați sau săraci, bărbați sau femei, cei care se vor naste, copiii, tinerii, nebunii și muribunzii, toți sunt supuși, de la naștere până la moarte, legii pe care eu o reprezint și justiției pe care eu o simbolizez.

Ce grea și teribilă povară ai pus, Doamne, pe umerii mei!

Ajută-mă, Doamne, ca eu să fiu vrednic de această înaltă misiune! Măreția acestui oficiu să nu mă ispitească. Orgoliul sau mândria să nu mă cuprindă. Tentatia să nu mă atragă. Onorurile să nu mă încante și mărirea desarte să nu mă încurajeze.

Unge, Doamne, mâinile mele; încununează fruntea mea, o Duh al meu, pentru ca să fiu ministru dreptății, pe care tu ai creat-o, pentru societatea oamenilor. Fă din toga mea, o manta incoruptibilă!

Pana mea să nu fie un pumnal care rănește, ci săgeata care indică traiectoria Legii, pe drumul justiției.

Ajută-mă, Doamne! Fă-mă ca să fiu drept și hotărât, cinstit și curat, moderat și blând, deschis și umil. Să fiu necrutător față de greșeli, dar înțelegător cu cei care greșesc. Prieten al adevărului și ghid pentru cei ce-l caută. Să fiu cel care aplică legea, dar înainte de toate, acela care o împlinesc. Nu-mi permite niciodată să-mi spăl mâinile ca Pilat, în fata nevinovăției și nici să arunc ca Irod, pe umerii celui batjocorit, haina de rușine. Să nu mă tem de Cezar, de împărat și nici de frica lui să întreb poporul: Baraba sau Isus?

Verdictul! (Hotărârea) mea să nu fie o anatema dureroasă, ci un mesaj care regenerează,

un cuvânt care reconfortează, lumina care clarifică, apa care spală, sământa care încolțește, floarea care tâșnește din amărăciunea unei inimi umane. Sentința mea să poată aduce ușurare celui mhnit și curaj celui persecutat. Ea să sece lacrimile văduvei și să înceteze plânsul orfanilor. Iar când vor trece prin fata scaunului de judecată pe care eu sed, zdrentăroși, mizerabili, dezmostenii, fără credință și fără nici o speranță în oameni; călcați în picioare, alungați, chinuți, a căror gură salivează, fără a avea pâine ca să mănânce, a căror față se spală cu lacrimile de durere, de umilintă și de disperare, Ajută-mă, Doamne, să alin foamea și să astâmpăr setea lor, după dreptate. Ajută-mă, Doamne!

Când momente din viața mea vor fi umbrite, când spini și pâlămidă îmi vor răni picioarele, când răutatea oamenilor va fi mare, când flăcările urii se vor aprinde și pumnul se va ridica să lovească; când machiavelismul și înșelăciunea se vor introduce în locul Binelui și vor răsturna legile rațiunii; când ispita va întuneca gândirea mea și va tulbura simțurile mele, ajută-mă, Doamne!

Când mă voi frământa în nesiguranță, luminează-mi mintea; când voi ezita să iau o hotărâre, însufletește-mă; când voi fi descurajat, întărește-mă; când voi cădea, ridică-mă!

Și, în sfârșit, când într-o zi, voi muri, atunci ca acuzat, va trebui să apar, în Augusta ta față, pentru ultima judecată, privește cu milă spre mine. Pronunță, Doamne, sentința Ta!

Judecă-mă ca Dumnezeu.

Eu am judecat ca om.

Tradusă și trimisă de
Mgr. dr. George Surdu

Pe la jumătatea anilor '70, regretatul coleg și prieten, judecătorul Iacob Boris, de la Tribunalul Județean Constanta, citea colegilor săi magistrați *Rugăciunea unui judecător*.

Balzac a intuit imperfecțiunea magistraturii când a afirmat: „Judecătorul nu este Dumnezeu, datorită lui este să cumpănească faptele cu principile, să judece, folosindu-se de o unitate de măsură determinată, spețe infinite de variate. Dacă, spre a putea da sentințe drepte, judele ar avea puterea să scruteze conștiințele și să descurece plicinele, atunci fiecare judecător ar fi un om mare. Franta are nevoie de 6000 de asemenea magistrați, dar nicio generație n-are în slujba ei 6000 de oameni mari, cu atât mai puțin îi va avea în corpul judecătoreesc” („Punerea sub interdicție”, traducere de Barbu Brezeanu, în **Opere**, ESPLA, 1958). Traducătorul Barbu Brezeanu, specialist în Brâncuși, a fost judecător la C.A. București.

În ultimul deceniu s-au produs mutații de esență în magistratura română. Infuzii de tineret, feminizarea și adoptarea unei legislații moderne, ne aminteste de pilda chistică: „Nimeni, rupând un petic de la haina nouă, nu-l pune la haina veche, altfel rupe haina cea nouă, iar peticul luat din ea nu se potrivește la cea veche. Si nimeni nu pune vin nou în burdufurii vechi, altfel vinul nou va sparge burdufurile; și se varsă vinul și se strică și burdufurile” (Luca, 5, 36-37). Mai direct și actualizat: „Ia vemurinoi, oameninoi”. Vortrece decenii până când vom avea o magistratură la nivelul celei din perioada interbelică, distrusă de comunisti.

TITUS RUSU

privește materialitatea: „Își înfundă gâtul-n guler și bumbacul în urechi”. Nemurirea pe care speră s-o obțină se dovedește a fi o utopie. Lucrurile care rămân un timp în urma lui sunt „petele” din biografie, căci sunt singurele care aproprie aceste lumi incompatibile, singurele care atestă faptul că a existat ca om: „Dar afară de acestea, vor căta vieții tale / Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandale / Astea toate te aproprie de dânsii...”.

Raportarea la cronos se face din punct de vedere al perisabilității trupului și a operei în perspectiva timpului tinzând către eternitate. Celebritatea geniului este tot atât de caducă pe cât este cea a omului simplu, căci pulberea îi echivalează: „Poți zide o lume-ntrăgă, poti s-o sfărâmi... orice-ai spune, / Peste toate o lăpă de tărână se depune. / Mâna care-au dorit sceprul universului și gânduri / Ce-au cuprins tot universul încap bine-n patru scânduri...”.

Geniul raportat la conștiința lui este creatorul. Conflictul pe care trebuie să-l soluționeze este cel iscat între modalitatea de a scrie, finalitatea practică a acesteia și conștiința. Este de fapt un conflict între creator și copia alterată a acestuia.

Practic scepticismul minor în opera lui Eminescu are loc într-un context social, unde sunt căutate o serie de efecte tari, unde se practică un discurs cu un verbiu sarjat, unde sunt susținute malițioase teze și sunt repudiate sarcastic anumite atitudini: ale femeii în societate, ale detractorilor politici sau a celor care defăimează, pentru posterioritate, figura prestigioasă și tipizată a savantului.

Scepticismul major presupune o relativizare a cunoașterii prin imposibilitatea de cuprindere a lumii prin concept, detasarea, echidistanța și o atitudine calmă, neimplicată în fata repetabilității lumii evenimentiale. Quintesenta acestei atitudini o constituie ideea că, sub diferite și proteice opere sceptice se află aceeași esență indestructibilă și incognoscibilă.

CULTURĂ ȘI SEXUALITATE

Don Juan și Faust

Don Juan, nesătulul cuceritor de femei, este o figură a literaturii universale care întrușipează angoasele sexuale cele mai profunde și dorințele refulate ale europeanului credincios: fără nici o considerație față de morală, dorește orice femeie și își bate joc de legile omenirii și divine. În cele mai înflăcărâte gesturi ale sale se mai simte un fel de ură împotriva feminismului, căruia trebuie să i se supună iar și iar. Fiecare din acțiunile sale este un protest bășcălios împotriva represiunilor sexuale și e generat de tainica teamă pentru potență, descoperită de psihiatrie ca origine a obsesiei masculine de cucerire, din nevoia de a-și demonstra bărbăția.

Figura eroticului nestăvilit, care se laudă că ar fi posedat, doar în Spania, 1000 de femei, a fost creată de un călugăr, Gabriel Tellez, contemporan cu Lope de Vega și Calderón, care ar fi scris peste trei sute de piese: comedii, drame religioase, opere istorice și istoria ordinului său în a cărui chilie a murit în 1648. Comediile sale, deci și „Seducătorul din Sevilla sau oaspetele de piatră”, au apărut sub pseudonimul Tirso de Molina, un nume ce face parte dintre clasicii epocii de aur spaniole. Numai între anii 1630 și 1959, au existat 462 de versiuni literare sau muzicale și 22 de filme avându-l ca protagonist pe Don Juan. Pe scurt, putine personaje sunt atât de ancorate în conștiința europeană ca acest seducător spaniol.

Așteptarea ca acest nelegiuit, cu care spectatori se și identifică, să fie pedepsit împinge piesa lui Tirso de Molina înainte. După o ducasă, urmează o copilă nostimă, personaj preluat din comedii pastorale, apoi încearcă s-o păcălească pe candida Donna Anna, întrușiparea celei mai nobile feminități, și în fine înlocuiește mirele de lângă o tărăncuță zdravănă. În lipsa lui de discernământ moral, nu refuză nici o cucerire, se folosește de orice situație, dorința lui aprinsă îl împinge către o satisfacere întotdeauna grăbită, zburdalnicul nobil are voie să abuzeze nepedepsit de câte i se oferă. Don Juan este lipsit de conștiință, dar nu și de Dumnezeu. El este doar întrușiparea ușuraticului, un bărbat care caută cu orice pret confirmarea de sine în plăcere, deci o natură slabă.

Analizând opera „Don Giovanni” de Mozart, filosoful danez Søren Kierkegaard a oferit o interpretare a păcătoșeniei lui Don Juan, descoperind trăsături a căror însemnătate depășește mult opera: „Deoarece senzualul este ceea ce se vrea negat, el apare cu atât mai mult ca realitate pozitivă prin poziția contrastului, care tocmai îl exclude. Ca principiu, forță, sistem în sine, senzualitatea a fost definită abia de creștinism, în această măsură a adus creștinismul senzualitate pe lume...”. Kierkegaard constată că senzualitatea poate fi exprimată exclusiv prin muzică; abia în reprezentarea „genialității senzuale” își află muzica deplină ei semnificație. Mai târziu ajunge la o comparație între Don Juan și Faust: „Don Juan este expresia demonicului determinat de senzual, Faust este expresia demonicului determinat de spiritual, care exclude spiritul creștinismului”. Naivul om al plăcerii, ca principiu al demonicului senzual, este cel

mai bine reprezentat în opera lui Mozart. În „Faust” de Goethe, corupătorul este un intelectual, care reflectează la aventura sa, lui îi lipsește percutia unui Don Juan, dar și lipsa de scrupule a acestuia, pe el îl chinuie gândurile. Cu totul diferit e spaniolul, pe care-l descrie Kierkegaard: „Cumpătarea înțeleaptă îi lipsește, viața lui spumegă ca vinul cu care se întremeează; viața-i agitată ca tonurile care acompaniază o masă veselă totdeauna triumfă. Nu are nevoie de pregătire, de vreun plan sau de timp, deoarece este totdeauna pregătit, puterea e permanentă în el, la fel și lăcomia, și numai când dorește este de fapt în elementul său.”

Modelul istoric ar fi un Don Juan de Tassis, celebru prin afacerile lui amoroase, care a murit în 1622, opt ani înainte apariției comediei. Problematika și-a pierdut însă obiectul original în momentul în care și alte discipline, pe lângă cele filologice, s-au ocupat de donjuanism, îndeosebi psihanaliza. Olistă a tuturor literatilor și compozitorilor care s-au preocupat de personajul Don Juan cuprinde nume ilustre ca G.B.Shaw, R.M.Rilke, Grabbe și Pușkin, Verlaine și Max Frisch, Carl Sternheim și Montherlant. Pentru oameni la care senzualitatea nu mai este tabuizată și a căror conștiință se aprinde mai degrabă în conflicte sociale decât senzuale, seria de seduceri puse dramatic în scenă pare desuetă și totuși Don Juan nu este o figură ilară ci un personaj ca Oedip sau Hamlet, Don Quijote sau Faust, care provoacă continuu la noi interpretări. El este tipul „fanaticului puterii de viață” cum l-a numit G.B.Shaw, a egoistului riguros care răspunde la fiecare stimul erotic cu forță concentrată și nu-și poate imagina că ar exista o femeie pe care nu o poate ferici. Viitorul îi este la fel de indiferent ca o femeie pe care a gustat-o și faptul că pentru a-și atinge scopul trebuie să mintă și să recurgă la vicisuguri nu-l afectează cu nimic.

În comparație cu Don Juan, Faust este un seducător de cu totul alt gen. Nu are nevoie de 1000 de femei să-și confirme forța, ci de aceea în care se poate oglinzi și care le înlocuiește pe toate. Si el este fără scrupule și se lasă, nefiind suficient de puternic, ajutat chiar de diavol, dar el poartă cu naiva Gretchen adevărate convorbiri, îi recunoaște ființa care i se deschide, și tocmai de aceea provoacă o distrugere atât de teribilă. Femeile pe care le-a cucerit Don Juan sunt rănite și indignate, Gretchen e distrusă, ea întrușipează vina lui Faust în mod incomparabil mai apăsător. Ca să poată fi răzbrunată crima lui asupra acestei fete, care la urma urmei nu constă în zămislirea copilului, ci în perfidia lui, ar trebui să descindă în regul cosmos, inclusiv sferele ceresti, să ajungă nevoii de ispășire.

Nici o altă cultură, decât cea creștină, nu a produs personaje atât de dramatice și de relevante în limpezirea relațiilor dintre femeie și bărbat, și tocmai pentru că neagă senzualitatea și proscie sexualitatea, din acest conflict s-au născut antipersonaje atât de strălucitoare. Pentru că s-a vorbit de seducători și mai puțin despre seducătoare se datorează, probabil, orientării patriarhale a societății: Adam nu mai este, ca în Biblie, victima seducătoarei Eva, ci el însuși seducător, femeia preluând, în conștiința lui, rolul de victimă. Numai căsnicia, ca formă a unui parteneriat existențial, încearcă să dezamorseze problematica sexuală și s-o ordoneze.

G.M.T.

(carte în curs de pregătire la editura CONSTANT)

drumul spre modernitate
urmare din pag. 2

fără nici o teamă de eroare că adevărata modernizare a României a început în Dobrogea și datorită Dobrogei. Aceasta este provocarea pe care istoria a dăruit-o României și evoluția evenimentelor în secolul XX ne arată că Dobrogea este cheia dezvoltării economice, oglinda fidelă a realității acesteia, bancul de probă al eficienței administrației și autorității de stat românești. O analiză mai atentă a rolului Dobrogei în dezvoltarea statului modern român și a importanței sale strategice, de fapt România a început „să conteze” pe scena europeană numai din momentul în care Dobrogea a devenit oficial provincie românească și de când România a devenit putere maritimă, trebuie și merită să fie făcută. Până atunci ne permitem să atragem atenția asupra a două evenimente care sunt purtătoare de semnificații profunde privind imaginea României la început de secol — primul se referă la azilul cerut de răsculații de pe crucișătorul *Potiomkin* care își găsesc refugiu la Constanta, ceea ce înseamnă că în conștiința publică România era îndeajuns de democrată și îndeajuns de puternică pentru a oferi protecție unor rebeli urmăriti de flota militară și poliția politică a celei mai mari puteri din zonă, o putere autocrată și agresivă. Al doilea eveniment se referă la vizita țarului la Constanta, în ajunul primului război balcanic. Am avut ocazia să văd filmul turnat cu această ocazie de cineasții români. Este o peliculă rară și excepțională, măcar prin faptul că România de atunci arăta altfel decât România de astăzi, păstrând proporțiile. Arăta mult mai bine.

scepticismul major
urmare din pag. 5

diferită de cea a omului de rând, o viață dedicată căutării idealității. De altfel, el însuși rămâne distant față de tot ce

dragoste și anticlericalism...
urmare din pag. 7

care personifică acel cristianism puțin îndoctrinat dar umanitar pe care Eça se pare că l-a privit întotdeauna cu simpatie. „Com o Crime do Padre Amaro, inicia Eça o intuito de apresentar a pintura da vida social portuguesa e fá-lo com a dessa cidade provinciana”. Critica din Brazilia și din Portugalia a scris că romanul **Crima părintelui Amaro** ar fi o imitație a operei lui Emile Zola, **Greșeala abatelui Mouret**. Acest lucru nu ar fi posibil, conform chiar declarațiilor autorului portughez, întrucât **Crima părintelui Amaro** a fost scrisă în 1871, citită unor prieteni în 1872 și publicată în 1874, în timp ce **Greșeala abatelui Mouret** a fost scrisă și publicată în 1875.

Ca și alte lucrări ale lui Zola, **Greșeala abatelui Mouret** a fost tradusă în Rusia, unde scriitorul s-a bucurat de o popularitate mai mare chiar decât în Franța. Acesta este al doilea roman succesiv al lui Zola care are drept cadru Proventa, și, în plus, mediile anticlericale.

Se pare că romancierul n-a avut niciodată remușcări pentru că a fost prea dur față de cler: dimpotrivă el revine după primul său roman anticlerical, **Cucerirea orașului Plasans**, atacându-i mai puțin, de această dată, pe slujitorii lui Dumnezeu, cât mai ales una dintre dogmele religiei catolice și anume celibatul preoților.

simptomele iubirii
urmare din pag. 8

clipa în care se întorcea, câinele se oprea să-l privească întrebător, apoi îl urma resemnat. În momentul în care bătrânul trecea de perpendiculara pornită din privirea Luiziane imaginea se strâmba,

se deforma, se carica până la grotesc, spre stânga și spre dreapta, alternativ. În spatele lor — prima linie de copaci uzi, copaci ramificați bogat în uscături ude, întepătoare. Apoi trotuarul, cu mocheta lui sclipitoare de umezeală înghetată. Și soseaua, și ea mărginită de copaci, renumită prin supraviețuirea „gârziilor verzi”, patru tei conservatori. Bătrânul nu încurca nimic, deși privirea lui părea mai îndobitocită decât a câinelui. Își repeta plimbarea cu pași sacadați fără să dea impresia că o să sfârșească vreodată. Nu se ținu de cuvânt. Se rupse din mișcarea cu care Luiziana deja se obișnuise, înaintă spre bordura trotuarului, se aruncă sub roțile unei mașini. Mașina se opri cu scrâșnet asurzitor, câinele lătră cu coloraturi de haite de lupi flămânzi, bastonul sări, se agătă de o ramură udă de tei. Se legăna. Lumea se strânse, parcă ieșind din trunchiuri. Deasupra un cer cenușiu. Nimeni nu dădea atenție bastonului care se mai legăna încă. Mai lent, din ce în ce mai lent.

Ei!, ce-i cu asta, ce tragedie mai e și asta că a murit un om, că un câine a rămas fără stăpân și că ea nu era sigură dacă ceea ce i se întâmplase era iubire. Mama ei era o preotesă a desuetelor texte scrise de Pierre Loti. Își aminti de mama, de provinciala ei mamă, de citatele pe care ei, copiii, erau obligați să le învețe din marile „suflet cinstit, Pierre Loti”. Dimineata aceasta, una din diminetile vieții ei, una din diminetile omenirii, îi era potrivnică în toate felurile, dar n-avea răbdare să catalogheze felurile. Se hotărî să fie mai blândă cu semenii, chiar și cu sine, își dădu seama (sau poate că numai spera!) că Dinu Simedrea o va căuta, indiferent ce motive, că trebuia să-și spele părul și să aștepte seara, căci seara întotdeauna i-a fost prielnică.

LABIRINT

• Recent sărbătoritul Z.Ornea îi împărtășese Martei Petreu amintirile sale din copilărie, ca și suferințele pe care i le-a adus originea etnică. Interviu, aproape lăcrimos, e publicat în *Apostrof*-ul nr. 7-8 și, chiar dacă la un moment dat septuagenarul istoriograf declară, „Nu-mi plac vorbele late și umflate”, nu se poate abține de la mărturisiri de genul: „Patria mea e literatură și cultura română, deși sunt un evreu moldovean din Frumuşica... Si voi pleca de aici doar expulzat. Sper să nu apuc această decizie, deși antisemitismul de aici cunoaște și forme de intoleranță agresivă... A fi fost evreu nu a fost pentru mine deloc un detaliu, ci o stare și o rană permanentă, pe care le-am simțit acut și neconținut.”

• Tot despre o aniversare și în *Jurnalul literar* (nr. 13-14), care — în ciuda suspetei sale orientări nationalist spirituale — îi dedică un generos grupaj proaspătului octogenar Virgil Ierunca. Sunt într-adevăr de citit interviul acordat de soții Ierunca lui Constantin Amăriutei, intervențiile lui Al. Paleologu, Gh. Grigurcu sau Sanda Stolojan, ca și paginile de restituiri din publicistica de tinerețe a sărbătoritului.

• Aflăm, din mai multe surse, de apropiata apariție a revistei *Plai cu boi*, pe care o „coace” Mircea Dinescu, dorind-o un soi de *Playboy* parodic, cu texte și caricaturi care să arate cu degetul „golicniile” mai marilor zilei. Va fi vorba de un mensual colorat, de vreo 70 de pagini, care va aduna semnături prestigioase, precum cele ale unui Andrei Pleșu sau H.P. Patapievici. „Este un an electoral și cred că încă este loc și pentru ceva serios, nu numai reviste pentru femei”, a declarat directorul revistei, citat de *Observatorul cultural* nr. 24.

• *Euphorion*-ul sibian (nr. 106-108) dezbate aprins (ilustrând bogat) tema „Feminism, feminitate”. Una peste alta, în intervențiile celor ce se încumetă să reflecteze asupra spinoasei probleme, nu găsim mari noutăți, poate doar strădania vădită de a masca inevitabila doză de misoginism în dosul unor apologii onorante, dar tinând, până la urmă, tot de discriminare (fie ea și pozitivă). Interesant ni s-a părut articolul Gretei Tartler despre condiția femeii finlandeze (**Despre Nord: femei „la putere”**).

• În nr. 35 al revistei 22, la rubrica de comentarii televizive, Mădălina Schiopu scrie un excelent articol (însotit de o caricatură pe măsură, semnată de neobositul Dan Perjovschi) despre invitații lui Adrian Păunescu, prezent fără odihnă pe micul ecran, mediat de unul dintre cele mai suspecte posturi TV. Reunind pe platoul de emisie o varietate de tipuri umane, în acord cu cele care apăreau odinioară în paginile revistei *Flacăra* — securiști, astrologi, oameni de afaceri dubioși, bioenergeticieni, vindecători, scriitori obscuri și specialiști de circumstanță în te miri ce domeniu — invitații nocturni se lasă prezidați de „bard” de la un soi de catedră, de unde li se dă apă la moară sau li se închide gura fără menajamente, de câte ori se consideră oportun. Ciudad e că, printre ei, sunt de multe ori persoane care, în alte împrejurări sau contexte, ar putea să pară respectabile. Atmosfera din studioul în care poposesc are însă — spune autoarea — „un efect cretinizant. Ei se adaptează uimitor la un mediu de viață iremediabil viciat.” E suficient să-i fi văzut, de pildă, pe Crin Antonescu și Ioan Mureșan care, lipsiti de cel mai elementar simț al ridicolului, s-au lansat deunăzi într-o înversunată dispută tărănistă-liberală, înjurati copios, prin așa-zisele mesaje de la telespectatori, citite cu nedismulată satisfacție de gazda talk-show-ului. Nu poți să nu tragi concluzia că fiecare găsește ceea ce caută.

• Foarte bine prinde Andrei Manolescu (în *Dilema* nr. 394) un aspect marcant al tranziției, și anume dispariția bucuriei de a lenevi. Criza zilei de mâine otrăvește, se pare, orice fel de inactivitate. Stresul amărăște trândăvia, chiar când aceasta e fizic posibilă. „Cultura occidentală pare a se fi impus în acest sens cu asupra de măsură. Muncim, mâncăm, dormim. Dacă nu avem ce munci, ne frământăm, dormim și... mâncăm mai rar. Dacă suntem deja bogati, ne preocupăm de moduri de administrare și înmulțire a banilor. În orice situație ne-am afla, nu mai cunoaștem lenevia fericită. Paradis pierdut...” Lasă, moșule, că mai vine o dictatură și ne mai odihnim!

• Ușor poporanist, cum îl știm, Eugen Simion nu se sfiște să-i compare (ca răspuns la ancheta vizând „Literatura română — literatura europeană”, inițiată de *Viata românească* nr. 3-4) pe cei mai deschiși către cultura europeană cu proletcultiștii de mai ieri. Acestia nu voiau decât să „desființeze valorile culturale naționale în numele internationalismului proletar, identificat cu sovietismul, în vreme ce eurocultiștii resping modelele culturale naționale, miturile, în numele globalizării, în consecință, în numele unui internationalism confuz, uniformizator, nedemocratic.” Să rămânem, prin urmare, la oile noastre mioritice și să nu ne mai uităm, curioși ca niște tate, peste gard?

ARIADNA

• Prozatorul Constantin Novac a participat, în luna august, la Arles, în Franța, la finalizarea programului **Povesti și legende**. Începută în primăvară, în Cipru, sub patronajul P.H.A.R.E. și organizată de Camera de Comerț și Biroul pentru tineret al orașului Arles; manifestarea s-a bucurat de participarea unor reprezentanți din țara gazdă, Cipru, Grecia, Malta, Italia și România. În urma „atelierelor de creație” s-a configurat o carte de povesti care are la bază miturile fundamentale ale țărilor invitate, bilingvă — franceză / engleză — ce va vedea lumina tiparului în curând.

• Scriitorii Nicolae Motoc, Ovidiu Dunăreanu, Sorin Rosca și Dan Persa au fost — la Casa Scriitorilor de la Neptun — oaspetii criticului literar Alex. Stefănescu, redactor șef al revistei *România literară*, ai soției acestuia, scriitoarea Domnița Stefănescu și ai romancierului Marius Tupan, redactor șef al revistei *Luceafărul*, cu care au făcut, într-o ambianță destinsă patronată de o veche și frumoasă prietenie și de frământarea albastră a mării, un schimb benefic de cărți și opinii privind viața literară contemporană.

• Librăria Uniunii Scriitorilor din Constanța a fost gazda unei duble lansări de carte: **Corabia de fildes**, antologie de Ovidiu Dunăreanu și Victor Corches și **Ocroțiți în străinătate** de Radu

Bărbulescu. Ambele volume au apărut la valoroasa editură constanteană „Ex Ponto”, despre ele exprimându-și părerile critice: prof. Ioan Popisteanu, directorul editurii și criticii literari: Corina Apostoleanu, Ileana Marin și Angelo Mitchievici.

• Prozatorul Constantin Cioroiu a predat aceleasi edituri romanul **Singur cu Tebaida**, în care autorul reconstituie universul sufltesc al adolescenței și atmosfera plină de farmec și culoare din perioada postbelică a Constanței

viața filialei

anilor '46-'47.

• Eseistul și poetul Stefan Cucu a definitivat și predat, tot editurii amintite mai sus, incitantul volum **Scriitori contemporani** care reuneste portretele literare, realizate în ultimul deceniu, ale unor scriitori din spațiul pontic.

• Se află sub tipar, la Tipografia „Infcon”, editia a doua, revăzută și adăugită a compendiului bio-bibliografic **Scriitori de la Tomis**, realizat de Ovidiu Dunăreanu. Lucrarea cuprinde pe cei treizeci și sase de membri ai Uniunii Scriitorilor din România care

fac parte din Filiala „Dobrogea” și este editată de revista *Tomis* cu sprijinul Ministerului Culturii.

• Scriitoarea Hortensia Teodorescu a fost presedinte al juriului la Concursul literar organizat de Fundația Culturală „Sorin Tudor”, fundație inițiată și condusă de prozatorul Costache Tudor. Participarea la concurs, exclusiv feminină, s-a finalizat cu editarea unei plachete de proză scurtă purtând titlul **La tărmlu cu dragoste**. La festivitatea de acordare a premiilor, desfășurată în sala Cercului Militar din Constanța, alături de apropiații fundației și reprezentanții presei au mai fost prezenti scriitorii: Radu Bărbulescu de la München, aflat în concediu pe litoral, Victor Corches, Ana Ruse, Olimpiu Vladimirov, Mircea Lungu, Valentin Donici, Simion Tavitian, Geo Vlad.

• Ofițer superior activ, cu gradul de colonel, prozatorul Vasile Mizdrea, se află în librării cu o nouă carte: **Hotarul singurătății** (Ed. „Ex Ponto”). Aceasta confirmă vocația sa de romancier, dovedită încă din volumele anterioare: **Noaptea cocorilor albi** (1995) și **Jocul destinului** (1998). La lansările care s-au desfășurat în unități militare și institutii de cultură din Constanța, autorul a fost susținut de prof. Ioan Popisteanu, directorul editurii, prozatorul Ovidiu Dunăreanu, lectorul de carte și prof. Paul Prodan, directorul tipografiei „Infcon”, unde s-a tipărit romanul.

Cu disponibilități financiare limitate, basarabeni s-au dovedit, totuși, gazde ospitaliere. Scriitorii celor două țări au făcut schimburi de opinii, publicații, autografe. S-au dat interviuri. S-au recitat poezii. Uniunea Scriitorilor din Moldova a decernat premiile pe anul 1999-2000 (Ioan Liviu Stoiciu a fost și el printre laureați) iar Primarul orașului a subvenționat concursul oferind bani și medaliile primelor trei locuri și diplome pentru toți participanții.

S-a jucat semi-activ (15 min.), sistem turneu. Pe primul loc în clasament s-a situat Maestrul Dieter Fuhrman (ca și la edițiile precedente din România). Pe locul al doilea, basarabeanul Victor Vasilache, iar pe locul al treilea, președintele USR, Laurentiu Ulici. Arbitrajul a fost asigurat de Tudor Scripcenco.

Din partea basarabeană s-au afirmat frații Valeriu și Victor Vasilac. Reprezentanta regăteană a mai fost alcătuită din Mihail Grănescu (locul IV, la egalitate de puncte cu locul III, dar cu un forfait), Voicu Bugariu, Draga Miranici și Nicolae Turtureanu.

Printre gazde: academicianul Mihai Cimpoi (presedintele USdRM), Serafim Urecheanu (presedintele FeSaRM), regizorul Silviu Fusu de la Teatrul epic de etnografie și folclor, scriitorii Arcadie Suceveanu, Nicolae Rusu, Nicolae Dabija, Grigore Vieru, Nicolae Esinencu și Leo Butnaru.

Laurențiu Ulici a propus încă o întâlnire sahistă în acest an în țară, iar Mihai Cimpoi a asigurat participanții că va face tot posibilul să permanentizeze anual acțiunea moldoveană, considerată ca o reușită.

MIHAIL GRĂNESCU

CALENDAR DOBROGEAN septembrie

1.09.1895 — S-a născut Lucia Bors-Bucuta, prozator
1.09.1964 — A murit George Georgescu, compozitor (n. 12.09.1887)
8.09.1930 — S-a născut Tudor Popescu, dramaturg, prozator (m.22.08.1999)
13.09.1970 — S-a născut Adriana Căteia, poet
16.09.1934 — S-a născut Aurelia Batali, poet
17.09.1921 — S-a născut Spiru Chintilă, pictor (m.25.04.1985)
20.09.1910 — S-a născut Tașcu Gheorghiu (m.17.11.1981)
20.09.1918 — S-a născut Constantin Scrima, poet, dramaturg

(m.8.06.1984)
21.09.1918 — S-a născut Radu Holban, prozator, publicist
22.09.1948 — S-a născut Kira Iorgoveanu, poet, folclorist
24.09.1915 — S-a născut Sorin Beiu, epigramist (m.17.12.1988)
24.09.1983 — A murit Cătălin Băjenaru, poet (n.9.11.1967)
25.09.1881 — S-a născut Panait Cerna, poet, istoric literar (d.

26.03.1913)
25.09.1939 — S-a născut Gheorghe Dumitrascu, publicist, prozator
26.09.1940 — S-a născut Geo Vlad, publicist, poet
27.09.1903 — S-a născut Alexandru Ciucurencu, pictor (m.1977)
28.09.1882 — S-a născut Vasile Pârvan, istoric, arheolog (m. 26.06.1927)
29.09.1948 — S-a născut Mihai Păcuraru, poet
30.09.1882 — S-a născut Constantin Brătescu, geograf, folclorist, publicist (m.23.10.1945)
?.09.1998 — A murit Aurel Dumitrascu, poet

GELU CULICEA

Gramatica limbii spaniole;

— IOAN LĂZĂRESCU: **Dictionar de argou și limbaj colocvial german-român**;
— DANIELA BOGDAN: **Teste grilă de chimie organică (pentru licee, bacalaureat și admitere la: medicină generală, stomatologie, medicină veterinară, chimie, biochimie, agronomie, zootehnie)**;
— OCTAVIAN RUSU: **Fizică moleculară, atomică și nucleară — sistem grilă (pentru liceu, bacalaureat și admitere)**;
— ION BARCĂU, ION CHIRCAN: **Teste de chimie organică (pentru liceu, olimpiade școlare, bacalaureat, admitere la facultate)**;
— ADRIAN GALBURĂ, OCTAVIAN RUSU: **Fizică mecanică — teste și probleme sistem grilă (pentru liceu, bacalaureat și admitere în facultăți)**;
— O.RUSU: **Fizică — electricitate optică — sistem grilă (pentru liceu, bacalaureat și concursuri de admitere)**.

BREVIAR TULCEAN

donatie

• Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de existență a primelor nuclee muzeistice tulcene, bunele oficii ale inimoșilor artiști care frecventează atelierul de gravură UAP al Galeriei „Podul” din București, în frunte cu artistul Teodor Hrib, au contribuit la îmbogățirea patrimoniului Muzeului de Artă din Tulcea cu 205 lucrări semnate de 90 de artiști valoroși ai stampe contemporane românești. Bogăția estetică a expoziției este semnificativă prin varietatea stilistică a celor reprezentate pe simeze (Nicolae Alexi, Corina Anghelută, Ethel Baiaș, Geta Brătescu, Marcel Chirnoagă, Suzana Fântânanu, Stefan Găvenea, Teodor Hrib, Stefan Iacobescu, Gheorghe Ivancenco, Vasile Kazar, George Leolea, Ortansia Maschievici-Misu, Ileana Micodin, Wanda Mihuleac, Tia Peltz, Ion Panaitescu, Mariana Alma Rusescu, Ana-Maria Smighelschi, Teodora Moisescu Stendil), cinstind momentul aniversării și actul cultural de o însemnată deosebită.

Lucrările donatiei reprezintă o adevărată pledoarie pentru artele stampe; alături de tehnicile tradiționale, combinări îndrăznețe creează opere de pionierat și conferă gravurilor valente nebănuite. Câștigul realizat prin folosirea culorii în gravură conferă expoziției Galeriei „Podul” un farmec aparte, și un mod inconfundabil de exprimare.

festival

• Peste 1100 de copii și tineri din 10 țări (Macedonia, Georgia, Ucraina, Turcia, Olanda, R.Moldova, Rusia, Polonia, Serbia) și 11 ansambluri folclorice din România, reprezentând județele Olt, Vaslui, Alba, Sibiu, Neamț, Dolj, Suceava, Ialomița, Timis, Iași și Tulcea, s-au întâlnit la Gurile Dunării într-o adevărată sărbătoare a folclorului de prătutindenii, pe tema „Pacea de mâine începe cu prietenia de azi”.

Specialiștii în domeniu (maestrii coregrafi Theodor Vasilescu, Marin Bucur, Nichita Dragomirna, Traian Răpă, Stefan Coman) alături de reprezentanți ai organizatorilor (Ministerul Educației Naționale, Ministerul Culturii, Inspectoratul Școlar Județean Tulcea, Consiliul Județean Tulcea, Palatul Copiilor și Centrul Artistic Județean Tulcea) au acordat nu mai puțin de 20 de premii și 5 diplome, urmărindu-se evidențierea acelor calități legate de „impresia tehnică”, sau de cea „artistică” (interpretare, realizare scenică, aranjament muzical, prezentare etnografică, valorificarea obiceiurilor tradiționale, păstrarea folclorului local etc.).

OLIMPIU VLADIMIROV

„Proconexiuni — Zburătorul”

La Slănic-Moldova s-a desfășurat între 2-5 august a.c. editia I-a a Festivalului-Concurs de Literatură Tânără „Proconexiuni — Zburătorul” cu tema „Conexiuni și experiment literar în pragul mileniului III: schită tipologică” (colocvii, recitaluri de poezie și lecturi de proză), organizat de Cenaclul literar „Zburătorul”, Liga Culturală „Zburătorul” și ASPRO — Filiala Onesti, dedicat celor 25 de ani de la înființarea Cenaclului și celor 10 ani ai Ligii.

Un juriu alcătuit din scriitorii Alexandru Musina (presedinte), Gheorghe Izbănescu, Ion Tudor Iovian, Cătălin Târlea, Ioana Drăgan, Ioana Cistelean și Petre Isachi (membri) a acordat următoarele premii: **Secțiunea Poezie: Premiul I și Premiul revistei „Contemporanul” ex-aequo** — Adrian Sima (Târgoviste) și Alin Danilov (Brăila); **Premiul II și Premiul revistei „13 Plus” (Bacău) ex-aequo** — Adina Huiban (Vaslui); **Premiul III și Premiul revistei „13-Plus” (Bacău) ex-aequo**: Irina Trască (Pitești); **Mentii**: Ramona-Ionela Catană (Ploiesti), Irina-Elena Constantinescu (Comănești), Carmen Dobrescu (Ploiesti), Paula Poară (Turda), Marilena Visinescu (Târgoviste).

Liga culturală „Zburătorul” a acordat ex-aequo **Premiul de excelență pentru poezie** elevei Aida Pulpan din Bacău. **Secțiunea proză: Premiul I și Premiul revistei „Contemporanul” ex-aequo** — Ana Maria Gheorghiu (Piatra Neamț); **Premiul II și Premiul revistei „Contemporanul” ex-aequo** — Mădălin Huiban (Piatra Neamț).

REDAȚIA:

Ovidiu Dunăreanu, Gabriela Inea, Dan Persa, Sorin Roșca, Mădălin Roșioru

Tehnoredactare computerizată:
Aura Dumitrache

În acea seară, la cafeneaua *Deux Magots*, pe când prietenul meu doctorul Vernaud rostea aceste simple cuvinte, *boala lui Alzheimer*, am auzit, venind de la masa vecină, acea frază — *am cea mai frumoasă meserie din lume* — și am știut că, în ciuda gravității spuselor doctorului Vernaud, n-as fi putut să mă abțin să-l ascult pe cel ce, datorită împrejurărilor, se întâmplase să-mi fie vecin de masă. Din pricina căldurii și poate și din pricina cinei copioase, prietenul meu simțise nevoia de a-si potoli setea și, sufocându-mă de atâta mâncare, pârându-mi rău, ca de fiecare dată când ies de la restaurant, că n-am știut să-mi tin în frâu pofta de gurmând, nu remarcasem, luând loc la singura masă liberă, chipul celui care tocmai spusese *am cea mai frumoasă meserie din lume*. Ceaiul, gândeam eu, ceaiul de verbină ar fi singura băutură în stare să accelereze o digestie fără doar și poate penibilă, în vreme ce prietenul meu doctorul Vernaud, mai degrabă amator decât cunoscător, hotărâse să comande, împotriva oricărei reguli, o *Guinness* frapată, în ciuda recomandărilor mele asupra necesității de a bea, în orice anotimp, *stout* la temperatura ambientă. O dată comanda făcută — în cele din urmă optasem pentru o infuzie de verbină cu mentă — în vreme ce revedeam, ca și cum ar fi trebuit să le mănânc din nou, acel *tablier de sapeur*, cu sos tartar, și ditamai bucata de *bavette d'aloyau aux échalotes confites*, îl auzii pe doctorul Vernaud spunând *boala lui Alzheimer*. Ca în atâtea alte ocazii, așteptase sfârșitul serii pentru a aborda ceea ce-l frământa cu adevărat: deja, la sfârșitul mesei, la restaurantul *Chez Marcel*, vorbise despre război, despre lagăre, a căror existență tocmai fusese dezvăluită în plină vară, iar acum, pe terasa de la *Deux Magots*, unde avusesem norocul să găsim singura masă liberă, se pregătea să-mi vorbească despre maladia în care era unul dintre rarii specialiști din Franta. Scriitorul David Mazeneau, venit să-l consulte cu o zi în urmă, spusese, de-abia intrat în cabinet, *nu mai pot să găsesc numele anumitor lucruri, de aceea m-am gândit la boala lui Alzheimer* și, în vreme ce prietenul meu, doctorul Vernaud, începea povestirea consultatiei scriitorului Mazeneau, urmăream, aproape fără să-mi dau seama, fusesse omului de la masa vecină. Îmi trebuise ceva timp, sosirea sticlei de *Guinness* și a infuziei de verbină cu mentă, cred, înainte să aud repetându-se cu insistență cuvintele *cont curent personal, actiuni, pierdere netă*. În acea seară, pe terasa cafenelei *Deux Magots*, în vreme ce doctorul Vernaud îmi vorbea despre scriitorul Mazeneau, care afirma că fusese lovit de boala lui Alzheimer, la masa vecină se vorbea despre bani, și de nimic altceva, astfel încât, prins între cele două conversații, cu stomacul îngreunat de cina extravagantă, mă surprinsesem că le ascult pe amândouă. *Optzeci de mii de Vallourec*, spunea tânărul din stânga mea — un tânăr între douăzeci și trei și douăzeci și cinci de ani, așa cum am putut să-mi dau seama întorcându-mă către el, în clipa în care chelnerul a venit cu infuzia de verbină cu mentă — *optzeci de mii de Vallourec, și, după încă cincisprezece zile, le dădeam cu treizeci de franci bucata*, spunea el. Dar nu putuse să reziste acele cincisprezece zile, iar eu, incapabil, chiar după prima înghițitură de infuzie de verbină cu mentă, să scap de gustul sosului cu vin alb și măduvioară, în care stătuseră multă vreme la macerat *acele échalotes confites*, socotisem, aproape fără să-mi dau seama, cât făceau *optzeci de mii de Vallourec* la treizeci de franci bucata — șapte sute douăzeci de mii de franci, șapte sute douăzeci de mii de franci, nici o îndoială în această privință, îmi trecea prin minte, în vreme ce prietenul meu, doctorul Vernaud, spunea *și în acel moment pricepui că n-avea să fie ușor cu scriitorul Mazeneau*. Doctorul Vernaud se opri din povestit pentru a-și aprinde un *cigarillo Don Hernandes*, suflând primul fum deasupra capului, și, în vreme ce încă sovăiam dacă să-mi aprind și eu unul, vedeam scena între prietenul meu, doctorul Vernaud, și scriitorul Mazeneau, care spusese *am nevoie de un an, înțelegeți, un an*, și mi-l închipuiam pe scriitorul Mazeneau în cabinetul lui Nicolas Vernaud, de pe Avenue de Ternes din Paris, spunând cu simplitate când intra David Mazeneau, și care, fără să se mai ostenească să se așeze, fără să mai irosească timp pentru a-i spune cine i-l recomandase pe prietenul meu sau cum aflase de reputația lui, strigase scurt pe doi *am boala lui Alzheimer, am nevoie de un an*. Mi-l închipuiam de asemenea pe prietenul meu, doctorul Vernaud, așezat dinapoia mesei Ludovic al XIII-lea care îi servea de birou, sau poate că tot în picioare și el, cu fata la scriitorul Mazeneau din care, spunea el, nu citise nici o carte, dar căruia îi cunostea bine, ca toată lumea, chipul, și care, în picioare în fata lui, în carne și oase, fără doar și poate nu venise doar pentru a-i spune *am boala lui Alzheimer*. Scriitorul Mazeneau consimțise fără îndoială să se așeze, afară de cazul în care ar fi preferat să-și rezolve afacerea foarte repede, aproape pe fugă, pentru a

ALAIN SPIESS

ALZHEIMER

scăpa cât mai repede de această corvoadă medicală, știindu-se deja condamnat, dar venind să-i ceară o informație sau o favoare prietenului meu, îmi spuneam, dezamăgit de puținul efect al infuziei de verbină cu mentă asupra digestiei mele. Înainte de a merge la *Chez Marcel*, restaurantul în care prietenul meu, doctorul Vernaud, și cu mine ne întâlneam lunar, în fiecare ultimă zi de luni, după un obicei despre a cărui origine ar dura prea mult să povestim, luasem ferma hotărâre ca, de data asta, să nu mănânc lucruri prea grele la stomac, să nu aleg feluri de mâncare cu sos, ca întotdeauna, să nu abuzez de vinul *Cornas de la Bachet*, pentru a evita un sfârșit de masă dezagreabil, și e adevărat că o dată în plus atmosfera călduroasă a restaurantului și plăcerea de a-l regăsi pe prietenul meu mă făcuseră, foarte repede, să uit regulile pe care, cu oarecare usurintă, fără îndoială, mi le impusesem. De-abia am băut primul pahar de *aligoté* cu cremă de mure, oferit de Domnul Marcel, și m-am și repezit asupra meniului, alegând fără sovăire o *bavette aux échalotes confites*, înălțurând în mai puțin de o secundă ideea de a lua un *contre-filet rôti* sau un *blanc de turbot à la vapeur*, acceptând dinainte, chiar înainte de cea mai mică înghițitură, să am o noapte grea, îmi spuneam, în clipa în care am auzit, la masa vecină, *pierdere netă, optzeci de mii de Vallourec, totul debitat din contul meu personal, două zile de criză, asta-i meseria*. Astfel, în seara aceea, așezat pe terasa *cafenelei Deux Magots*, strivit de căldura acelei veri interminabile, dorindu-mi mai mult decât orice să-mi desfac nodul de la cravată, sovăind pentru că știam că prietenul meu nu prea înghitea delăsarea, mă amuzam că auzisem alături de mine *asta-i meseria*. Prietenul meu, doctorul Vernaud, spunea adesea că, alegând să devină specialist într-o maladie mortală, accepta societatea celor care sunt deja aproape morți, că asta era un lucru cu care nu te puteai obisnui prea lesne, și că, el unul, nu izbutise niciodată, adăugând întotdeauna, în chip de concluzie, *dar asta-i meseria*. Vocea doctorului Vernaud, îmi părea mie, tăcuse de la o vreme, și-mi trecu deodată prin minte că după izbucnirea mea, ca răspuns la spusele sale consternate asupra războiului, poate că era acum cu adevărat rănit de faptul că n-avusesem aproape nici o reacție, gândind, fără îndoială, că mă dezinteresam la fel de mult de povestea scriitorului Mazeneau, așa că, după ce am lăsat ceașca de infuzie de verbină cu mentă, înghițită degeaba, spre marea mea părere de rău, îl întrebam, ca să relansez conversația, dacă scriitorul Mazeneau era chiar acela care se fotografia pretutindeni cu fiica sa, pe străzile din Mègeve, din Davos și din Saint-Paul-de-Vence, spunând oricui voia să-l asculte *opera mea e fiica mea*, același care vorbea despre tot și despre nimic la radio și la televizor, convins că oferă publicului în fiecare împrejurare o gândire substanțială, iar prietenul meu, doctorul Vernaud, încuviințase cu un surâs, departe de a-și da seama de greața pe care o simțeam urcând din stomacul meu ghițuit de *échalotes confites*. *Cea mai frumoasă meserie din lume*, în clipa exactă în care îl revedeam pe scriitorul Mazeneau paradând în fata fotografiilor de la *Paris-Match* și de la *Marie-Claire*, dând mâna unei fetițe orbite de blituri și asurzite de vânzoleala din jurul tatălui ei, tocmai îl auzisem pe tânărul meu vecin zicându-i tovarășului său, la fel de discret, *cea mai frumoasă meserie din lume*. Bancherul care își petrecea timpul socotind banii care se puteau câștiga sau banii câștigați, care își petrecea timpul închipuindu-și cum putea să câștige chiar mai mult decât câștigase el vreodată, și care, poate, nici nu dormea în anumite nopți la gândul că ar putea pierde ceea ce câștigase, sau, și mai rău, că ar putea pierde ceea ce nu câștigase niciodată, juca acest joc al banilor vesnic luat de la-nceput, îi consacra timpul și energia sa, întocmai prietenului meu doctorul Vernaud, care tocmai spusese *dar nu venise pentru a-mi anunța acest lucru*, și care și le consacra pe ale sale în lupta împotriva dementei precoce, gândeam eu, revăzând aproape fără voie grăsimea gelatinoasă și tremurătoare a celui *tablier de sapeur* din farfuria largă cu flori roșii și verzi de la restaurantul *Chez Marcel*. În clipa în care prietenul meu, doctorul Vernaud, tocmai spusese *nu asta venise el să-mi zică*, poate din cauza părerilor lui despre război pe care și le susținuse la desert revăzusem imaginea trupurilor de pe drum, imaginea bărbaților și a femeilor lungiți pe drumul de tară, cu puțin înainte de intrarea în sat, ale cărui prime case

distruse se puteau distinge în fundal, și iarăși mă gândeam la acea scenă arătată la televizor, la acei bărbați și femei omorâți în clipa în care soseau în sat, zăcând la soare de când muriseră, și-mi aminteam acea seară, turnându-mi încă o ceașcă de infuzie de verbină cu mentă, că nu se spusese nimic, nici despre ei, nici despre ucigașii lor. Și aceea imagine, acel peisaj de vară cu cadavre, îmi spuneam eu, în acea seară de septembrie, la Saint-Germain-des-Prés, incapabil să fiu cu adevărat atent la cuvintele prietenului meu despre boala lui Alzheimer a scriitorului Mazeneau, aceea imagine, îmi spuneam, mi se părea c-o văd în fiecare zi, sau cel puțin variante ale sale — bărbați și femei alungiti pe un coridor de spital, sau pe trotuarul unui oras bombardat, scăldându-se în sângele lor abia uscat, mai puțin discreti în moartea lor exhibată decât acei tărani lungiti cu fata la pământ, ale căror corpuri cu beregata tăiată sau matele afară impuneau cameramanului o încadrare mai senină. Simțind cum îmi vine înapoi pe gât gustul sosului de *échalotes confites*, pe care îmi pare c-ar fi trebuit în mod normal să-l diger ceva mai bine, mă gândeam că acele trupuri moarte arătate zi de zi, sub un pretext sau altul, sfârșeau prin a obosi, și chiar prin a dezgusta, căci războiul nu-i privește decât pe cei care-l făc sau au de tras de pe urma lui. Și, auzindu-l pe doctorul Vernaud comandând o a doua sticlă de Guinness, mă miram că încă nu auzisem sau citisem vreo declarație a scriitorului Mazeneau asupra acestui nou război, dar fără doar și poate era prea preocupat de starea propriei sale sănătăți ca să mai ia parte la indignarea generală în care să amestece grăunțele lui de sare literară. Prietenului meu, doctorul Vernaud, i-a plăcut întotdeauna să se trateze cu Guinness, din care ia câte o sticlă de fiecare dată când optează pentru friptura în sânge de la *Chez Marcel*, delăsând tradiționalul *Cornas de la Bachet din Cornas*, din care în acea seară fără doar și poate că băusem cam peste măsură, ceea ce n-ar fi avut cine știe ce urmări dacă as fi avut numai curajul de a refuza vechiul *calvados* din rezerva de familie a casei Dupont, din Victot-Pomfol, oferit cu generozitate la sfârșitul mesei de către Domnul Marcel. Mă lăsasem, încă o dată, ispitit, îmi spuneam, în acea seară pe terasa cafenelei *Deux Magots*, și, continuând să aud în stânga mea vocea din ce în ce mai atârțată a finanțistului, dar nemaireușind să înțeleg decât anumite cuvinte *fetele, toate fetele*, poate chiar *cele mai frumoase fete*, îl revedeam cu plăcere pe Domnul Marcel servind *calvados*-ul rezervat prietenilor săi, și sperasem în sinea mea că prietenul meu care, în clipa în care își plonjase limba în crema englezească a insulei plutitoare caramelizate, începuse să vorbească despre lagărele de la Montreux despre care tocmai aflase, că ar fi abordat un subiect de conversație mai plăcut, după ce se delectase cu buchetul și gustul calvadosului Dupont. Însă, punând paharul jos, după prima înghițitură, reluase firul conversației abandonată pentru o clipă și îmi împărtășise tulburarea sa când, pe măsură ce apăreau noi și noi informații, recunoscuse nume de sate sau orașe traversate cu câțiva ani în urmă, în cursul unei călătorii cu Léa. Din plictiseală, cu grija de a nu mă lăsa în voia unei comizeratii cumsecade însă ipocrite, și pentru că de multă vreme nu mai suport indecentul spectacol al convulsiilor umane, băusem alcoolul mai repede decât îmi stă în obicei, cum mi se întâmpla în tinerete, când căutam să mă îmbăt cu bună știință, și, cotropit de o moleseală binefăcătoare, ascultasem cu o ureche distrată vorbele scandalizate ale prietenului meu despre purificarea etnică, așa cum începuse să i se spună. Și tot calvadosul ăsta, îmi spuneam, în vreme ce din dreapta străbătea până la mine acest capăt de frază a prietenului meu *să vă cer o favoare*, tot calvadosul ăsta, adăugat la vinul de Cornas, la sosul tartar și la esalotele înșirocate, îmi puneă capac, și, privind la piața Saint-Germain-des-Prés în care trecătorii întârziau în căutarea unei răcori ipotetice, simteam cum dau să-mi se-nchidă ochii. Scriitorul Mazeneau ceruse deci o favoare prietenului meu, și chiar acolo, cu siguranță, îmi spuneam eu, bând câteva înghițituri de infuzie caldută de verbină cu mentă, fără măcar să mai sper că arsurile la stomac mi s-ar mai potoli, care, după una mică la sfârșitul unei mese, mă împiedică să dorm noaptea, încă mai persistă de dimineată și mă fac să jur că n-am să mai iau cât voi mai trăi picătură de alcool în gură, deci chiar în acea favoare stătea toată savoarea istoriei, și de aceea

mi se părușe necesar să relansez conversația spunând la modul ironic o favoare! În stânga fusese ceva de genul *le gerez eu pentru tine*, înaintea zgomotului scaunelor care anunța plecarea cuiva, un *scuzați-mă!* În clipa în care, din lipsă de spațiu, fusesem busculat, în vreme ce mă gândeam că prietenul meu, doctorul Vernaud, n-o să se elibereze niciodată de boala lui Alzheimer ale cărei efecte devastatoare memoria și corpurile pacienților săi i le prezentau în fiecare zi. Iar în acea seară, îmi spuneam, privindu-l cum golește sticla de Guinness, că eu îl cunoscusem mai voios, că mesele noastre în restaurantul de pe strada Stanislas se terminau de regulă într-o notă veselă, pe când în această ultimă zi de luni din septembrie deja nu mă mai crutase cu vorbele lui despre război și despre lagăre, vorbind fără să se mai oprească, fără să se atingă de paharul de *calvados* al casei Dupont, fortându-mă aproape să mă-mbât ca să nu mor de plictiseală, obligându-mă să-i spun, odată ieșii din restaurant, pe bulevardul *Raspail pe toate mismasurile astea eu unul nu dau o ceapă degerată!* Și pe moment trebuie să spun că fusesem destul de multumit că alesesem expresia o *ceapă degerată*, care literalmente lui, unul, îi tăiasă răsuflarea, silindu-l să tacă înainte de a spune cu o voce tremurătoare *cum poți să spui așa ceva, dragă prietene?* Însă, după ce coborâsem pe strada Rennes în tăcere, înțelesesem că felul meu de-a vorbi fusese poate jignitor și, cu toate că nu mi-a venit ușor, sosiți la câțiva pași de cafeneaua *Deux Magots*, scăpasem aceste cuvinte *bătrânețea, mai știi? ce să-i faci!* și crezusem că ghicesc un suspin de ușurare la doctorul Vernaud care, văzând o masă liberă pe terasa cafenelei, îmi propusese să mergem să bem ceva, și-mi spuse, odată comandate infuzia de verbină cu mentă și bateria de Guinness, *boala lui Alzheimer, dragul meu, încă o dată!* Inertia mea, datorată de data asta efectelor dezastruoase ale incredibilei mese, ingestiei abuzive de vin de *Cornas* și de *calvados*, tăcerea mea, provocată de moleseala alcoolică, trebuie că, încă o dată, păreau grosolane, și-mi aminteam cu destulă greutate începutul istoriei scriitorului Mazeneau venit să ceară o favoare prietenului meu, și, tot căutând să spun și eu ceva, ca să ies cu obrazul curat, jenat la ideea că as putea spune ceva deplasat sau nepotrivit, care m-ar coborî definitiv în ochii doctorului Vernaud, mintea mea se apucă din nou să vagabondeze, gândind dintr-o dată că vecinul meu, bancherul, dispăruse fără să-l fi băgat câtuși de puțin în seamă, și mă-nciudasem pe mine, deoarece îmi jurasem să mă uit bine la el când avea să plece. În acea clipă, din dreapta îmi veniră aceste cuvinte *un târg de smecheri, pentru prima oară am trecut pe lângă un târg de smecheri*, și pricepusem, bineînțeles, că prietenul meu, doctorul Vernaud, îmi relatase acea poveste a scriitorului Mazeneau ca să-mi ceară părerea asupra celui țârg de smecheri, ai cărui termeni doar ce nu-i ascultasem. Nestiind ce să mai spun, mă eclipsasem la iuteală înspre toaletă, și-i spusese, chiar când mă ridicam, că de bună seamă se afla într-o poziție dificilă, și, odată intrat în sala cafenelei, avui impresia că mă trezesc. În fata oglinzii de la toaletă, am fost plăcut surprins să constat că figura mea părea mai puțin buimacă decât îmi închipuiam eu, și chiar am constatat, pe deplin obiectiv, că suportam binisor excesele, fiindcă nimeni, mi se părea mie, n-ar fi fost în stare să ghicească că tocmai măncasem și băusem mai mult decât e cuminte s-o faci. Mi-am dat totuși cu apă pe față, ca să n-am sentimentul că am venit degeaba, și, în timp ce mă stergeam cu servetelele de hârtie puse la dispoziția clienților, mi s-a impus, în toată evidentă ei, ideea: că era vremea să mă-ntorc acasă, seara, care se termina în chip dezastruos, durase destul. Da, îmi spuneam eu din nou, mirat de cât de bine puteam să arăt, n-aveam să mai continui să-l ascult pe prietenul meu, doctorul Vernaud, încă multă vreme — războiul, boala, și mai ce? Dacă m-as întoarce în scaunul meu de pe acea terasă, unde pare că s-a acumulat toată căldura de peste zi, îmi spuneam, ce urma să-mi mai audă urechile, câte mai aveam de tras, și cu ce mai avea prietenul meu să-mi mai aducă lacrimile-n ochi? Nu, trebuia să mă-ntorc acasă cât ai zice peste, și trebuie să spun că ideea că-l voi lăsa pe doctorul Vernaud înțepat cu terasa lui cu tot, în fata paharului lui de *Guinness* golit, la unu dimineata, așteptându-l pe *dragul lui prieten* care n-o să vină, întorcând pe toate fetele, fără doar și poate, conduita pe care ar fi trebuit s-o păstreze în fața scriitorului Mazeneau, venit să-i ceară nu știu ce favoare, mă amuza peste măsură. Ieșind din sala cafenelei *Deux Magots*, am făcut la dreapta pe bulevardul Saint-Germain, în loc să mă-ntorc pe terasa din fata bisericii, și, după ce am luat o porție bună de aer, am luat-o cu voioșie în direcția străzii Saints-Pères.

traducere de

MĂDĂLIN ROȘIORU

(după volumul *Pourquoi?*, Gallimard, Paris, 1997)

◆ Revistă editată de Consiliul Local al Municipiului Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto

◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC ● Redactor șef adj.: NICOLAE MOTOC

● Adresa: Constanța, Piața Ovidiu nr. 12, (Muzeul Național de Istorie și Arheologie), tel. fax 61.11.72, 61.10.79 ISSN 12208167 ● Tiparul: INFCON S. A. Constanța ● Cititorii din străinătate S pot abona prin „RODIPET” S. A. P. O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București, România ● Redactor de serviciu: SORIN ROSCU